

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Gregor Podkrajšek

Naslov diplomske naloge: LGBT skupnost in prostori za socialne interakcije

Kraj: Ljubljana Leto: 2009 Št. strani: 99 Št. slik: 0

Št. grafov in tabel: 17 in 22 Št. virov: 49 Št. prilog: 4

Mentor: Doc. dr. Vesna Leskošek

Deskriptorji: homoseksualnost, geji, lezbijke, biseksualnost, transspolnost, heteronormativnost, homofobija, heteroseksizem, identiteta, prostori, interakcije, aktivizem

Povzetek: Diplomska naloga zajema problematiko homoseksualnosti, natančneje, izoblikovanja homoseksualne identitete, gibanje za pravice gejev in lezbijk, prostore za socialne interakcije in pomen socialnega dela z gejevsko skupnostjo. Z raziskovalnim delom sem se zanimal predvsem za socialno življenje gejev in lezbijk – kje njihovi odnosi največkrat nastajajo in se razvijajo ter kako se v različnih prostorih v okolici počutijo.

Title: LGBT community and places for social interactions

Descriptors: homosexuality, gays, lesbians, bisexuality, transgender, heteronormativity, homophobia, heterosexism, identity, places, interactions, activism

Abstract: Degree is capturing problems of homosexuality, more precisely homosexual identity formation, gay and lesbian rights movement, places for social interactions and the meaning of social work with gay community. With my reasearch work I was interested especially in social life of gays and lesbians – where do their relations first take place, then further on develop and how do they feel in various places in their surrounding.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO V LJUBLJANI

DIPLOMSKA NALOGA

**LGBT SKUPNOST IN PROSTORI ZA SOCIALNE
INTERAKCIJE**

Mentorica: Doc. dr. Vesna Leskošek

Gregor Podkrajšek

Ljubljana 2009

PREDGOVOR

Ob razmišljanju, kakšno temo naj izberem za pisanje diplomskega dela, nisem porabil veliko energije. Zaradi osebne bližine problematike in precejšnjega zanimanja za temo skozi zadnja leta življenja sem odgovor dobil tako rekoč na dlan.

Bolj težavno je bilo odločanje okoli pristopa k homoseksualnosti in pa tudi drugim oblikam seksualnosti, ki niso v skladu z normativi družbe. Mislim, seveda, na biseksualnost in transspolnost.

Veliko več se danes govori o gejih in lezbijkah, kot se je to počelo še pred dvajsetimi leti, posledično je veliko več tudi znanstvenih raziskav, ki se dotikajo homoseksualnosti. To velja tudi za naš prostor. Vendar poleg nekaterih raziskav, ki sem jih v svoji nalogi tudi povzemal, ni prav dosti teh, ki bi o problematiki homoseksualnosti podatke iskale prav pri izvoru, torej pri gejevski in lezbični populaciji. Moje želje z raziskavo pa so bile primarno v povezavi s tem, da same geje, lezbijke in biseksualce povprašam, kako živijo v Sloveniji, natančneje, kako se jim zdi njihovo socialno življenje in kako bi ocenili lastne socialne interakcije v prostorih, ki so značilni za gejevsko skupnost ter tudi v običajnih prostorih, pa naj bo to v razmerju do njih samih ali pa do večinske populacije. Zanimalo me je njihovo sklepanje novih medosebnih odnosov, kot tudi razvijanje obstoječih – ali se za sklepanje in poglobljanje odnosov z drugimi lezbijkami in geji sploh zanimajo, kje se to dogaja, kako te odnose ocenjujejo. Poskušal sem pridobiti še oceno o stanju prostorov, organizacij in dogodkov povezanih z gejevsko in lezbično populacijo oziroma kulturo.

V teoriji sem se dotaknil osnovnih in tudi modernih pojmov, ki se dotikajo homoseksualnosti, razvoja identitete, tako osebne, kot spolne, gibanja za pravice lezbijk, gejev, biseksualcev in transspolnih oseb, prostorov, ki imajo takšen ali drugačen pomen za omenjeno populacijo ter vse skupaj povezal z socialnim delom in njegovim prispevkom k izboljšanju razumevanja problematike in možnosti nudenja pomoči, tako celotni skupnosti, kot posameznikom. Načrtno pa sem se izogibal pregledu gejevske zgodovine, čeprav mi to ni popolnoma uspelo, kar tudi ne bi bilo korektno, vendar pa sem se želel obrniti v prihodnost in nakazati, da se spremembe dogajajo, da so napredki vidni.

Pisanje diplomskega dela mi je olajšala moja družina in prijatelji, katerim se lepo zahvaljujem, še posebej mi je pri empiričnem delu veliko pomagala sestra Vesna. Za podporo, pohvale in kritike ter usmerjanje se prav tako lepo zahvaljujem tudi mentorici.

Kazalo vsebine:

PREDGOVOR	2
1. TEORETIČNI DEL	7
1.1 DEFINIRANJE OSNOVNIH POJMOV	7
1.1.1 Homoseksualnost	7
1.1.2 Gej	7
1.1.3 Lezbijka	8
1.1.4 Biseksualnost	8
1.1.5 Transspolnost	9
1.1.6 LGBT ali LGBTIQ?	9
1.2 NA KRATKO O HETERONORMATIVNOSTI, HETEROSEKSIZMU IN HOMOFOBIJI	10
1.2.1 Heteronormativnost	10
1.2.2 Heteroseksizem in homofobija	11
1.2.2.1 Bifobija in transfobija	12
1.3 INDIVIDUALNI RAZVOJ IN SOCIALNA IDENTITETA	12
1.3.1 Individualni razvoj in vedenje	13
1.3.2 Oblikovanje spolne identitete	16
1.3.3 Socialna identiteta in samokategorizacija	19
1.3.4 Oblikovanje homoseksualne identitete	22
1.4 GIBANJE ZA PRAVICE LGBT	24
1.4.1 LGBT gibanje v Zahodnem svetu, od začetkov do današnjega dne	25
1.4.2 LGBT gibanje v Združenih Državah Amerike	29
1.4.2.1 Stonewall: upor in mnogo več	29
1.4.2.2 AIDS: znanilec strahu in emancipacije	30
1.4.2.3 Novo tisočletje in približevanje k enakopravnosti	31
1.4.3 LGBT gibanje na Slovenskem	32
1.4.3.1 Osemdeseta: začetek	33
1.4.3.2 Devetdeseta: afere	33
1.4.3.3 Pohod proti homofobiji	34
1.4.3.3 LGBT mediji in Roza klub	35
1.5 PROSTORI ZA SOCIALNE INTERAKCIJE IN UDEJSTVOVANJE LGBT	36
1.5.1 Bari	37
1.5.2 Klubi	38
1.5.3 Savne, temnice, javne toalete in kruzinq mesta	40
1.5.4 LGBT organizacije	41
1.5.5 Oglasi in splet	43
1.5.6 Parada ponosa	44
1.5.7 Circuit zabave	46
1.6 SOCIALNO DELO IN LGBT SKUPNOST	47
1.6.1 Socialni delavci v Sloveniji in njihova 'naklonjenost' homoseksualnosti	49
1.6.2 Teorija krepitve moči, kot osnova za delo z LGBT osebami in skupnostjo	50
2. PROBLEM	52
2.1 HIPOTEZE	53
3. METODOLOGIJA	54
3.1 VRSTA RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE	54
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	54
3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	54
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	55

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	55
4. REZULTATI	56
4.1 PREGLED REZULTATOV, INTERPRETACIJA	56
4.1.1 Starost	56
4.1.2 Spol	57
4.1.3 Okolje	57
4.1.4 Osebna oziroma spolna identiteta	58
4.1.5 Stan	59
4.1.6 Razkritje	59
4.1.7 Druženje z LGBT	60
4.1.8 Scenskost	61
4.1.9 Namen oglasa/profila/dejavnosti na internetu	62
4.1.10 Gibanje za pravice LGBT	63
4.1.11 Poznavanje prostorov za socialne interakcije, ki so značilni za LGBT	64
4.1.12 Prostorji za socialne interakcije, organizacije, dogodki in drugo, pripisani LGBT	65
4.1.13 Prvi stiki z LGBT osebo	66
4.1.14 Vzdrževanje in poglobljanje odnosov z LGBT osebami	67
4.1.15 Počutje v LGBT značilnih prostorih	68
4.1.16 Možnost izražanja LGBT oseb kot takih v širšem okolju, družbi	69
4.1.17 Ocena odnosov z drugimi LGBT osebami	70
4.1.18 Zadostnost prostorov za socialne interakcije za LGBT populacijo v Sloveniji	71
4.2 PREVERJANJE HIPOTEZ	72
5. RAZPRAVA	75
6. SKLEPI	78
7. PREDLOGI	80
8. LITERATURA IN VIRI	81
9. PRILOGE	87
9.1 PRILOGA 1: POVABILO K REŠEVANJU SPLETNE ANKETE	87
9.2 PRILOGA 2: ANKETNI VPRAŠALNIK	88
9.3 PRILOGA 3: MREŽA ODGOVOROV NA ANKETNI VPRAŠALNIK	91
9.4 PRILOGA 4: IZJAVA O AVTORSTVU	99

Kazalo tabel in grafov:

Tabela 1: starost anketirancev	56
Graf 1: starost anketirancev	56
Tabela 2: spol anketirancev	57
Graf 2: spol anketirancev	57
Tabela 3: okolje anketirancev	57
Graf 3: okolje anketirancev	58
Tabela 4: Osebna/spolna identiteta anketirancev	58
Graf 4: Osebna/spolna identiteta anketirancev	58
Tabela 5: stan anketirancev	59

Graf 5: stan anketirancev _____	59
Tabela 6: razkritje _____	60
Graf 6: razkritje _____	60
Tabela 7: druženje anketirancev z LGBT _____	61
Graf 7: druženje anketirancev z LGBT _____	61
Tabela 8: scenskost anketirancev _____	62
Graf 8: scenskost anketirancev _____	62
Tabela 9: namen oglasa/profila/dejavnosti anketirancev na internetu _____	63
Graf 9: namen oglasa/profila/dejavnosti anketirancev na internetu (deleži odgovorov) _____	63
Tabela 10: podpora gibanju za pravice LGBT _____	63
Graf 10: podpora gibanju za pravice LGBT _____	64
Tabela 11: poznavanje LGBT prostorov _____	64
Graf 11: poznavanje LGBT prostorov _____	65
Tabela 12: najpogosteje navedeni prostori, organizacije, dogodki in drugo, ki so jih anketiranci povezali z LGBT _____	65
Tabela 13: mesto prvega stika z LGBT osebo _____	66
Graf 12: mesto prvega stika z LGBT osebo (deleži odgovorov) _____	66
Tabela 14: mesto poglobljanja odnosov in razvijanja socialnih mrež z LGBT osebami _____	67
Graf 13: mesto poglobljanja odnosov in razvijanja socialnih mrež z LGBT osebami (deleži odgovorov) _____	67
Tabela 15: počutje anketirancev v LGBT značilnih prostorih _____	68
Graf 14: počutje anketirancev v LGBT značilnih prostorih _____	69
Tabela 16: možnost izražanja anketirancev kot LGBT oseb v širšem okolju _____	69
Graf 15: možnost izražanja anketirancev kot LGBT oseb v širšem okolju _____	70
Tabela 17: Ocena odnosov anketirancev z LGBT _____	70
Graf 16: Ocena odnosov anketirancev z LGBT _____	71
Tabela 18: zadostnost prostorov za socialne interakcije anketirancev kot LGBT oseb _____	72
Graf 17: zadostnost prostorov za socialne interakcije anketirancev kot LGBT oseb _____	72
Tabela 19: frekvenčna razporeditev: razkriti in nerazkriti anketiranci in njihovo druženje z LGBT _____	73
Tabela 20: χ^2 razporeditev: razkriti in nerazkriti anketiranci in njihovo druženje z LGBT _____	73
Tabela 21: frekvenčna razporeditev: počutje v LGBT prostorih glede na spol _____	74
Tabela 22: χ^2 razporeditev: počutje v LGBT prostorih glede na spol _____	74

1. TEORETIČNI DEL

1.1 DEFINIRANJE OSNOVNIH POJMOV

1.1.1 Homoseksualnost

Beseda *homoseksualnost* se prvič pojavi v nemščini, leta 1869, ko Karl Maria Kertbeny v svojem pamfletu nasprotuje Pruskim zakonom o sodomiji. Sestavljena je iz grške predpone in latinskega korena in dejansko pomeni 'istospolen'. Nekako istočasno se pojavi beseda homoseksualec, ki je tipično opisovala požensčene moške, ki so ekskluzivno iskali spolne stike z moškimi. Homoseksualnost so dolgo časa povezovali samo z moškimi, medtem ko ženska homoseksualnost ni bila vredna razglabljanja, saj naj bi bile ženske po naravi aseksualne, kljub temu pa so jo definirali okoli principov istospolnega eroticizma in nekonformnosti z družbenim spolom (Johnson, 2004).

Homoseksualnost, kot taka je s pojavom njenega termina nekako iz greha in kaznivega dejanja (v Zahodnem, krščanskem svetu) prešla v bolezen, šele v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, pa je spolna revolucija pripomogla k razumevanju homoseksualnosti, kot termina, ki označuje spolno manjšino (Van Wormer, 2000: 9).

1.1.2 Gej

Beseda gej (ang.: gay), ki obstaja veliko dlje od besede homoseksualnost, je skozi čas spreminjala pomen. V prvi obliki je pomenila, biti vesel, pred 'seksualizacijo' pa je označevala heteroseksualno(!) promiskuiteto¹. Danes označuje homoseksualne osebe, predvsem moške in je odmik od besede homoseksualec, ki ji zagovorniki prvega termina očitajo preveč klinično, seksualno konotacijo ter predsodke, ki izvirajo iz časa, ko je bila homoseksualnost kazniva. Biti gej se nanaša na osebno identiteto, moderno kulturo in skupnosti, ki so se razvile okoli oseb, ki jih ta identiteta povezuje².

¹ Povzeto iz etimološkega slovarja, dosegljivo na: <http://www.etymonline.com/index.php?term=gay>

² V članku: *Avoiding Heterosexual Bias in Language*, dosegljivo na: <http://www.apastyle.org/sexuality.html>

1.1.3 Lezbijka

Beseda lezbijka je izpeljana iz besede Lesbos, od koder je prihajala antična grška pesnica Sapfo, ki je pisala predvsem ljubezenske pesmi, med katerimi so bile tudi takšne, ki so bile naslovljene na ženske. Podobno, kot velja za besedo gej, tudi beseda lezbijka vsebuje komponente pojmov spolna identiteta, spolno vedenje in istospolna želja.

Ženska seksualnost kot koncept je bil ustvarjen s strani moških, ki so ga opredeljevali kot posledica odsotnosti moškega v življenju ženske. Lezbištvo je bilo skozi desetletja v senci raziskovanja moške homoseksualnosti, nemalo kdaj tudi popolnoma ignorirano, začetki pridobivanja veljave pa izvirajo iz časov, ko so ženske pridobivale na samostojnosti.

Danes ženske, ki se označujejo za lezbijke, načeloma s tem sporočajo svojo identiteto, ki jih združuje in zelo močna. Kot homoseksualke so združene proti diskriminaciji in zavrnitvijo iz okolice, kot ženske pa jih družijo motivi, ki so različni od moški.

1.1.4 Biseksualnost

Biseksualnost je pojav seksualne usmerjenosti na oba spola. Izraz »biseksualnost« izhaja iz latinske besede »bis«, kar pomeni dvakrat. Pri biseksualcih se določene spolna reakcija ne dogaja dvakrat, temveč se podvaja oz. usmerja v dve smeri.

Izraža se na različne načine. Nekatere osebe istočasno čutijo željo za lastnim in nasprotnim spolom; pri nekaterih pa se ti želji izmenjujeta. Včasih se homoseksualna želja povečuje na račun heteroseksualne in obratno, toda drugi nagon se nikoli popolnoma ne izgubi.

Biseksualci ne izključujejo nobenih alternativnih oblik spolnosti in so odprti za najrazličnejše izkušnje, za razliko od izključnih heteroseksualcev in homoseksualcev. Sami dostikrat poudarjajo, da jih privlači oseba in ne spol. Ni pa nujno, da biseksualno vedenje nujno pomeni tudi biseksualno identiteto.

V teoriji ne obstaja strinjanje na pogled in razumevanje biseksualnosti. Freud je sklepal, da vsaka oseba poseduje biseksualni potencial, Kinsey³ (po Anisman-Reiner, 2009) pa je biseksualnost vključil v svojo lestvico seksualne orientacije, kjer je biseksualno osebo uvrščal

³ Alfred Charles Kinsey (23. junij 1894 – 25. avgust 1956) je bil ameriški biolog in profesor entomologije in zoologije, ki je leta 1947 ustanovil Inštitut za raziskave seksualnosti, spola in reprodukcije (*Institute for Research in Sex, Gender and Reproduction*), ki se zdaj imenuje po njem. S svojim delom je močno zaznamoval seksologijo in močno pripomogel k razumevanju seksualnosti.

med 1 in 5 (v petih točkah od sedmih). Obstaja še veliko več drugih definicij in opisov biseksualnosti.

Izpostaviti je potrebno vidik največje problematičnosti biseksualnosti. Če je že homoseksualnost družbeno nesprejemljiva oblika vedenja, je biseksualnost še toliko bolj, saj podira domneve o bipolarnosti človeške identitete in vlog, mnogi pa jo zanikajo, saj so mnenja, da je biseksualnost le tranzicijska stopnja med sprejemanjem homoseksualne identitete (Beemyn, 2004). Poleg tega predsodka o biseksualnosti pa so pogosti še tisti, ki se navezujejo na promiskuiteto in pa na njihovo nezmožnost zvestosti enemu izmed spolov (Schriver, 2001: 284).

1.1.5 Transspolnost

Izraz 'transspolnost'⁴ se pogosto uporablja kot termin, ki zajema vse spolne variance posameznikov, med temi so transeksualci (osebe, ki so s terapijami in operacijami, spremenile svoj fizični spol v nasprotnega), osebe, ki brez posegov spreminjajo svoj družbeni spol, interseksualci (drugi podobni izrazi so hermafroditi, obojespolniki in podobno, vsi pa zajemajo ljudi, ki niso ne moškega ali ženskega biološkega spola, ker jih je zaznamoval netipičen razvoj spola, zaradi odstopanj v kromosomskem, gonadnem, genitalnem ali hormonskem razvoju) (Blatnik, 2008), '*cross-dressers*'⁵ in ostali, ki ne vpadejo v socialne norme tipičnega moškega ali ženske. Izraz sicer različni strokovnjaki različno uporabljajo, tudi zato, ker je dokaj mlad in je skozi slaba tri desetletja obstoja dostikrat spreminjal pomen (Stryker, 2004).

1.1.6 LGBT ali LGBTIQ?

Črke v kratici, ki se veliko uporablja kot samostojni izraz, imajo vsaka svoj pomen. LGBT pomeni lezbijke, geje, biseksualce in transspolnike (včasih transeksualce), I pomeni

⁴ Izraz je skovan iz latinščine in v dobesednem prevodu pomeni 'preko vrste' (sorte); v določeni literaturi je uporabljena oblika zapisa 'transpolnost'.

⁵ Primerne slovenskega prevoda za izraz ni, označuje pa osebe, ki oblačijo obleke nasprotnega spola iz drugih razlogov, kot transeksualci ali travestiti, čeprav ena sama splošna definicija pojma ni sprejeta.

interseksualce, Q pa 'queer'⁶, ponekod 'questioning'⁷. Črke so v določeni literaturi zamenjane tako, da je G postavljen pred L, medtem ko je naslovljeni ena in ista oseba.

Tudi sam bom v nadaljevanju diplomske naloge veliko uporabljal izraz LGBT, ki se mi zdi boljši od izraza LGBTIQ samo zato, ker je bolj poljuden in ker ga bom v večini uporabljal v kontekstu skupnosti.

LGBTIQ izraz pa je bolj primeren, če bi skušali izpostaviti političnost pomena, ki se je razvil okoli gibanja za pravice za alternativne spolne orientacije in spolne vloge. Termin nekako želi poudariti moč stopnje občutka pripadnosti ali združenosti v boju za pravicami.⁸

1.2 NA KRATKO O HETERONORMATIVNOSTI, HETEROSEKSIZMU IN HOMOFOBIJI

1.2.1 Heteronormativnost

Heteronormativnost označuje vse družbene norme, ki so se skozi stoletja zgradile okrog heteroseksualne usmerjenosti, vse pa temeljijo na dvojici moško–žensko. Ta konstrukt je močno podprt z vseh strani (zakonodaja, moralni in verski kodeksi itn.) in z njim se heteroseksualci še danes želijo prikazati kot edini normalni in zdravorazumski.

V osnovi je heteronormativnost kultura moči, ki je povezana s heteroseksualnostjo. Ta moč zakriva normalizacijo heteroseksualnosti in odvrta kritičnost na makro in mikro družbeni ravni, v praksi politike in ekonomije, vključno z izobraževalnimi institucijami, ki so ustvarjene, da vzdržujejo hierarhijo med spolnimi identitetami (Robinson, 2007).

Queer teoretiki se v svoji razlagi heteronormativnosti osredotočajo ravno na družbeni diskurz, ki 'pravilno' mišljenje in dejanja spodbuja, 'nepravilnega' pa kaznuje, pri tem pa se heteroseksualnost najlažje promovira in vsiljuje preko medijev, zakonodaje, izobraževanja

⁶ V originalu je izraz pomenil 'čuden', danes pa se predvsem v ZDA uporablja za negativno kategoriziranje lezbijk in predvsem gejev; v osemdesetih letih prejšnjega stoletja pa so izraz začeli uporabljati za opisovanje vseh ljudi, ki ne ustrezajo normalnim definicijam družbenega spola, s tem pa mu skušali odvzeti negativni prizvok. 'Queerstvo' nasprotuje vsakršnim poskusom reguliranja in prisilne identifikacije ter kakršnimkoli shemam biološkega redukcionalizma. Pri tem seveda nasprotuje tudi gejevski in lezbični konzervativni želji po normalnosti.

⁷ Tudi 'bi-curious' ali 'gay-curious'. Vsi opisujejo osebe, ki so gej prijateljske in niso prepričane v svojo lastno seksualnost; dostikrat čutijo, da so homoseksualne, biseksualne ali transspolne, vendar to za gotovo ne morejo same sebi potrditi.

⁸ Benson, Sara R. *Introduction - Defining "LGBTIQ"*, Objavljeno na njenem blogu 'Sexual Orientation and the Law Blog', dne 22. avgusta 2007; dosegljivo na: <http://lawprofessors.typepad.com/lgbtlaw/2007/08/introduction--.html>

itd., na drugi strani pa izključuje, vse kar ni heteroseksualno, reproduktivno, monogamno idr. (Troha, 2004: 22).

1.2.2 Heteroseksizem in homofobija

Izraz homofobija, ki dejansko malo nerodno dobesedno pomeni 'strah pred istostjo', je v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja skoval psiholog George Weinberg.

Homofobijo lahko razumemo kot manifestacijo negativnih občutij na individualni ravni proti neheteroseksualnim ljudem. Nanaša se na strah pred homoseksualci in pa tudi ljudmi, ki ne ustrezajo normativom moškosti in ženskosti in pomeni negativen odziv na emocionalni odnos med moškimi ali med ženskami, ne glede na pristnost spolnosti.

Mnogi 'heteroseksizem' smatrajo za ustrežnejši izraz prejšnjemu, ki je opredeljen kot ideološki sistem, ki zanika, zaničuje in stigmatizira kakršnokoli neheteroseksualno obliko obnašanja, identitete, razmerja ali skupnosti. Dogaja se na kulturni in osebni ravni, javno in zasebno. Je torej dosti širši pojem in zajema tudi drugačnosti v heteroseksualnosti. Ta sistem je oblikovan na družbenih praksah, ki so lahko jezikovne ali fizične, zasebne ali javne, odkrite ali prikrite narave in se pojavljajo na mnogih družbenih prizoriščih, kot so dom, šola, mediji, cerkev in drugih, kjer se pojavlja binarno razlikovanje med homoseksualnostjo in heteroseksualnostjo, pri čemer je slednja privilegirana (Plummer in drugi po Troha, 2004: 20-21).

V primeru, da prevzamemo homofobijo in heteroseksizem, kot dva različna pojma, pri čemer je slednji bolj širok, pa sta oba pojma med seboj povezana. Posameznik namreč iz svojega heteroseksističnega pogleda in institucionaliziranih predsodkov v družbenih institucijah čuti kulturno prisotnost predsodkov proti homoseksualcem in jih posledično legitimno sprejme, kot nekaj, kar deli z večino ter jih lažje izrazi v obliki homofobičnih izjav in dejanj. Heteroseksizem prav tako sam sebe krepi. Zaradi bojzani, ki izhaja iz nevednosti, da bi ljudje 'postali' homoseksualni, se toliko bolj držijo svojih predpisanih tradicionalnih (spolnih) vlog, ki pa same po sebi ne dopuščajo prostora za drugačnost in tudi ne za sprejemanje drugačnosti (O'Brien po Troha, 2004: 21-22).

1.2.2.1 Bifobija in transfobija

Bifobija in transfobija pomeni iracionalen strah, sovraštvo, predsodki in diskriminacija proti osebam biseksualne usmerjenosti oziroma proti osebam, ki so transpolne, transeksualne in osebam, ki kakorkoli drugače ne ustrezajo tradicionalnim spolnim normam.

Če se mogoče zdi, da homofobija ni več toliko prisotna, pa so sedaj toliko bolj na tapeti biseksualne osebe in transspolniki. Tako je zato, ker je ves svet postavljen bipolarno, dihotomno se vse vrta okoli nasprotij, kamor pa biseksualnost ne spada, transspolnost pa je še toliko bolj zaničevana zaradi številnih drugih predsodkov, ne samo neprilagojenosti normam vedenja glede na spol. Med temi so, da so za transspolnost krive psihične bolezni, zasovražen lastni spol zaradi travm iz otroštva itd., nekako pa se vse vrta okoli ženskosti in moškosti, kot dveh nasprotno različnih dimenzij.

Van Wormer (2000: 37-38) poišče korenine biseksualnosti v osemdesetih, kjer se po seksualni revoluciji desetletje prej in kjer je bilo biti biseksualec celo šik, pojavi AIDS, z njim pa strahovi povezani z biseksualci in njihovo domnevno promiskuiteto in prenašanjem virusa HIV. Poleg tega pa veliko ljudi, med njimi tudi homoseksualcev, še vedno razmišlja o biseksualnosti, kot nezmožnostjo 'odločitve' med enim in drugim, kot skrivanje svoje prave identitete.

Strinjal bi se, da je dosti bifobije, kot tudi transfobije prav med lezbijkami in geji. Temu pravimo interna homofobija, ki pa se nanaša predvsem na predsodek o očrnitvi 'normalnih' v LGBT skupnosti s strani biseksualcev in predvsem transspolnih oseb. Normalni bi tu bili torej geji in lezbijke, ki le to dokazujejo z namenom širšega sprejemanja.

1.3 INDIVIDUALNI RAZVOJ IN SOCIALNA IDENTITETA

Razumevanje človekovega delovanja in dinamike odnosov zahteva holistični pristop, ki vključuje vse sfere človeka, od biološke, do duhovne. Znanje o družini, skupinah, skupnostih, organizacijah in o naravnem okolju je pomembno za človekovo delovanje, saj so ključnega pomena pri oblikovanju človeka kot takega. Družine in ostale socialne skupine omogočajo življenje posameznikom in hkrati samim sebi, temelj tem pa daje širša skupnost in pa naravno okolje (Van Wormer, 2007: 4).

1.3.1 Individualni razvoj in vedenje

Nemogoče je opredeliti človekov individualni razvoj zgolj skozi eno teorijo. Prav tako je nemogoče reči, da je ena pravilna in druga napačna. Iz tega razloga sem se odločil, da povzamem nekaj tradicionalnih teorij, ki so v znanosti temeljne, prav tako pa so močno vplivale na socialno delo, tako v teoriji, kot v praktičnem (individualnem) delu.

Sigmund Freud

Freudova psihoanaliza temeljno razlaga človekov razvoj, ki je nekakšna sinteza med psihologijo in biologijo, kar Schriver v svojem delu (2001: 188-189) povzame in prikaže takole:

- Biološki in psihološki razvoj sta neločljivo povezana.
- Bistvena narava individualnega obstoja je sestavljena iz hotenj in nagonov, ki so prirojeni in ne naučeni in so v osnovi neodvisni od okolja.
- Karkoli posameznik stori v določenem trenutku, je v veliki meri predpostavljeno z njegovimi zgodnjimi izkušnjami in reakcijami na njih.
- V obdobju zgodnjih let, biologija in mentalne izkušnje najbolj vplivajo na posameznika, saj je takrat najmanj oblikovan.
- V posameznikovi psihi obstaja aktivna 'prostranost' nezavednega.
- Biološka in posledično psihološka sfera variira od človeka do človeka.

Pri Freudovi psihoanalitični paradigmi je potrebno razumeti, da zanj obstaja gonilna sila, kot osnovni koncept, kateri pravi libido, ki pa ni samo druga beseda za spolni nagon, pač pa predstavlja ljubezen do samega sebe, do drugih, prijateljstvo in pa splošno ljubezen do človečnosti.

Psiha je po Freudu sestavljena iz zavestnega (česar se zavedaš ob kateremkoli času), predzavestnega (kar samo pod posebnimi pogoji zaradi različnih sprožilcev preide iz nezavednega v zavestno) in nezavednega (največji in najbolj pomemben del, ki vpliva na zavest, vendar teh procesov nikoli ne ozavestimo), pri čemer je največjo veljavo pripisoval nezavednemu, saj naj bi najbolj vplival na naše vedenje in razvoj. Kasneje je Freud iz te teorije razvil teorijo »*id, ego, superego*« (Schriver, 2001: 189-190).

Čeprav Freud s to teorijo ni ravno razložil človekovega vedenja, pa je s svojimi stopnjami razvoja v povezavi s seksualnostjo (oralna faza, analna faza, falična faza, latentna faza in genitalna faza) in skupaj z Ojdipovim in Elektrinim kompleksom pri fantku in punčki ter umestitvijo človekovih obrambnih mehanizmov v njegov sistem preživetja pripomogel k širokemu pogledu na človekovo delovanje, kljub temu, da mu kritiki očitajo ozkoglednost, seksističnost in prežetost s patriarhalnim predpostavljanjem (Schriver, 2001: 191-192).

Jean Piaget

Piaget je na podlagi kvalitativnih razgovorov z otroci in fokusiranjem na kvaliteto razmišljanja razvil model razvoja duševnosti (kognicije) in ga razdelil v štiri glavna obdobja razvoja (po Schriver, 2001: 193-195):

- *senzomotorično obdobje* (0 - 18 mesecev), ki vsebuje šest različnih stadijev: impulzivna in refleksna dejanja, krožna ali ponavljajoča se dejanja, krožna ali ponavljajoča se dejanja z namenom povzročitve posledic, uporaba ene sheme za doseg nove situacije, napredno eksperimentiranje z različnimi načini, zamišljanje novosti;
- *predoperativno obdobje* (18 mesecev - 7 let), ki se začne s pojavom govora in vsebuje predvsem učenje znakov in simbolov ter je zaznamovano z otrokovim egocentrizmom;
- *obdobje konkretnega operativnega razmišljanja* (7 - 14 let ali dlje), kjer se otrok sprijazni z določenimi konkretnimi dogodki in predmeti in se začne obvladati pojem konzervacije (to, da lahko predmeti spremenijo obliko za določen čas in da se zaveda, da je to še vedno ista stvar), zna stvar razporediti v več kategorij in razredov;
- *obdobje formalno logičnega operativnega razmišljanja* (14 let - odrasla doba), kjer se oseba zaveda hipotetičnih situacij, mišljenje je popolno, saj so misli med seboj logično prepletajo in sovplivajo.

Čeprav je Piagetova teorija pripomogla k razumevanju perspektive, kako se otrok uči in razumeva ter razumevanje razvija, pa ne priznava različnosti v razvoju, prav tako pa ne upošteva osebnih in drugih okoliščin v razvoju, kot so spol, rasa, razred in se ne ozira na spremenjene politične ali socialne okoliščine.

Erik Erikson

Eriksonov model je eden najbolj razširjenih modelov individualnega razvoja in je pogosto vključen v kurikulum v programih za socialne delavce in v programe razvojne psihologije. Njegove osnovne predpostavke se uporabljajo univerzalno v znanosti psihosocialnega razvoja in so osnova od vseh alternativnih razvojnih modelov in teorij. Koncepti, kot so razvojni stadij, psihosocialna ali razvojna kriza in princip epigenetike, so center Eriksonovega pristopa individualnega razvoja (Schriver, 2001: 196-197).

Model osmih stadijev psihosocialnega razvoja po Eriksonu je temelj, na katerem so postavljene tradicionalne paradigme o individualnem razvoju:

1. *zaupanje – nezaupanje* (0-1 let): zaupanje se razvije na podlagi fizičnega lagodja, ki izhaja iz nege in v minimalizaciji straha; otrokov prvi socialni dosežek je, da se skrbnik lahko umakne iz njegovega vidnega polja, on pa pri tem ne občuti nelagodja in jeze, kar se doseže z doslednostjo skrbnika in z otrokovim zavedanjem, da se bo ta vrnil;
2. *avtonomija – sram* (1-3 let): temeljni način delovanja otroka je vztrajati in popustiti, otrok se mora naučiti, da vera v obstoj ne bo ogrožena z nenadno željo po izbiri; ključen pojem je trdnosti, ki ga skrbnik v sklopu socialnih norm izvaja;
3. *iniciativa – krivda* (3-6 let): v ospredju je otrokova želja in zavedanje o iniciativah in izbiri dejanj, ki dajejo zadovoljstvo in kompetentnost, ki pa niso vedno izpolnjivi; otrok postane radoveden, tekmovalen, pokaže specifična zanimanja, postavlja veliko vprašanj; v tem obdobju otrok doživi zavedanje lastne seksualnosti, kastracijski kompleks in superega, kar se rezultira v sprejemanju svojih vlog in premagovanju sebe kot dela staršev; pojavi se skrb za druge;
4. *dejavnost – manjvrednost* (6-12 let): zaradi zatrte seksualnosti in spoznanja, da potrebuje sam sebe, s svojimi izkušnjami, kot ločen subjekt od družine, se začne obdobje aktivnega delovanja in velikega iskanja identitete v primerjanju sebe z drugimi vrstniki; razvijejo se težje po pridobivanju konkretnih znanj; z oporo iz socialnega okolja se otrok izogne občutku manjvrednosti in manjše kompetentnosti;
5. *identiteta – zmedenost vlog* (12-17 let): obdobje ponovnega zavedanja seksualnosti in s tem prehod iz otroštva v mladostništvo prinaša nove zahteve na področju identifikacije – pojavi se konflikt med tistim, kar čutijo da so in tistim, kar naj bi bili v

6. *intimnost – izolacija* (zgodnja odraslost): osrednja tema obdobja je iskanje partnerja in pomembnega odnosa, iz tega pa sledi kriza, ker z iskanjem drugega oseba začuti, da izgublja sebe; kriza se pojavi ob občutku, da oseba ne obvlada odnosov na način, kot bi jih moral ter da ti ne vključujejo vsega, kar bi tako imenovana 'genitalna utopija' morala vsebovati (vzajemna ljubezen, partner nasprotnega spola, seksualno skladanje, medsebojno zaupanje, prilagajanje službe in prostega časa drugi osebi itd.):
7. *generativnost – stagnacija* (srednja odraslost): obdobje se kaže v skrbi za družino, okolico – oseba želi vzpostaviti odnos odgovornosti in starševske ljubezni na naslednjo generacijo ali pa na drug dosegljiv objekt; o neuspehi vzpostavitvi tega stanja se pojavi stagnacija in obsesija s psevdo intimnostjo
8. *integracija jaza – obup* (pozna odraslost): zadnje obdobje se ob prejšnjih uspešno rešenih krizah konča s človekovim pogledom v preteklost, ki je bila zanj dobra in polna dosežkov, v tem primeru se bližajoča smrt zdi samo neizogiben zadnji del življenja; obratno pa se ob nezadovoljenosti z življenjem pojavi kriza konca življenja z integriteto; obup nastane, ko človek v smrti vidi izgubljene priložnosti življenja (Schraver, 2001: 198-203).

Kot pri prejšnjih teorijah in modelih, tudi Eriksonovemu očitajo predvsem ignoriranje (specifičnosti) razvoja deklice oziroma ženske.

1.3.2 Oblikovanje spolne identitete

Da v pisanju o spolni identiteti ne bi prišlo do zmešnjave, je potrebno že takoj na začetku ločiti pojma biološki in družbeni spol. Giddens (po Kuhar 2001: 126) je opredelil biološki spol (ang.: *sex*) kot pojem, ki opisuje razlike med ženskim in moškim telesom, družbeni spol (ang.: *gender*) pa kot pojem, ki vključuje skupek psihičnih, družbenih in kulturnih razlik med moškim in žensko. Razlikovanje je pomembno, saj fizične oziroma biološke razlike med ženskim in moškim spolom, ne pogojujeta številnih razlik med žensko (in njeno ženskostjo) in moškim (in njegovo moškostjo).

Bistveno pri oblikovanju spolne identitete je, kako družba prepozna posameznikov spol. Če okolica osebo prepozna in obravnava kot moškega, se do nje tudi tako obnaša, bo posameznik razvil moško spolno identiteto, ne glede na biološki spol. Moškost in ženskost imamo torej priučeno v procesu socializacije in so skupek stereotipov, ki se vežejo na spol. Biološka determiniranost ni samo protiargumentirana s strani nedoločljivosti biološkega spola, pač pa tudi na podlagi razlik med kulturami, ki zavračajo absolutnost moških oziroma ženskih spolno značilnih karakteristik. Družbeni vpliv pri razvoju spolne identitete je torej bistven. (Kuhar, 2001: 127-128)

Freudovo psihoanalizo in razvoj identitete sem že opisal, bolj specifično pa lahko navedem, kaj le ta pravi o razvoju spolne identitete.

Po spolu diferencirane lastnosti Freud pripisuje biološki determiniranosti, iz tega izhaja, da se otroci identificirajo s staršem istega spola, na podlagi podzavestnega gona, ki je ključen pri izoblikovanju identitete. Vzgoji pripisuje malo ali skoraj nič pomena. Največji pomeni imajo spolni organi, natančneje penis, ki ima tudi močan simboličen pomen v vprašanju moškosti in ženskosti. Ob zdravi razrešitvi Ojdipovega kompleksa pri dečkih in Elektrinega pri deklicah oba sprejmeta svojo 'dediščino' in torej (spolne) vloge moškega in ženske. Kot že omenjeno pa po mnenju kritikov Freud preveč ekskluzivno povezuje izoblikovanje družbenega spola z genitalnim zavedanjem, prav tako se predvsem feministične kritike upirajo na predpostavke, da so matere tiste, ki primarno otroka učijo discipline in ne oče, kot to skuša prikazati Freud. Kritizirajo tudi pogled, da je penis naravno superiorni organ. Feministična psihoanaliza daje tudi večji pomen pred ojdipsko fazo diadnemu odnosu mati – otrok, ki se dogaja prej in, najpomembneje, da imajo na prevzemanje spolnih vlog velik pomen vrednote družbe in kulture, ki se odmikajo o ideje o naravnih, bioloških, genetsko pogojenih razlikah. Freud pri razvoju spolnih vlog veliko pove tudi o izgubljanju, ki ga naveže na ženske, medtem ko feministična psihoanaliza izgubljanje pripiše ravno moškim, saj ti doživijo separacijo od matere in s tem pomembno krizo izoblikovanja identitete, zavrnejo tudi identifikacijo z materjo, kar se izkaže kot izguba zmožnosti tesnejšega navezovanja na druge ter tudi nezmožnost razumevanja svojih lastnih in tujih občutij. Feministke tudi opozarjajo na odsotnost očeta kot skrbnika, kar namesto *identifikacije* z povzroči *identifikacijo od*, torej identifikacija kot negacija matere; to posledično privede do vrednotenja ženskega kot manjvrednega, kar se prenese na institucionalno in kulturno raven. Tudi v primeru

očetovskega, torej moškega skrbnika (lika), se prenese fokus z matere na očeta in njegovo moškost - separacija pripelje do videnja, da je mati manjvredna (Kuhar, 2001: 128-130).

Nakazal sem, da si predispozicije v procesu nastajanja spolne identitete ne zaslužijo takšne veljave, kot jim jih pripisujejo tradicionalne teorije. Teorije socialnega učenja predpisuje neposrednemu okolju bistveno vlogo. Družba in družbena kontrola namreč s sistemom kaznovanja in nagrajevanja na posameznika izvajata pritisk, naj sprejme obstoječe vzorce, ki so spolno diferencirani. Vsiljevanje kulturnega artefakta se začne že v zgodnjem otroštvu od okolja in pomembnih drugih, kar je najprej omejeno na družino, kasneje pa zajema vse širše družbene institucije, ki s postavljanjem in formiranjem 'pravilne' spolne identitete zagotavljajo svojo reprodukcijo in reprodukcijo družbenega sistema. Spolna vloga glede na biološki spol nam je vsiljena že od trenutka, ko se rodimo, z različnimi lastnostmi, ki so 'tipično' veljavni za enega izmed spolov (močan fant, ljubka deklica); takšne pripise in ostala neverbalna sporočila otrok že pred sposobnostjo ločevanje med spoloma prejema iz okolja, pa naj bo to razlika med moškim in ženskim vonjem ali pa med moško in žensko frizuro. Otrok sebe prepozna kot dečka ali deklico okoli drugega leta starosti, medtem ko šele okoli petega ali šestega leta ugotovi, da je dejansko to pogojeno z njihovo anatomijo. Potem sledi vsiljevanje razlikovanja med moškim in ženskim. Barve, igrače, obleke, televizija idr., vse to poudarja razlike med spoloma. In ker je spolna identiteta proces v katerem sprejemamo informacije iz okolja smo pri integriranju spolnega vedenja v osebnost omejeni. Spolna pripadnost določa tudi naše celostne vtise o osebnosti. Bolj kot ljudje odstopajo od pričakovanih značilnosti, ki njegovemu spolu ustrezajo, bolj negativno percipiramo te osebe. Ta shema je osnova za seksistično družbo, saj je posameznikom jasno sporočena zveza med njegovim biološkim spolom, njegovim družbeno spolnim statusom in njegovo družbeno vlogo, s tem pa funkcioniranje znotraj binarne matrike moškega in ženske (Kuhar, 2001: 131-134).

Omenil sem, da se otrok z opazovanjem in vsiljenimi oblikami vedenja 'nauči' svoje spolne vloge. Konstrukcija homoseksualnosti je torej vprašljiva, saj tovrstno vedenje ni družbeno sprejemljivo ali zaželeno, torej ni posredovano iz okolice, a se vendarle razvije. Nakazuje se dejstvo, da homoseksualnost kot spolna identiteta ni naučena, a vseeno vpliva iz okolja ne gre podcenjevati, tudi zato ne, ker homoseksualnost kot predispozicija (zaenkrat) ni znanstveno dokazana.

1.3.3 Socialna identiteta in samokategorizacija

Teorija socialne identitete se je razvijala od prvega Tajflovega poimenovanja v zgodnjih sedemdesetih, ko je proučeval medskupinsko razločevanje, pa do njegovega dela »*An integrative theory of intergroup conflict*« nekaj let kasneje, po kateri kasneje Hogg in Vaughan teorijo socialne identitete oblikujeta kot »teorijo skupinskega članstva in medskupinskih odnosov, ki temeljijo na samokategorizaciji, socialni primerjavi in tvorbi izmenjanih samodefincij, v terminih znotrajskupinskih značilnosti.« (Hogg in Vaughan, 1998 po Vec, 2007: 76-77).

V teoriji je predstavljena ideja, da ljudje nimamo zgolj individualnih identifikacij, ampak se istovetimo z različnimi skupinami in kategorijami, katerim pripadamo. Pri tem so vzpostavljene in dobro vidne razlike med medosebnim (predstavljena je lastna individualnost) in medskupinskim (predstavljena je članstvo skupinski) vedenjem in delovanjem. Predpostavka teorije naj bi tudi bila, da socialne kategorije zagotavljajo članstvo s socialno identiteto, ta pa naj bi bila osnovana na naši težnji po klasificiranju (ljudi in stvari) v kategorije, kar naj bi predstavljalo tudi temeljni mehanizem človeškega zaznavanja (Vec: 2007: 77).

Kategorizacija, kot pomemben del socialne identitete, se opredeli kot prepoznavanje različnih delov oziroma elementov ali dražljajev, kot člane ene kategorije. Kategorije nam poenostavijo komuniciranje v in o svetu, saj z njimi dele oziroma dražljaje iz okolja prepoznamo, poenostavimo, grupiramo in ne nazadnje sklepamo specifične poteze ali značilnosti kateregakoli drugega elementa te kategorije, na osnovi splošnih pričakovanj o tej kategoriji. (Rus 1994; po Vec: 2007: 78) Kategorizacija je tako pogoj za preživetje tako posameznika, kot socialne skupine, saj brez takega procesa ne bi bilo ustreznih reakcij na dražljaje iz okolja, niti ne ciljno usmerjenega delovanja.

Socialni svet je tako prepreden s socialnimi kategorijami, ki so večje, kot na primer rasa, spol, religiozna skupnost, ali pa manjše, kot so ekipe, prijateljske, interesne skupine. Vsak posameznik je pripadnike ene oziroma več skupin. V teh kategorijah načeloma lahko prihaja do bolj ali manj večjih razlik med člani, vendar pa mora vsak imeti vsaj nekaj enakih potez, kot ostali, imenovanih kot 'družinska podobnost'. Ugotovimo, da sta ravno zaradi variabilnosti, dinamičnosti in interaktivnosti socialni objekt in socialna situacija manj

predvidljivi, zato je socialna kategorizacija bolj kompleksna od objektivne. Temeljna socialna kategorizacija je ločevanje med *nami* in *njimi* (Vec, 2007: 79-80).

Socialna identiteta kot nadpomenka socialni kategorizaciji pa tako od subjekta ne zahteva samo članstva, ampak s tem povezane norme oziroma oblike vedenja. Socialna identiteta posameznika običajno postavlja v relacijo do socialnih kategorij, pozicij ali socialnih statusov iz česar sledi primerjanje svoje skupine z ostalimi.

Po Hoggu in Vaughanu je socialna identiteta povezana s skupinskim vedenjem, ki ima nekaj splošnih karakteristik: etnocentrizem, favoriziranje skupine, medskupinsko diferenciacijo, konformnost s skupinskimi normami ter percepcijo sebe, članov skupine in nečlanov v terminih skupinskih stereotipov. Tajfel medtem meni, da je socialna identiteta vedenje posameznika o njegovem članstvu v socialni skupini, skupaj z vrednotami in čustveno pomembnostjo tega člana. Na zadnje pa Augustinos in Walker pravita da so vse identitete socialne, saj vedno obstajajo primerjave, ki so socialno pogojene, torej bi naj osebna identiteta bila le fikcija (Vec, 2007: 80).

Drug pomemben temelj socialne identitete predstavlja pozitivno samovrednotenje, ki pa je nujno povezan s socialnimi primerjavami. Brez primerjav namreč posameznik ne mora biti prepričan, da je boljši od drugega. Primerjave se vršijo tudi med samimi socialnimi kategorijami, kot smo že ugotovili. Primerjanje postane kritično, kadar za ocenjevanje niso dostopni ali mogoči objektivni kriteriji, kot na primer pri lepoti ali pravilnosti in nepravilnosti. V tej točki se iz primerjav razvijejo vrednostni standardi ter tudi motivacija za tekmovalnost in konfliktnost. Članstvo v socialni skupini se dostikrat konča, ko se skupina ne more več pozitivno vrednotiti v primerjavi z ostalimi. Sledita dve možni rešitvi: odhod iz skupine ali sprememba skupinskega statusa. Izbira posameznika je odvisna od njegovega sistema prepričanj, v povezavi s socialno mobilnostjo (zmožnost prehajanja med skupinami) in socialnimi spremembami (Vec, 2007: 81).

Teorija samokategorizacije nudi analizo sebstva⁹ (zavedanje samega sebe kot takega) in odnosov med sebstvom, socialnimi normami in socialnim kontekstom.

⁹ Sebstvo je termin s področja razvojne psihologije in pomeni center celotne osebnosti človeka, potreben za preraščanje konfliktov pri razvoju identitete; v določeni literaturi se uporablja (poslovenjen) angleški izraz 'self'.

Samokategorizacije, kot pravi Vec (2007: 83-84), so različne glede na vključevanje in abstraktnost, kar pomeni, da ljudje lahko sebe kategorizirajo:

- kot individualne osebe, pri čemer se opredelijo z razlikami od drugih posameznikov
- kot socialne skupine, kjer samokategorizacije predstavljajo nivo socialne identitete
- primerjava skupnega članstva s članstvom izven skupine (v ospredje stopi socialna identiteta)

Pravzaprav gre za dosti podobnosti med definiranjem socialne identitete in samokategorizacijo – razlika je le v tem, da gre pri samokategorizaciji za lastno individualno razmerje posameznika, do drugega, ne pa njegove skupine do druge. Kljub temu pa sta obe tesno povezani, saj načeloma skupinska identiteta zadovolji potrebe, ki jih oseba individualno ne (z)more. Vendar pa je koncept osebnega sebe prav tako do dobra odvisen tudi od socialne identitete, ki lahko včasih povsem prevlada.

Nadalje teorija predpostavlja, da se bodo podobni ljudje v isti situaciji ne le nagibali k temu, da se vedejo na isti način, temveč bodo isto pričakovali tudi od drugih. Vedenje po pričakovanih vzorcih povzetih dejansko od drugih, se imenuje subjektivna veljavnost. Iz tega sledi tudi potreba po potrjevanju oziroma priznanju ali soglasju naših nagibov, ki tako postanejo nelastni in objektivni (Vec, 2007: 84-85).

Z dosedanjim besedilom tega poglavja sem želel nakazati dve pomembni sferi človeka, ki ju je nemogoče razdvojiti: individualno in socialno. To, da je človek individuum in da njemu noben drug ni enak, a hkrati živi v različnih skupinah in te skupine potrebuje za normalen razvoj.

Dosti pomembno se mi zdi poudariti pomen občutka pripadnosti v LGBT skupnosti, kljub temu, da se precej gejev in lezbijk ne počutil del te skupine, zato ne čutijo pripadnosti. To sicer postavlja celovitost LGBT skupnosti kot take pod vprašaj, vendar pa je, kot sem že opisoval, ta skupnost le ena izmed mnogih, kateri lahko gej ali lezbijka pripadata, torej ni nujno, da se s skupnostjo oseba identificira, pa čeprav z njo deli precejšen del kulture in socialne identitete. Ko je torej govor o LGBT skupnosti, s tem ne mislimo vseh gejev, lezbijk, biseksualcev in transspolnih oseb, pač pa tiste, ki se vanjo sami uvrščajo. Iz podobnih razlogov torej ne velja da celotna LGBT skupnost deluje v smeri promoviranja homoseksualnosti in boja za pravice, tudi posrednega ne, vsekakor pa obstoj skupnosti in

prostorov daje skupnosti moč, da je videna in 'zunanjemu' svetu opombo, da ne samo, da obstaja, pač pa lahko najprej normalno sobiva z ostalimi skupnostmi, če le ima za to priznane pravice in izpolnjene pogoje, se ne nazadnje vključuje oziroma prehaja med skupnostmi in v mainstream.

1.3.4 Oblikovanje homoseksualne identitete

Za razumevanje razvoja homoseksualne identitete, je bilo nujno predstaviti individualni razvoj in nastanek ter oblikovanje socialne identitete. Vsaka LGBT oseba gre v svojem odraščanju skozi različne faze, če se naslanjamo na uveljavljene modele izoblikovanja identitete, prav tako pa se vsak gej, lezbijka, biseksualec in transspolna oseba identificira z določenimi socialnimi skupinami – čeprav bi bilo logično, da bi jih uvrstili tudi v manjšo, to je LGBT skupnost, pa seveda to ni nujno pravilno, saj kot smo že videli, veliko LGBT oseb, ki bi po laični definiciji to bili, jih v to ne moremo klasificirati, saj se po samokategorizaciji ne identificirajo, kot člana LGBT skupine oziroma skupnosti (primer MSM¹⁰). V tem primeru je potrebno razumeti, da se modeli, ki bodo predstavljeni, navezujejo po večini le na osebe, ki sami sebe kategorizirajo kot homoseksualne.

Nastanek, izoblikovanje, realizacijo in sprejemanje homoseksualne identitete, poleg navedenega, ovirajo tudi družbeni pritiski in kontrola, homofobija, popačene in vulgalizirane predstave homoseksualnosti, ki ne ustrezajo družbenim predstavam in pričakovanjem o moškosti in ženskosti, ter izostanek skoraj vsakršnih pozitivnih modelov homoseksualnih vlog (Kuhar, 2001: 138). Nekateri drugi teoretiki poudarjajo še druge pomembne dejavnike pri izoblikovanju homoseksualne identitete. Van Wormer (2007: 64-65) poudarja, da na mlado osebo močno vpliva pristranskost znanosti glede obravnavanja homoseksualnosti, saj razne znanstvene literature o človekovem vedenju o mladostniški homoseksualnosti pišejo kot o prehodnem vedenju in naslavljajo predvsem odrasle s tovrstnim vedenjem in identiteto.

Spolna občutja so tista, ki pogojujejo razvoj homoseksualne identitete, z dejanji je podkrepljena, razkritje pa je ključnega pomena pri dejanskosti njenega obstoja.

¹⁰ MSM je kratica, ki definira moške, ki imajo spolne odnose z moškimi, sami sebe pa ne definirajo kot homoseksualce ali biseksualce (kvečjemu se v veliki meri definirajo kot heteroseksualci) in se zatorej ne poistovetijo z LGBT skupnostjo. Takšni moški lahko tudi da ali ne verjamejo v omejevanje in definiranje na določeno seksualnost ali identiteto, ali pa se kako drugače ne najdejo v tipični predstavi geja.

V nadaljevanju na kratko predstavljam model razvoja homoseksualne identitete po Richardu Troidnu (po Kuhar, 2001: 164-180), ki pa seveda ni edini, ki teoretizira to vprašanje.

Troiden pravi, da na formacijo homoseksualne identitete vpliva socialni kontekst in vzorci interakcij, ki posameznika vodijo k akumulaciji seksualnih pomenov in posledično k identifikaciji sebe kot homoseksualca. Pred tem pa mora spoznati, da določene aktivnosti in občutja delit tudi z drugimi ljudmi, torej s 'svojo' socialno kategorijo. Sebe v sklopu te kategorije označi, k temu pa doda predstavo sebe. Fazni razvoj razvoja homoseksualne identitete pa ni linearni, temveč spiralni proces:

1. *Senzibilizacija*: v tej fazi pred puberteto (bodoči) geji in lezbijke ne razmišljajo o homoseksualnosti kot relevantni opciji, pač pa pridobivajo izkušnje, ki senzibilizirajo in v nadaljnjih fazah služijo kot razmišljanje o lastni homoseksualnosti. Te izkušnje so občutek marginaliziranosti in percepcija sebe, kot drugačnega od vrstnikov. V tej fazi so torej v ospredju družbene izkušnje.
2. *Kriza identitete*: v obdobju adolescence se pojavijo homoseksualna občutja in vedenja, ki jih sami posamezniki opisujejo kot taka, kar povzroči distanco od prejšnje samopodobe in botruje nastanku krize identitete. Krizo identitete povzročajo faktorji: spreminjajoča se percepcija samega sebe, izkušnja homoseksualnega in heteroseksualnega vedenja, s homoseksualnostjo povezana stigma, pomanjkanje informacij o homoseksualnosti; na to krizo pa posamezniki tipično odgovorijo s strategijo zanikanja, strategijo popravila, strategijo izogiba (ki se lahko manifestira v mnogo oblikah), strategija redefinicije in končno s strategija sprejetja.
3. *Prevzem identitete*: ta faza nastopi nekje ob zaključku adolescence. Posameznik prevzame homoseksualno identiteto, s katero se (morda omejeno) tudi navzven predstavlja. Tu se začne proces razkritja. Stopnjo prevzema identitete označujejo; posameznikovo definiranje samega sebe kot homoseksualnega, sprejemanje in toleriranje tako nastale identitete, druženje z drugimi homoseksualci, seksualne izkušnje in raziskovanje homoseksualne subkulture. S sprejetjem homoseksualne identitete se lezbijke in geji soočeni s problemi stigmatizacije, ki jih privedejo do sprejetja strategij: strategija kapitulacije, strategija popularne kulture, strategija

pretvarjanja, strategija skupinske zveze. Predstava o pripadanju včasih lahko vzpostavi zavedanje o nepripadanju večinskemu svetu.

4. *Predanost*: to je čas redefiniranja identitete in vstopanja v homoseksualne partnerske zveze; posameznik sprejme homoseksualno identiteto in stil življenja, ki ga zadovoljuje. Stopnja predanosti se izraža tako v notranjih (seksualnost in emocionalnost združeni v celoto, zadovoljnost s homoseksualno identiteto), kot zunanjih (istospolna partnerska zveza, obča outiranost, spremembe v strategijah opravljanja s stigmo) dimenzijah.

Kljub temu, da je razvoj lezbične identitete v glavnem v senci splošnega razvoja (moške) homoseksualne identitete, je model razvoja lezbične identitete L.A. Lewis (po Schriver, 2001: 281-282) posebej pomemben, saj se opira na izkušnje lezbijk v razvoju njihove identitete in to iz perspektive moči. Lewis takole opiše faze razvoja, skozi katere naj bi lezbijka ponotranjila:

1. zavedanje (*awareness*) drugačnosti v zgodnjem otroštvu;
2. neharmoničnost (*dissonance*) - konflikt med procesom socializacije, ki ženski med drugim ukazuje poroko z moškim, reprodukcijo in občutji fizične in psihične privlačnosti do žensk;
3. razmerja (*relationships*) - napredovanje od občutij in verbalizacije homoseksualnih občutij, do identificiranja s temi občutji in procesi ter udejanjenje, predvsem v smislu razmerij, faza po navadi vključuje tudi coming-out;
4. stabilna lezbična identiteta (*stable lesbian identity*) - samosprejemanje, povezovanje z ostalimi iz LGBT skupnosti v smislu suporta, pogost pojav resnih, trajnih razmerij;
5. integracija (*integration*) lastne identitete in pozitiven odnos do sebe, širše razkrivanje.

1.4 GIBANJE ZA PRAVICE LGBT

Pojem LGBT gibanje pomeni družbeno gibanje lezbijk, gejev, biseksualcev in transspolnih oseb za sprejemanje homoseksualnosti, biseksualnosti in transseksualnosti. Prav tako LGBT gibanje pomeni gibanje za gejevske pravice, enakopravnost in težnjo po enakem obravnavanju na vseh področjih človekovega delovanja.

V tem kontekstu, ali namesto pojma 'gibanje', se dostikrat uporablja tudi pojem gejevski aktivizem, ki pa ima bolj agresivno konotacijo (ne pomeni pa, da to ni gibanje). Aktivizem sam po sebi namreč pomeni namenske akcije, dejanja za družbene in politične spremembe.

Za bolj jasno razlago lahko povzamem definicijo gejevskega in lezbičnega gibanja po sociologinji Mary Bernstein (2002), ki pravi da si LGBT gibanje prizadeva spremembe, ki vključujejo kulturne cilje, kot so (ne zgolj samo to) dekonstrukcija moškosti, ženskosti, homofobije in pa primat nuklearne družine, heteronormativnosti, kot tudi politične cilje, ki so na primer spreminjanje zakonov in ostalih pravnih aktov ter politike oblasti z namenom pridobitve novih pravic, dobrin in zaščite. Uresničitev teh si aktivisti prizadevajo tako v politični, kot civilni sferi.

Kuhar (2008: 179-180) pravi, da se je gejevsko in lezbično gibanje zgodovinsko gledano oblikovalo okoli dveh sklopov pravic, ki definirajo razmerje med homoseksualnim državljanom in državo. Prvi sklop je povezan s tako imenovano negativno svobodo in zagotavljanjem pravice do zasebne sfere, v katero država ne posega. S tem je povezano prizadevanje za dekriminalizacijo homoseksualnosti in sporazumnega homoseksualnega razmerja med odraslima osebama. Drugi sklop pravic je povezan z aktivno vlogo države kot socialnim ščitom, kar pomeni ne samo splošne prepovedi diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti, ampak tudi možnost vstopa v javni prostor, pravico do govora o tej seksualni identiteti, pravico do medijskih in drugih reprezentacij, pravico biti informiran, imeti možnost razvijanja svoje seksualne identitete v javnem prostoru, kar vse terja tudi dostop do kulturnih, socialnih in ekonomskih virov.

Pa si malo поблиžje pogledjmo gibanje za pravice LGBT glede na čas in mesto, kar pomeni tako v Sloveniji, kot drugje, skozi zadnja desetletja.

1.4.1 LGBT gibanje v Zahodnem svetu, od začetkov do današnjega dne

Začetki gejevskega aktivizma segajo v 19. stoletje. Seveda se že prej pojavijo aktivizmu slično dogajanje ali dogodki, vendar pa so ti največkrat minili brez pomembnih odmevov ali pa niso bili kulturno-politično naravnani. V različnih literarnih delih različno opisujejo razvoj gibanj in jih delijo na različne (pod)skupine in tudi vale, zato ne preseneča, da je predvsem iz začetnih časov nekaj zmede okoli pomembnih oseb in dogodkov. Zmeda pa ni nastala samo

zaradi različnih interpretacij dogodkov, pač pa so zgodovino in resnico največkrat ljudje, predvsem tisti na oblasti, priredili, če ne celo izbrisali. Tako se na primer kot pionirja gejevskega gibanja navaja več oseb, nekateri imajo zelo podobna imena, zato smatram, da gre včasih za iste osebe.

Tako C. Silverstein in F. Picano (2008) v svoji knjigi za začetnika gibanj navajata v Nemčiji živečega madžarskega zdravnika Karoly Maria Bankerta, ki naj bi pisemsko sporočil pruskemu ministru za pravosodje, da nasprotuje zakonodaji, ki preganja homoseksualce (Silverstein in Picano, 2008: 64), medtem ko drugi viri navajajo, da naj bi bil to avstrijski pisatelj Karl-Maria Kertbeny (obe osebi viri tudi navajajo kot snovalca besede homoseksualec). Pravzaprav pa obe imeni zaznamujeta isto osebo, to je Karoly Maria Bankerta, ki pa je v letu 1869 pod psevdonimom Kertbeny spisal pamflet o 'homoseksualnem gonu' (Lešnik, 1991: XII). Te podatke o prvem LGBT aktivistu pa demantira kot napačne ameriški znanstvenik Simon LeVay in kot začetnika gejevskega gibanja v svojem delu navede Karla Heinricha Ulrichsa, ki je bil hkrati prvi gejevski aktivist, ki je tudi javno priznal svojo homoseksualnost. 29. avgusta 1867 je namreč javno branil homoseksualnost, s tem ko je na Kongresu nemških pravnikov v Münhnu glasno zavračal sprejetje anti-homoseksualnih zakonov (Wikholm, 1999). V svojem življenju je kasneje napisal mnogo rokopisov in monografij o homoseksualnosti (LeVay, 1996).

Pred tem časom je bilo seveda tudi nekaj govora o homoseksualnosti in tudi družbeno-kulturnih dogajanj, ki bi jim lahko pripisali homoseksualno obarvanost, vendar pa so bili povsod po svetu močno razširjeni zakoni, ki so *cross-dressing* in istospolne odnose inkriminirali, zato se je vse dogajalo na *underground* sceni, le redki pa so sploh kaj spregovorili v bran homoseksualnosti, kaj šele, da bi o tem pisali. Pomemben dogodek se je zgodil leta 1791, ko je Francija, kot prva država na svetu dekriminalizirala homoseksualnost.

Ob koncu 19. Stoletja je veliko za sprejemanje homoseksualnosti naredil prvi feministični val (*First-wave feminism*), predvsem v Britaniji in Združenih državah, ki je oporekal tradicionalnima institucijama družini in zakonski zvezi, saj naj bi ti ženske zaslužjevali. V povezavi s tem so hkrati zagovarjali tudi homoseksualnost in v debate vpeljali ukinjanje zakonov proti *bugarstvu* in pederastiji, kot so takrat obče poimenovali istospolne odnose (moških).

Leta 1899 je Magnus Hirschfield, nemški zdravnik, ustanovil prvo strokovno revijo, ki se je posvečala homoseksualnosti. Hirschfield je takoj po koncu I. svetovne vojne ustanovil tudi Inštitut za seksualno znanost, ki je bil prava zakladnica raznih raziskav o seksualnosti, ki pa

so ga kasneje Nacisti, ko so v Nemčiji prišli na oblast, popolnoma uničili. Zaradi tega sovražnega dogodka je tudi pobegnil iz Nemčije (Plant, 2002: 15). Njegov aktivistični prispevek je bil ustanovitev Znanstveno-humanitarnega komiteja (Wissenschaftlich-humanitäres Komitee), ki je javno nasprotoval zloglasnemu 'paragrafu 175'.¹¹

Leta 1901 je izšla knjiga *Sind es Frauen? Roman über das dritte Geschlecht*, ki je bila prej politične geste, kot pa novela in je kritizirala teorije o patologiji ženske homoseksualnosti in inverzije spolov. V ta čas, leta 1904, uvrščamo tudi prvi javni aktivistični govor s strani ženske. Anna Rüling je s tem pozivom k sprejemanju opozorila tudi na pomembne vzporednice med ženskimi in seksualnimi gibanji.

Prvi kongres Svetovne lige za seksualno reformo (*World League for Sexual Reform*) se je odvil leta 1928 v Københavnu ter tako združil vodilne ljudi, ki so se na Zahodu borili za gejevske pravice. Za tem so se v Nemčiji razkropile podružnice gibanja za pravice homoseksualcev, vendar jih je kasneje nacistična tiranija uničila.

II. Svetovna vojna je minila v znamenju genocidov, kot jih svet prej še ni videl, med 'gnusne' pa so sodili tudi homoseksualci, ki so v taboriških morali nositi rožnate trikotnike ter so bili tako še posebej nizko med že tako ničvrednimi. Veliko jih je bilo pobitih (Silverstein in Picano, 2008: 64-65).

Po II. svetovni vojni, se je oblikovalo mnogo aktivističnih skupin po večini držav Zahodnega sveta. Te skupine so tudi uvedle izraz homofilija, ki naj bi zamenjal izraz homoseksualnost, saj je ta poudarjal ljubezen in ne spolnost. Homofilno gibanje je lobiralo predvsem v smer ureditve političnega sistema, ki bi prinašal družbeno sprejemanje. Vse demonstracije, ki so bile v bistvu med prvimi za LGBT pravice, so se odvijale mirno.

Nova družbena, revolucionarna gibanja v šestdesetih letih 20. stoletja, kot so črnsko ali pa gibanje proti vojni v Vietnamu, pa tudi gibanje za emancipacijo žensk (*Women's Liberation*), so navdihnili LGBT aktiviste, da postanejo bolj radikalni. Gej liberacija se je vzpenjala in ob koncu šestdesetih, 28. junija 1969, dosegla svoj modern začetek, ki je bil najbolj radikalen v dotedanji zgodovini: Stonewallski upor. V čast temu uporu se je leto kasneje zgodila prva Parada ponosa gejev, lezbijk, biseksualcev in transseksualcev (Pride). Začetek sedemdesetih pa so zaznamovali tudi boji, da bi homoseksualnost črtali s seznama duševnih bolezni, kar jim

¹¹ Paragraf 175, formalno §175 StGB, člen Kazenskega zakona (*Strafgesetzbuch – StGB*), je v Nemčiji med 15. majem 1871 in 10. marcem 1994 inkriminiral moško homoseksualnost, nekaj časa tudi zoofilijo. Skozi čas so ga večkrat spremenili, najostrejše kazni pa je predvideval ravno v času Nacizma. Na podlagi tega paragrafa je bilo (uradno) obravnavanih več kot 140.000 moških.

je leta 1974 uspelo, na kar so v Diagnostičnem in statističnem priročniku duševnih bolezni (DSM) homoseksualnost iz duševne bolezni prekvalificirali v 'motnjo spolne usmerjenosti'.

Nato je v sredini sedemdesetih najbolj izstopal lezbični feminizem, ki pa je bil precej radikalen, saj je nekako usmerjal mišljenje žensk v svet brez moških. Prav tako pa so se ženske povzdignile znotraj gejevskih aktivističnih skupin ter opomnile, da izraz gejevski aktivizem zapostavlja lezbijke in transseksualce. Svet se je v tem času začel ozirati tudi v 'nezahodne' države in pravice LGBT tam, čeprav kaj dosti sprememb niso mogli sprožiti od zunaj. So se pa stvari obrnile na bolje po težkih 'Stalinovih' časih tudi v Rusiji, saj so v tem času tudi v Moskvi in Sankt Peterburgu dobili s prvo odprto gejevsko konferenco svoj 'Stonewall'.

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja se z odkritjem virusa HIV in bolezni AIDS začne nova doba LGBT aktivizma. To je čas novih strategij boja, predvsem hitrih, tehtnih in preiščenih. Pojavijo se skupine, kot so ACT UP¹², Queer Nation¹³ in Lesbian Avengers.¹⁴ Ob prehodu v devetdeseta se začne spreminjati tudi terminologija na LGBT področju, beseda *queer* postane pozitivna, saj jo mladi aktivisti začno uporabljati kot besedo, ki v svoj pomen ne zajema zgolj lezbijk in gejev ampak tudi transspolne osebe in ostale seksualne manjšine. V tem času se premiki dogajajo tudi v deželah Tretjega sveta in na Vzhodu, kjer se pojavlja vedno več LGBT organizacij, prav tako se tam pojavijo prve parade ponosa. Še vedno pa je v teh deželah napredek minimalen, ponekod je celo sama homoseksualnost še vedno ilegalna in kazniva.

V devetdesetih se prav tako razmahne gibanje za pravice transspolnih oseb, pojavijo pa se tudi nove skupine, ki začno interseksualno gibanje. Prav tako se pojavljajo vedno nove teorije za aktivizem in s tem tudi teorije in prakse za večino družboslovnih ved ter novi fokusi, kot je na primer večkratna diskriminacija, pozitivna diskriminacija in drugi.

Zadnje, obdobje v novem tisočletju se začne spodbudno, saj Nizozemska, kot prva država na svetu, legalizira istospolne poroke ter jih izenači z raznospolnimi. Do leta 2009 so to naredile še Španija, Belgija, Norveška, Kanada, Južnoafriška Republika in pa zvezni državi ZDA, Massachusetts in Connecticut.

¹² ACT UP ali AIDS Coalition to Unleash Power je organizacija, ustanovljena leta 1987 v New Yorku in se samodefinira kot skupina raznolikih, mirovnih oseb, z direktno akcijo ustaviti pandemijo AIDS-a.

¹³ Organizacija, ustanovljena leta 1990 s strani ACT UP-a, usmerjena v ozaveščanje, nasilja nad LGBT in rušenje predsodkov v javnosti.

¹⁴ Lesbian Avengers je aktivistična skupina *queer* žensk, ustanovljena leta 1992 v New Yorku, ki promovirajo lezbične teme in perspektivo lezbičnega življenja.

Kljub vsem napredkom LGBT gibanja v svetu, še vedno težko rečem, da je globalna družba veliko napredovala. Homoseksualci, biseksualci in transspolne osebe so še vedno diskriminirane, nad njimi je izvajano nasilje, celo kazenski pregoni in smrtne obsodbe, zato je vsak napredek dobrodošel, vsaka organizacija, ki bije boj za pravice nujna ter vsak človek, ki se reši najmanj lastnih predsodkov, simbol napredka.

1.4.2 LGBT gibanje v Združenih Državah Amerike

Pred in med svetovnimi vojnami je bilo življenje gejev v Ameriki izredno težko. Malokdo se je javno izrekel s svojo homoseksualnostjo, pa še to je po navadi pomenilo aretacijo, psihiatrično in medicinsko zlorabo ter zakonito kastracijo. Precej nenavadno pa so imeli homoseksualci veliko moč v gledališču in filmski industriji, celo nekaj takrat največji zvezd, kot so Greta Garbo, Cary Grant in Marlene Dietrich, so odkrito živeli homo ali biseksualno življenje. Vendar tudi to obdobje ni dolgo trajalo. Je pa Kinsey s svojim poročilom o moškem homoseksualnem vedenju leta 1948 Američane podučil, da je homoseksualnost precej razširjena med vsemi sloji prebivalstva. Izid njegovega dela je spodbudil nastajanje gejevskih skupin, od katerih je prav pionirska Mattachine Society Harryja Haya začela izdajati prvo homoseksualno revijo z naslovom *ONE*, zaradi katere je nastal pravi škandal, ko je Poštna služba Amerike prepovedala distribucijo revije. Vložena je bila tožba, ki jo je dobila revija in tako je to postala prva in do sedaj tudi ena najpomembnejših pravnih gejevskih zmag v ZDA. V sredi petdesetih je bila ustanovljena tudi ena prvih lezbičnih organizacij Daughters of Bilitis, ki je izdajala publikacijo *The Ladder* (Silverstein in Picano, 2008: 65-66).

Gibanja za pravice gejev, lezbijk, biseksualcev in transpolnih in/ali queer oseb se je v Severni Ameriki nekako dejansko začelo po II. Svetovni vojni, če odmislimo organizacijo *Society for Human Rights*, ustanovljeno 1924 v Chicagu, ki pa ni imela večjega vpliva, najbolj pa se je na temeljih homofilnega gibanja razvilo v svoji raznolikosti, velikosti in transparentnosti po letu 1969, ko se je zgodil Stonewallski upor.

1.4.2.1 Stonewall: upor in mnogo več

Razgret upor gejev in transvestitov v Stonewall Inn-u, 28. Junija 1969 v Newyorškem predelu Greenwich Willage nad nasilno policijo, ki je skušala bar zapreti, je začel novo dobo LGBT aktivizma. Anekdote pravijo, da upor ne bi bil tako močan, če ne bi prejšnji dan pokopali eno

največjih gejevskih ikon in enkratno igralko Judy Garland. Že naslednji dan je bil na Sheridan Square-u organiziran protest, ki je prebudil nov duh LGBT, ki se je močno upiral tudi na gibanja za pravice črncev in žensk. Iz tega protesta je sledilo ustanovitev organizacije *Gay Liberation Front* (GLF) iz nje pa kasneje tudi *Gay Activists Alliance* (GAA). Prva omenjena je bila tudi spodbudnica prve gej parade točno leto dni po Stonewallskem upor, druga pa je naredila odločilne korake z radikalnimi metodami lobiranja za gejevske pravice.

Omenjeni organizaciji pa seveda nista bili edini, ki sta delovali na LGBT področju. Pravzaprav je Stonewall povzročil pravi razmah raznih skupin, društev in fundacij, ki so sicer delovale z različnimi strategijami, a so skupaj pomenile veliko skupnost borcev za pravice. Skupina *National Gay Task Force* je tako delovala v smeri, da iz DSM umaknejo homoseksualnost kot psihiatrično bolezen, kot sem že omenil, kar jim je leta 1973 tudi uspelo. Naslednji korak je bil boj proti vsesplošni diskriminaciji (Eaklor, 2008). Ob koncu sedemdesetih je bilo delovanje posameznikov in skupin usmerjeno v spreminjanje zakonov, ki so homoseksualnost inkriminirali. Zaradi vedno večjega števila anti-homoseksualnih skupin in organizacij, se je leta 1980 ustanovila največja in najmočnejša LGBT organizacija čez Lužo *Human Rights Campaign Fund*, ki je delovala kot komite političnih akcij, predvsem v smeri kovanja homoseksualcem naklonjenih zakonov. Kasneje so iz različnih razlogov iz imena organizacije odstranili besedo 'fund'.

1.4.2.2 AIDS: znanilec strahu in emancipacije

Z začetkom osemdesetih let se v Združenih Državah Amerike začne obdobje strahu in obnovljene energije aktivističnih delavcev. Najprej se na obzorju pokaže svetla zvezda z zmago republikanca Ronalda Reagana na predsedniških volitvah, saj temu v nasprotju demokratska stranka v svojem planu predstavi vizijo antidiskriminacije homoseksualcev, v letu 1981 pa se v medijih masovno začne govoriti o čudni bolezni, pljučnici in raku, katero so kasneje poimenovali AIDS (*Acquired Immune Deficiency Syndrome*), in kot povzročitelja izolirali HIV (*Human Immunodeficiency Virus*). Aktivisti so morali začeti iskati nove metode boja za integracijo homoseksualnosti, saj se je začel AIDS odkrito poimenovati za 'homoseksualno kugo', ameriška vlada pa (vzročno in posledično zaradi homofobije) ni naredila prav nič za razumevanje bolezni. Največja napaka je bila, ker nihče ni urgentno deloval proti bolezni, niti s pomočjo obolelim, niti z osveščanjem o varni spolnosti. Aktivisti so še vedno bolj opozarjali na pomanjkanje človekovih pravic, kot pa delovali v smislu

zaježitve prenosa virusa HIV. Vendar vse organizacije seveda niso bile takšne. Novoustanovljena *Gay Men's Health Crisis*, je bila med prvimi, ki je opozarjala na zdravstveno stanje med gejevsko populacijo, sledila pa ji je že omenjena ACT UP s svojim bolj politično radikalnim pristopom.

Osemdeseta lahko tako povzamem z nekaj novimi spremembami, ki so se odvile. Te so bile večja prepoznavnost biseksualcev in transspolnih oseb, kot tudi nebelcev v LGBT skupnosti, veliko je bilo tudi tožb proti vojaški politiki, ki homoseksualcev ni sprejemala v svoje vrste, pa tudi delovanja na področju ukinjanja zakonov o sodomiji, predvsem v razmerju s področjem družinskega prava o dodelovanju otrok v skrbništvo ter diskriminacije pri zaposlovanju (Eaklor, 2008).

Zgodnja devetdeseta so minila v znamenju bojev na področju prava in (ne)sprejemanju anti-homoseksualnih zakonov. Bill Clinton pa je postal prvi ameriški predsednik, ki je odkrito nagovarjal LGBT volivce. Kongres je tudi v teh letih sprejel spremembo na področju vojaške politike, kjer homoseksualnost sicer ni bila več prepovedana, je pa v veljavo stopilo mišljenje 'ne sprašuj, ne govori'. Prav tako je bila ameriška javnost priča skorajšnjemu sprejetju antidiskriminacijskega zakon na področju zaposlovanja. Prelomnico v pop industriji je s svojim comingout-om postavila Ellen DeGeneres in tako uredila podlago za razkritje ostalih zvezdnikov in slavnih, kot tudi premike v medijih in zabavni industriji, kjer se je v filmih in serijah začelo pojavljati vedno več (ne tragičnih) gejevskih likov. Delno tudi zaradi tega so v javnost pricurjale tragične zgodbe gejev, nad katerimi se je izvajalo nasilje, mnoge pa so tudi pretepli do smrti.

Devetdeseta so torej pustila svoj pečat predvsem v poskusih spreminjanja gejem sovražnih zakonov, tudi odmikov od mišljenja, da je AIDS bolezen homoseksualcev ter večji medijski razpoznavnosti (resničnega) življenja LGBT populacije.

1.4.2.3 Novo tisočletje in približevanje k enakopravnosti

Novo tisočletje je v ZDA spodbudilo aktiviste, da še močneje pritiskajo na vzpostavitev pravic, ki bi jih bili deležni ljudje enako, ne glede na spol. Prav tako je zdaj nekako čas, da LGBT skupnost pogleda nazaj in si čestita za dosežke, ki jih je gejevsko in lezbijško gibanje doseglo v samo nekaj desetletjih. Prav take geste pa pripomorejo k nadaljnjim ciljem pot do uresničitve, s tem pa se tudi v javnosti obdrži ozaveščenost o gejevski problematiki.

Politika Georga W. Busha, ki je zaznamovala prvi deset let novega tisočletja, sicer ni bila ravno naklonjena gejem in lezbijkam, je pa zato dosti cerkvenih delavcev v Ameriki stopilo v

bran LGBT. Nekako je v ospredju še vedno ostalo pravno usklajevanje pravic, ki pa je vsaj v določenih zveznih državah pripomoglo k temu, da so gejevskim in lezbičnim parom priznali nekaj pravic s tem ko so uzakonili istospolne registrirane partnerske zveze (Vermont, New Hampshire in New Jersey), z zakonsko zvezo izenačene zunajzakonske skupnosti (*domestic partnership*) (Oregon in Kalifornija¹⁵) in pa poroko (Massachusetts in Connecticut)¹⁶. Še vedno pa so v kontrast v nekaterih drugih zveznih državah z amandmaji zelo jasno uzakonili, da je poroka zveza med moškim in žensko. Zdi se, da je ravno boj za pravice na področju družine in partnerstva zdaj v ospredju, kar je nekako normalen korak, saj je le poroka, po mnenju mnogih, ultimativno priznanje enakih pravic, poleg vseh ekonomskih in socialnih privilegijev, ki jih prinaša (Eaklor, 2008).

Ni dvoma, da je gejevski aktivizem mnogim LGBT osebam danes ustvaril lažje življenje, je pa res, da so tako Evropa kot tudi ZDA, kaj šele države 'nezahodnega' sveta med seboj precej razčlenjene, kar se tiče istospolnih pravic. Pravzaprav za gibanja ni počitka, ker je za postoriti še precej, šteje pa vsak korak, pa četudi zelo majhen.

1.4.3 LGBT gibanje na Slovenskem

Za začetek organiziranega gejevskega in lezbičnega gibanja na Slovenskem, dvajset let za Zahodnim svetom, štejemo leta 1984 organiziran prvi festival Magnus, ki je postregel s predstavitvijo filmov z gejevsko in lezbično tematiko iz Evrope in Amerike ter z ostalimi publikacijami, organizirana pa so bila tudi predavanja o gejevski kulturi. Magnus pomeni tudi vstop dela slovenske homoseksualne populacije v javnost (Košec, Kolundrovič po Tratnik, Segan, 2006: 45).

Nekako prvi, vsaj pravni, korak k prepoznavanju homoseksualnosti v našem prostoru se je zgodil leta 1976, ko Kazenski zakoniku Republike Slovenije dekriminalizira sporazumne homoseksualne odnose (Velikonja, 2004: 7).

¹⁵ Vrhovno sodišče v Kaliforniji je junija 2008 pravno uzakonilo poroke tudi istospolnih parov, na kar pa so na referendumu o Predlogu 8, ki dopolnjuje ustavo zvezne države in zakon definira kot poroko med moškim in žensko, novembra 2008 z 52% podprli sprejetje le tega; 26. maja 2009 pa je isto sodišče razsodilo, da Predlog 8 obvelja (torej so poroke istospolnih parov prepovedane), vendar pa zakonske zveze (in pravice, ki iz nje izhajajo), ki so bili sklenjeni v času pred prepovedjo, obstanejo.

¹⁶ Ureditev 1.1.2009; v teku pa je več sprememb zakonov, ki urejajo istospolna partnerstva

1.4.3.1 Osemdeseta: začetek

Odzivi na že omenjeni festival Magnus so bili nastavek za začetek LGBT gibanja v Sloveniji. Z ustanovitvijo sekcije Magnus v okviru društev Škuc-Forum pa tudi prvo tovrstno v Vzhodni Evropi. Magnus je sicer sprava deloval kulturno in sociološko, vendar je kmalu postavil tudi politične zahteve, saj je obča diskriminacija populacije in tudi družbenih institucij nekako to tudi zahtevala. To je pomenil tudi začetek homoseksualcev v javnosti. Festival Magnus je nadaljeval z izpeljavo do leta 1987, ko ga je Beograd 'prisilil' v odpoved, saj so ga razumeli kot provokacijo, ker je bil namenjen za otvoritev na Dan mladosti 25. maja. Afera se je še poglobila, ko so takšno 'zbiranje gejev' označili kot grožnjo za zdravje državljanov, saj se je tisti čas na veliko govorilo o AIDS-u. Kot replika temu dogajanju so sledili razni neuspešni poskusi integriranja homoseksualnosti v pravo in družbo (dekriminalizacija v ostalih Jugoslovanskih republikah, uzakonjenje prepovedi diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti, pouk o homoseksualnosti v osnovnih šolah ipd.) in festival Magnus je prenehal obstajati. Je pa tisto leto Magnus v Galeriji Škuc organiziral *Dan mobilizacije proti AIDS-u*, kjer so predstavljali propagandni material in delili kondome. Namesto festivala Magnus pa se je že leta 1988 začel festival, ki ga danes poznamo pod imenom *Festival gejevskega in lezbičnega filma*. Isto leto pa Škuc registrira novo sekcijo Lezbični Lilit (LL), lezbično skupino, katere naloge so podobne Magnusovim, vključno s političnim bojem proti vsakršni diskriminaciji (Kuhar, 2001: 92-95).

1.4.3.2 Devetdeseta: afere

Zadnjih deset let prejšnjega milenija je minilo v znamenju številnih afer in pa ustanovitve novih LGBT skupin.

Prva afera in homofobični izpadi so sledili izdaji zloženke *Spolnost in AIDS* (izda jo Roza kluba v sklopu izobraževalno-preventivnega projekta *Varna spolnost*), ko več organizacij (Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje, Slovenska katoliška zdravstvena zveza ipd.) in predstavniki le teh javno izpovejo svoja stališča do zloženke in homoseksualcev. Med najbolj homofobične izjave sodi tista dr. Antona Dolenca, ki je med drugim izjavil, da so homoseksualci izrodki družbe in so mrtva veja na drevesu življenja. Zloženka je kasneje s strani Svetovne zdravstvene organizacije proglašena za neoporečno. Leta 1994, ko bi naj gibanje praznovalo deseto obletnico, se zgod afera 'Ljubljanski grad', saj Ljubljanski mestni svet prostore v Ljubljanskem gradu označi kot neprimerne za praznovanje tovrstnih obletnic.

Svetniki so tako lastnika grajskega lokala prisilili v odpoved najemnine. Afere je bilo seveda še dosti več.

Leta 1998 se ustanovi Legebitra, skupina za pomoč mladim gejem, lezbijkam, biseksualcem in transspolnim osebam, leta 2000 pa skupina Out in Slovenija, ki postane prva slovenska gejevska skupina za športne aktivnosti (Kuhar, 2001: 104-106).

1.4.3.3 Pohod proti homofobiji

8. junija 2001 pesnik, pisatelj, prevajalec in aktivist Brane Mozetič in kanadski pesnik Jean-Paul Daoust želita vstopiti v lokal Cafe Galerija v Mestni galeriji, kjer pa jima to prepreči varnostnik z besedami, da takšne vrste ljudje, kot sta ona, tam niso dobrodošli. Nekaj dni za tem Brane Mozetič pošlje kratko elektronsko sporočilo o tem dogodku na Mrežo (virtualni portal, socialni prostor namenjen LGBT), kjer se razvname debata. Sledi protestno počasno pitje radenske v omenjenem lokalu, ki pa ga nasledi organiziranje posebne manifestacije proti nestrpnosti, s katero želijo širšo javnost opozoriti na vse pogostejšo homofobijo v Sloveniji.

Manifestacija pod imenom *Obvoznica mimo nestrpnosti – pohod proti homofobiji* se odvije 6. Julija ob 17.00, z začetkom pred Galerijo Škuc, kjer se tudi predstavi besedilo manifestacije pred približno tristotimi ljudmi. Sledil je pohod do Mestne hiše, manjši del pa tudi do Metelkova mesta. To manifestacijo nekateri poimenujejo prvi pohod gejevskega in lezbičnega ponosa. Odzivi na manifestacijo so bili različni. Dobro je bilo to, da je o dogodku poročalo veliko medijev, ki pa so tudi sami zapletali v homofobična razmišljanja in nepotrebna vprašanja o homoseksualnosti. Vseeno pa je prvi 'prijad' pomemben tako iz vidika vidnosti, kot tudi iz psihološke perspektive gibanja, saj se je večja skupina ljudi odločno postavila proti homofobiji (Kuhar, 2001: 106-110).

Slovence leta 2002 močno razburi transvestitski trio Sestre, ki ga strokovna glasbena žirija izberejo, po tem, ko so glasove gledalcev zaradi tehničnih zapletov razveljavili, za predstavnika na Evrovizijski popevki v Talinu. Tisto leto postane vsem jasno, kako homofobna je Slovenija. Sovražnost, ki je prihajala z vseh koncev in krajev je bilo slišati celo v samo Evropo, ki pa se je kritično odzvala in na glas sporočila, da homofobije ne bo tolerirala.¹⁷ Sledilo je nekaj mirnih protestov LGBT aktivističnih skupin.

Leta 2003 se uradno ustanov tudi Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH), ki je idejno izpeljan izpod okrilja Out in Slovenija. DIH je prostovoljno, samostojno, nepridobitno

¹⁷ D.O. (4.3.2002). Homofobični Slovenci, novinarski članek na portalu 24ur.com, dosegljiv na: <http://24ur.com/novice/slovenija/homofobicni-slovinci.html>

združenje fizičnih oseb, ki delujejo na področjih: integracije in socializacije homoseksualnosti, promocije in zaščite človekovih pravic, komuniciranja, publiciranja, političnih dejavnosti, druženja, športa, rekreacije, kulturnih dejavnosti, umetnosti, zabave, ustvarjalnosti in na področjih, ki so kako drugače povezana s homoseksualnostjo.¹⁸

1.4.3.3 LGBT mediji in Roza klub

Magnus je do leta 1989 izdal tri številke gejevskega časopisa Gayzine, ki se mu je ob ustanovitvi lezbične aktivistične skupine pridružila še lezbična različica Lesbozine. Gejevske tisk je imel svoj prostor tudi v reviji Teleks, LGBT gibanje pa sta podpirali tudi reviji Mladina in Tribuna. Leta 1990 začne izhajati Revolver, revija Roza kluba s homoerotičnim nabojem, podobno se kasneje z lezbično intimo spoprime revija Pandora. Revolver zaradi finančnih problemov leta 1997 propade, neuspešno pa ga skušajo kasneje nadomestiti razni gejevski časopisi in bilteni (Keke©, Sestre ipd.) Preživi pa lezbična publikacija Lesbo, pod okriljem LL (Kuhar, 2001: 95-100).

V zadnjem času je najbolj vidna LGBT revija Narobe, ki je prvič izšla aprila 2007, od takrat pa izhaja na vsake tri mesece. Veljalo bi omeniti tudi več različnih spletnih strani, portalov in blogov, ki prispevajo k ozaveščanju tako hetero, kot tudi homoseksualne populacije o raznih življenjskih temah, pa bom omenil samo dva najbolj prepoznavna, to sta Mavrični forum in pa blog Pamet v roke, kondom na glavo.

Veliko prej kot gejevski tisk pa se pojavijo gejevski večeri, zabave. Magnus je leta 1984 organiziral prvi Gay disko, najprej v Mladinskem centru Zgornja Šiška, kasneje pa na Kersnikovi 4, v novoustanovljenem klubu K4, pod novim imenom Magnus gay club. Po manj kot letu dni, mestne oblasti K4 zaprejo pod pretvezo nehygieničnosti prostora. Gej večeri so se odvijali tudi v gostilni Pri Amerikancu, a tudi tam ne za dolgo. Do ponovnih gej večerov je v K4 prišlo leta 1989, prej pa drugih prostorov za druženje in zabavo pravzaprav ni bilo. Roza disko, kot se je takrat na novo imenoval, je postal sinonim dobre, drugačne zabave. Gejevske večere so kasneje skušali uvesti tudi drugod, vendar neuspešno. Roza disko je bil in še je neprecenljivega pomena za LGBT skupnost. Že v njegovih začetkih so se namreč dobro zavedali, pravi Kuhar (2001: 98), da so prostori za druženje izjemnega pomena, ne le za socializacijo gejev in lezbijk ampak tudi kot element v izoblikovanju gejevske in lezbične identitete.

¹⁸ Povzeto z DIH-ove uradne spletne strani, na: http://www.dih.si/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1

Leta 1993 nastane nova feministično-lezbična skupina Kasandra, gejevski aktivisti in aktivistke pa tudi druge alternativne skupine pa zasedejo prostore Metelkove ulice v Ljubljani. Magnus in LL sta tako dobila prve svoje klubske prostore. Kmalu začne delovati neuradni klub Magnus Cafe Metelkova, ki se konec devetdesetih razdeli v lezbični Monokel in gejevski Tiffany, ki postaneta edini ekskluzivni lezbični oziroma gejevski klub v Sloveniji (Kuhar, 2001: 99-100)

S koncem devetdesetih in naprej so v Ljubljani pa tudi drugod po Sloveniji 'znani' lokali za geje in lezbijke, oziroma gej prijateljski lokali. Dva takšna, ki trenutno delujeta sta na primer Kafetarija Lan in Open Caffè.

1.5 PROSTORI ZA SOCIALNE INTERAKCIJE IN UDEJSTVOVANJE LGBT

Kot sem že predstavil, je človekovo socialno življenje zelo razgibano in deluje na več nivojih, potrebuje pa prav vse. Človek mora znati biti individualen, mora imeti čut za primarna in vsa naslednja socialna okolja ter mora vsaj nekje čutiti pripadnost ali članstvo, da lahko v skupini ali pa skupnosti normalno funkcionira. Prav to funkcioniranje - vključenost posameznika ali kolektivnih akterjev v družbene vezi in omrežja, pa tudi izobrazba, znanje, kompetence posameznika ali kolektivitete imenujemo socialni kapital.

Naprej si torej lahko razlagamo, da sicer socialnega kapitala ne bi bilo brez posameznikov, kljub temu pa je ključna ideja, da socialni kapital izvira iz socialnih mrež in ne iz posameznika ali širše družbe, medtem ko je sam socialni kapital kakovostni izraz kombinacije treh lastnosti: navzočnosti pomembnih virov, ki jih določeno socialno omrežje vsebuje, dosegljivost teh virov za pripadnike mreže in uporabnosti teh virov v smislu uspešnosti in učinkovitosti (Dragoš in Leskošek, 2003:43).

Čeprav ima socialni kapital več interpretacij in razlag, njegov namen pa je največkrat navezovanje na koncepte družbene neenakosti in njeno razumevanje, pa sem jaz, v nasprotju s tem, izpostavil socialni kapital z namenom, da bi se zavedli, kako pomemben je občutek pripadnosti, povezanosti in virov za delovanje znotraj skupnosti. Ker je LGBT skupnost zelo razčlenjena, njeni člani pa načeloma precej individualno naravnani, težko tudi govorimo, da ima skupne cilje. Seveda jih ima, vendar nekako se zdi, da če je v tem socialni kapital, ta (še vedno) ni dovolj močan.

Verjetno se bo ta (ne)povezanost in ti skupni interesi pokazali v nadaljnjem empiričnem delu diplomske naloge, vsaj kar se tiče prostorov, v katerih se odvijajo socialne interakcije LGBT oseb.

'Tretji prostor' je koncept, ki ga je razvil ameriški sociolog Ray Oldenburg, in je definiran kot prostor, drugačen od doma (prvi prostor) in delovnega mesta (drugi prostor), v katerem se odvijajo neformalne družbene interakcije (Soukup, 2006; po Slavec, 2007). Zaradi svojih lastnosti, ki sta jih opredelila Steinkuehler in Williams (2006), katere so nevtralnost (prostost, svobodnost, kot osnovi enakopravne interakcije), izenačenost (nepomembnost položaja v prvih dveh prostorih), prosta komunikacija (kot glavna aktivnost), dostopnost (v smislu kadarkoli), stalni obiskovalci (po katerih dobi prostor tudi značaj), preprostost, dobro in vzpodbujajoče vzdušje in pa domačno vzdušje (v smisli občutka pripadnosti, pričakovanju znanega), sem se odločil, da LGBT prostore razdelim glede na prve, druge in tretje, sicer tako, da prve izpustim, drugih se samo dotaknem, opisal pa bom tretje, ki so nekako najbolj pomembni s strani skupnosti in socialnega kapitala.

Nekateri prostori seveda ne ustrezajo tako rigidni delitvi, ker se med seboj prelivajo, sploh pa je bil tudi Oldenburgov koncept zastavljen na podlagi geografskih skupnosti, kar pa LGBT skupnost, kot smo že ugotovili, ni.

Opozoriti moram, da bom k samim prostorom pripisal še kakšen drug način definiranja, čeprav se mi le to ne zdi toliko odločilnega pomena, saj že sama narava 'omejevanja' ni pogodu tako raznoliki skupnosti. Bolj pomembno je, da prostori so spoznani, kot zgoraj opisani, za LGBT osebe in vse ostale 'simpatizerje'. Še več – morebiti celo za tiste ljudi, ki niso ne eno in ne drugo. Odvisno je namreč, kako strogo sam posameznik postavi meje določenim prostorom in kdo se v teh (ne)naključno znajde.

1.5.1 Bari

Gej bari so javni objekti, ki nudi postrežbo, prostor za druženje in zabavo bolj ali manj izključno gejevski klienteli. Bari, ki niso tako imenovani 'gej bari', pa vseeno nagovarjajo LGBT osebe, a hkrati niso ekskluzivni, se imenujejo gejem prijazni bari (*gay friendly*).

Z gesto vstopa v gej bar homoseksualna oseba nekako javno prizna svojo homoseksualnost, čeprav je seveda to razumevanje vsakega posameznika. Današnji časi, ko v LGBT bare in

ostale prostore vstopajo tudi heteroseksualci, vstop ni mejnik v lastni identifikaciji s homoseksualnostjo.

Sami bari so po navadi družabne in ne seksualne narave, kjer se zbira stalna družba, čeprav v večjih mestih obstajajo tematski gej bari (usnje, 'bears' ipd.).

Bari so že od nekdaj bili osnova socializacije gejev in lezbijk in prav tako mesto spoznavanja potencialnih partnerjev, po drugi strani pa tudi mesta stigmatiziranja, ki so bolj ali manj zaključevala in omejevala skupine, ki so se tam zadrževali. Tako so bili na nek način tudi sami pripadniki LGBT skupnosti izolirani od večinske družbe in tudi med sabo. Šele v zadnjih nekaj letih je namreč postalo 'varno', da se ve, kateri bar je (izključno) gejevski. Bari so bili zgodovinsko največkrat mesta razvijanja queer kulture in pa načrtovanja političnih akcij (Johnsons in Summers, 2005).

Prva javna mesta zbiranja gejev, ki bi jih lahko definirali kot bare, segajo vse do 15. stoletja, čeprav so večji razcvet, vendar samo v večjih mestih Severne Amerike in Evrope, doživeli po letu 1880, najverjetneje zaradi večanja industrijske moči.

Zaradi svoje manifestne narave, ker so pač geji in lezbijke v teh najbolj vidni, so gej bari največkrat tudi tarča homofobičnega nasilja. Veliko je bilo zgodovinskih dogodkov, ki pričajo o tem, ne nazadnje tudi sam Stonewall, ni pa nam treba v preteklost, da bi ugotovili, da se nasilje v barih odvija vsakodnevno. Dovolj je pogled v razna medijska poročanja. Vendar so gej bari potrebni in morajo biti vidni. Čeprav nasilje resda ogroža življenja in samopodobo LGBT, je to še vedno ena redkih gest, s katero se mainstream zave, da geji in lezbijke obstajajo in da se spopadajo s homofobijo in diskriminacijo.

V Sloveniji ekskluzivno gejevski in lezbični bari ne obstajajo, nekaj pa jih je označenih kot gejem prijazni. V Ljubljani so to Kafetarija Lan, Pločnik in pa Open, v Celju Taverna Friderik in v Piranu Kafe Teater. Seveda obstaja še veliko drugih barov, v katerih se zbirajo gejevske in lezbične družbe, vendar pa ti niso splošno prepoznani, kot gejevski in lezbični, tako tudi niso omenjeni v mestnih vodnikih.

1.5.2 Klubi

Klubi so nekakšna nadgradnja barov, ki pa so odprti večinoma ponoči in večinoma se v njih pleše (razen če so namenski). So zelo pomemben prostor za stike med LGBT.

Praviloma klubov v manjših mestih in vaseh ni, kvečjemu običajni klubi ponudijo kakšen 'fantovski' ali 'roza' večer. V večjih mestih pa je gejevskih klubov več in se lahko tudi med seboj zelo razlikujejo. Znani so na primer klubi za seks, ki so praviloma opremljeni s temnicami (o njih več v nadaljevanju), pa tudi teatrični 'drag' klubi, kjer je v prvi vrsti pomembno imitiranje zvezd bolj ali manj talentiranih 'drag queens' (moški, ki imitirajo ženske) in tudi 'drag kings' (ženske, ki imitirajo moške), lahko jim rečemo tudi travestiti, saj to bolj opiše njihov namen, kot pa beseda drag (cunje), ki nekako opredeli samo akt cross-dressinga. Je pa besedna zveza 'drag queen' manj konfuzna in tudi bolj priljubljena. Poleg teh je znanih še kar nekaj bolj specializiranih klubov, ki bi jih lahko primerjali z ostalimi običajnimi ekskluzivnimi klubi.

Klubi so še en pokazatelj več, da se geji lezbijke in transspolne osebe iz teme in skrivanja prebijajo v javnost. Pred časom večjih aktivističnih gibanj klubi dejansko niso obstajali, kvečjemu le kakšni bari, ali pa so bile v ta namen organizirane privatne zabave v kletih, do katerih pa je bilo zelo težko priti.

Danes je klubov veliko, še posebej v turističnih mestih na Zahodu. Morda zdaj niso več tako 'bleščeči', kot ob njihovem razcvetu v sedemdesetih, je pa to zagotovo še en pokazatelj, da želi biti LGBT skupnost prepoznana, kot del večinske družbe, torej nič tako drugačna (Silverstein in Picano, 2008: 84).

Klubi, tako kot tudi vsi ostali prostori, nudijo priložnosti za snidenje in poglobljanje socialnih mrež, kot tudi za spoznavanje potencialnih partnerjev. Razlika z bari je tako samo v tem, da je glasba glasnejša, večinoma določenega tipa, da je prostor večji in da je v ospredju zabava in ne pogovori.

Problem, ki se pri tovrstnih prostorih pojavi, pa je precej razširjen, sploh zadnjih petnajst let: droge. Od pojava in množične razširitve plesnih in ostalih sintetičnih drog, se je nekako kultura jemanja drog, sploh med gejevsko populacijo, povezala hkrati tudi s klubsko kulturo. Tveganje pri uporabi drog pa ni samo najbolj očitno, jemanje namreč precej vpliva tudi na odgovornost glede varne spolnosti.

Pri nas sta znana po en gejevski in en lezbični klub, Tiffany in Monokel, ki se nahajata v Metelkova mestu, v Ljubljani, priljubljeni pa so tudi roza večeri v Klubu K4.

1.5.3 Savne, temnice, javne toalete in kruzinq mesta

Vsi ti trije prostori imajo nekaj skupnega in sicer, da nudijo skoraj zagotovo seksualno potešitev gej moških. Seveda morajo biti te savne in stranišča splošno znani, kot prostori, v katerih se zadržujejo predvsem geji. Podobnih prostorov, ki bi bili tudi ali izključno namenjeni lezbijkam, ni.

Savne, v Ameriki kopališča (*bathhouses*), so bile pred pandemijo AIDS-a najbolj priljubljeno shajališče gej moških, ki so praviloma iskali spolne odnose z drugimi moškimi. Ravno zaradi spolnih bolezni pa so nekako tudi izgubile svoj sijaj, čeprav se zadnje čase ponovno širijo, ironično v manjših mestih, ker tam načeloma ni večjih gej klubov, ki bi bili hkrati tudi klubi za seks. Še vedno namreč predstavljajo velik riziko za prenos spolno prenosljivih bolezni, saj se tam načeloma zadržujejo osebe, ki rade prakticirajo nezaščiten seks. Poleg prvotnega in tudi očitnega namena nudijo savne podobno, kot drugi 'seks prostori', poleg tega še posebno vznemirjenje in izjemno nazorno čuten ambient (Silverstein in Picano, 2008: 86, 214-215).

Tudi pri nas obstaja precej savn, kjer se zbirajo geji, vendar pa je od teh samo Ljubljanska Gimnasivm dejansko gejevska.

Temnice (*darkrooms*) so načeloma del kluba, ki je lahko čisto navaden gejevski klub. Kot že ime pove, je to bolj ali manj majhen prostor, kjer je zelo malo svetlobe, opremljen pa je lahko s kabinami, pregradami z 'luknjami blaženosti' (*glory holes*), mizami in raznimi drugimi seksualnimi pripomočki. Prostor je namenjen izključno seksualnim stikom.

Temnice so nekako najbolj 'demokratičen' gejevski prostor. Ker je skoraj popolnoma temno, se nekako izključi ageizem in rasizem, spolni partner in njegove osebne in telesne okoliščine torej niso pomembne. Kot tudi savne pa so temnice lahko problematične, kar se tiče zdravja.

Javne toalete so tako še najbolj nevarne od vseh teh prostorov, upoštevajoč več dejavnikov. Poleg zdravstvenih, se pojavi še nevarnost aretacije, saj ponekod z izvajanjem seksualnih aktov v javnosti kršiš zakon, pa tudi stopnja fizičnega nasilja, predvsem z namenom odtujevanja in kraje je zelo visoka.

Pri straniščih se pojavi več socialnih interakcij, ki si same po sebi specifične in prisotne samo tam. Starostni razpon 'obiskovalcev' je največji od vseh ostalih prostorov. Prav tako je dokaj nepomemben tudi status obiskovalca. Naslednja stvar, ki je bila že tudi dostikrat raziskovana tudi s strani sociologov, je ceremonial dogovarjanja za spolni odnos. Uporablja se žvenketanje kovancev, posebno zaporedje udarjanja z nogami ob tla, potiskanje prstov pod vrata kabin in še mnogo ostalih zelo izpopolnjenih strategij, vse z namenom, da oseba najprej pokaže, potem pa tudi doseže svoj namen. V ta proces je vloženo tudi veliko energije, iznajdljivosti in flirtanja.

Javno stranišče, kot prostor za gejevske stike v različnih državah različno poimenujejo, v ZDA ima ime *tearoom*, medtem ko v Britaniji uporabljajo izraz *cottage* (Silverstein in Picano, 2008: 214-217).

Kruzing¹⁹ mesta so po navadi ulice, parkirišča, parki, praviloma v nočnih urah, ki veljajo za shajališče MSM in gej moških, ki si želijo stike z drugimi moškimi, največkrat spolne. Na teh mestih veljajo podobna pravila namigovanja, kot v toaletah. Kruzing se lahko nanaša tudi na dejavnosti na spletu, na primer branje oglasov, klepetanje v klepetalnicah z namenom iskanja (seksualnih) stikov, pa tudi na interakcijo, ko fantje, ki se prodajajo, iščejo potencialne stranke.

1.5.4 LGBT organizacije

LGBT organizacije se ukvarjajo z različnimi vprašanji in problematiko, ki se dotika gejev, lezbijk, biseksualcev in transspolnih oseb. Obstajajo z namenom, da so v pomoč in podpora ljudem, v zvezi z njihovim spolom, spolno identiteto in spolno usmerjenostjo.

Nekatere organizacije so usmerjene v dokaj specifična področja in vprašanja, medtem ko so druga bolj splošna in ponujajo vsesplošno podporo LGBT. Tako so lahko organizacije usmerjene v problematiko HIV-a in AIDS-a pri gejevski populaciji, lahko pa so socialnopolitične in se borijo za spremembe na nivoju države ali pa ponujajo varen prostor za izražanje v obliki skupin za samopomoč. Organizacij je tako veliko, kot je možnosti.

¹⁹ Poslovenjeno iz angleške besede 'cruising', ki v gejevskem slengu pomeni iskati partnerja, največkrat za enkraten, anonimni seks; pridobljeno z <http://www.thefreedictionary.com/cruising>

V Sloveniji obstaja kar nekaj organizacij, skupin in dejavnosti, ki so usmerjene v LGBT populacijo.

Organizacijami, ki pri nas delujejo so DIC Legebitra, Gejevska sekcija Škuc Magnus, Lezbična sekcija Škuc LL, Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH in Društvo Parada ponosa. Večina teh pa nudi storitve v obliki svetovanja in izdajanja publikacij, ki se med seboj prepletajo in dopolnjujejo.

Poslanstvo DIC Legebitre je predvsem izboljšati položaj in odnos do istospolno usmerjenih na različnih nivojih in področjih življenja v Sloveniji. Z zagotavljanjem varnega prostora in posredovanjem relevantnih in pravih informacij izobražujejo in osveščajo, hkrati pa s svojim delom tudi opozarjajo na neenakost v Slovenski družbi. Legebitra aktivno vpliva na proces socialnega vključevanja istospolno usmerjenih v družbo. Njeno delovanje zajema vse od svetovanja, ki je individualno ali po telefonu, preko izdajanja različnih publikacij in izpeljave različnih projektov, do delavnic o človekovih pravicah. Ciljna skupina so mladi geji in lezbijke, do tridesetega leta starosti. Na Legebitro lahko preko elektronske pošte tudi prijavimo homofobično nasilje.

Magnus je sekcija Škuc-a (Študentski kulturno umetniški center), ki se ukvarja z integracijo homoseksualnosti, socializacijo družbe o tej temi in o razširjanju queer kulture. Najbolj znana aktivnost Magnusa je Gejevski in lezbični filmski festival, ki se v Sloveniji v več mestih odvija v decembru. Prav tako Magnus upravlja s klubom Tiffany in skupaj z LL organizira roza večere v Klubu K4 ter zagotavlja svetovanje in pomoč preko SOS telefona GalFon.

LL, lezbična organizacija, podobno kot bratski Magnus deluje z namenom razsvetljevanja in socializacije družbe preko svojih projektov. Znana je po svoji agresivni politiki za spremembe v korist lezbijkam, po upravljanju kluba Monokel, sodelovanju s feministično skupino Lilit, svojih publikacijah, oddaji Lezbomanija na Radiu Študent ter drugem. Zelo pomembna pa je tudi njihova Lezbična knjižnica na Metelkovi v Ljubljani.

DIH je razmeroma mlado društvo, ki združuje osebe, ki delujejo na področjih integracije in socializacije homoseksualnosti, promocije in zaščite človekovih pravic, komuniciranja, publiciranja, političnih dejavnosti, druženja, športa, rekreacije, kulturnih dejavnosti, umetnosti, zabave, ustvarjalnosti, izobraževanja, preventive na področju zdravja in na

področjih, ki so kako drugače povezana s homoseksualnostjo. Organizira pogovorne skupine, športne dogodke, izdaja revijo Dihki idr.

V Sloveniji deluje tudi Skupina za samopomoč okuženih gejev, internetna skupina HIV-pozitivnih gejev, ki se dobiva enkrat na štirinajst dni. Deluje anonimno, kontakt pa lahko oseba pridobi na Infekcijski kliniki v Ljubljani.

Mavrična svetovalnica je še ena storitev, ki nudi svetovanje, pa naj bo to osebno, preko telefona ali pa elektronske pošte.

Poleg publikacij, ki jih izdajajo omenjene organizacije, pa je potrebno posebej izpostaviti revijo Narobe, ki jo sicer ob podpori ŠOU-a, Urada RS za mladino in Urada za mladino Mestne občine Ljubljana izdaja Dic Legebitra. Izhaja vsake tri mesece, v njej pa lahko preberemo različne članke, rubrike, reportaže, obvestila, kritike in recenzije idr. o LGBT problematiki.

1.5.5 Oglasi in splet

Oglasi sami po sebi seveda niso socialni prostor, so pa način, kako priti v stik z osebo in začeti interakcijo; internet na drugi strani že lahko definiramo kot prostor, sicer virtualni, vendar se z njegovo pomočjo odvijajo številne interakcije, ki so pravzaprav skorajda identične običajnim, le da za njih ni potrebna fizična prisotnost na istem mestu.

Dandanes internetni oglasi izpodrivajo klasične, ki so prisotni v tiskanih časopisih in revijah, saj imajo ti več prednosti, kot so dostopnost, neomejenost obsega, hitro dopolnjevanje, hiter odziv itd. Načeloma so seksualne narave, kar pa ni nujno. Ti oglasi so se s razvojem gejevskega slenga tudi sami razvili do take mere, da jih ljudje, ki ne pripadajo LGBT skupnosti le težko razumejo. Oglasi so pomembni faktor v medsebojnem spoznavanju gejev, lezbijk in transspolnih oseb, saj so največkrat prvi stik z drugimi člani skupnosti, včasih celo edini možen.

Internet je v zadnjih petnajstih letih postal največji medij in hkrati največje sredstvo za komuniciranje. Brez interneta in računalniško komunikacijskih sistemov si komajda še predstavljamo normalo življenje.

Tako za večino, še bolj pa za manjšinske skupnosti je internet postal ključen v pridobivanju informacij, komuniciranju ter razvijanju lastne identitete. Slednja predpostavka se zdi malce

pretirana, vendar če pomislimo, da veliko LGBT oseb pravzaprav samih ugotavlja, med drugim, kdo in zakaj so, spoznava sebi podobne ljudi, lahko ugotovimo, da dejansko internet s svojimi tehnologijami ponuja možnosti za osebnostni, še bolj pa socialni razvoj. Najbolj ključna razlika od ostalih medijev, kot sta televizija in časopisi, pa je 'čistost' informacij, vsaj tistih, ki jih ponujajo LGBT spletne strani, saj niso prežete z stereotipnimi predstavami. Kot pojasnjuje McLelland (2005), pred pojavom interneta ni bilo lahko najti pozitivnih in nepristranskih informacij o seksualnosti in spolnih vlogah. Glede na ostalo literaturo in medije je bilo najbolje za LGBT osebo v obdobju sprejemanja svoje identitete, da si najde za družbo drugo LGBT osebo, tako imenovanega mentorja, kar pa tudi ni bilo lahko.

Internet ponuja varnost v virtualnih prostorih, iskanje relevantnih informacij, med njimi o LGBT organizacijah in njihovih programih in dogodkih ter olajšan prvi vstop v skupnost, ki je v fizičnih prostorih precej težji, nevarnejši in posebnega identifikacijskega pomena. Še več - internet ponuja osebno samopromocijo in javno izražanje, ki največkrat v realnem svetu nista možni.

Zelo velik obseg gejevskih strani pa predstavljajo pornografski portali, ki ponujajo filme in revije v digitalni obliki, poleg ostalih storitev. Če ne v drugih aspektih, pa so te strani problematične v smislu redistribucije ilegalnih materialov, kot je na primer otroška pornografija, kar, žal, meče slabo luč na celotno gejevsko populacijo.

Na spletu obstaja ogromno portalov in drugih komunikacijskih programov, ki zadovoljujejo potrebe po komuniciranju in interakcijah LGBT. Najbolj pogosti so osebni spletni dnevnik ali blogi, portali z oglasi, portali z osebnimi stranmi in profili z možnostjo direktnega komuniciranja preko sporočil, forumi in pa spletne Java klepetalnice.

V Sloveniji so najbolj priljubljene, sicer ne nujno slovenske ali izključno LGBT spletne računalniško-komunikacijske strani, kot so Avanture.net, Ona-on, Mavrični forum, GayDar, GayRomeo, 386chat idr.

1.5.6 Parada ponosa

Prva Parada ponosa oziroma Pride, kot jo razumemo, kot shod proti diskriminaciji in nasilju nad geji, lezbijkami, biseksualci in transspolnimi osebami, se je zgodila leta 1970 v New Yorku, točno leto dni po Stewallskem uporu. V začetku je Parada delovala kot spomin na nasilje, ki se je zgodilo v Stonewall Innu, z leti pa je pridobivalo na vedno večjem pomenu.

Ostale parade ponosa, ki jih je vsako leto več in v vedno novih državah in mestih, pa so nekako razširjena oblika 'očetovskega Pridea' in so lahko tudi drugače naslovljene, kot na primer 'Freedom Day', ki se letno odvija v San Franciscu. Iz osnovne ideje pa so se kasneje razvili tudi ostali pohodi, ki niso tipična parada ponosa, pač pa opozarja na specifične segmente LGBT populacije oziroma problematiko, povezano z življenjem LGBT.

Parada ponosa je načeloma sestavljena iz različnih podskupin LGBT skupnosti, kot so Drag Queens, Leather Daddies²⁰, Medvedkov²¹, Lezbijk na motorjih in drugih, ki pohajajo skozi mesto s panoji in tablami ter vzklikajo slogane ter s tem prikazujejo svojo drugačnost in opozarjajo na pristnost v družbi.

Ravno med in po teh pohodih in opozarjanju na diskriminacijo, pa se največkrat dogajajo razni nasilni izbruhi, ki dostikrat za sabo potegnejo kar nekaj poškodovanih udeležencev, dosti medijske propagande in obsojanja, pa vendar hkrati zelo malo dejanskih premikov proti takšnim dejanjem in za varovanje udeležencev parad, s strani vodilnih oseb in organov zaščite.

V Sloveniji se nasilje na in po paradah dogaja vsakoletno, kot pišejo na MMC RTV SLO²², se je na Ljubljanski paradi ponosa leta 2008 zgodilo 5 fizičnih napadov na osebe, kar pa gre le za prijavljene napade. Še več je psihičnega in skritega nasilja in sovraštva, kar se lepo bere pod člankih na spletu, ki so največkrat ekstremno sovražni, kot na primer »Ne obsojam onih, ki so metali jajca, so bili pač izzvani.« ali pa »Parada ponosa je dejanje nestrpnosti nad nasprotnospolno usmerjenimi. Homofobija? Ne posiljujte ljudi s svojimi nazori, tako kot oni ne posiljujejo vas. Zakaj bi moral kdorkoli sprejeti, da je eksces, ne glede na razširjenost, normalen? Ni več kaznivo fantje (in dekleta), saj je že to precejšen napredek ne? Kakor vam paše, samo - kot vedno - so pravice omejene s pravicami drugih.«²³

Po zgoraj navedenih komentarjih je jasno, da marsikdo ne ve, zakaj parade sploh obstajajo. Ne vedo, da so spomin, nad krutim nasiljem, ki se je izvajalo nad LGBT in ne vedo, da ne

²⁰ To so moški, največkrat starejši, ki se oblačijo v usnjena oblačila, tudi s kovinskimi dodatki, največkrat iz fetišističnih razlogov, kljub temu pa je ta skupina postala posebna kategorija LGBT skupnosti.

²¹ To so moški, po navadi močnejše in/ali mišičaste postave in obvezno poraščeni; so specifična kategorija v LGBT skupnosti, ki zaradi svojega (tipičnega) heteroseksualnega izgleda in vedenja, podira mnogo predsodkov o homoseksualcih

²² Objavljeno na spletni strani RTV SLO, 23. Junija 2008, dosegljivo na: <http://www.rtv slo.si/slovenija/vec- napadov-po-paradi-ponosa/89602>

²³ Prav tam.

promovirajo homoseksualnosti (bolje: homoseksualne spolnosti) kot take, pač pa je pomen Prideov, kot je v svojem članku navedla Linda Rapp (2004), da so gonilna sila za politične premike in izražanje, kot tudi za praznovanje različnih skupin, ki so na normalen dan spregledane. Ravno raznolikost LGBT skupnosti, seveda do neke mere, vzpostavlja nestrinjanje z načinom sporočanja in obnašanja na paradah, vendar pa so ravno parade v veliki meri pripomogle pri vzpostavljanju občutka pripadnosti skupnosti, k opolnomočenju in zadovoljenosti s svojo identiteto.

1.5.7 Circuit zabave

Circuit zabave, razširjene predvsem v Združenih državah, so zabave, ki na enem mestu zberejo množico več tisoč ali celo deset tisoč ljudi, predvsem gej moških. Zabava načeloma traja vsaj tri dni in poleg glavnega gosti veliko postranskih dogodkov, kot so na primer zabave ob bazenu (*pool party*), na katerih pa dostikrat nastopajo tudi znane osebnosti iz sveta zabave, predvsem gej ikone. Circuit pravzaprav pomeni krog, ali kroženje, kar opisuje sledenje zabavam čez vso leto po različnih krajih tako, da se na koncu sklene krog. Circuiti so lahko samo navadne zabave, pogosto pa organizatorji z njimi zbirajo tudi prispevke za dobrodelne namene, predvsem za programe, ki se ukvarjajo z HIV in AIDS preventivo (Cimino, 2005).

Čeprav circuiti niso ravno dejanski prostor, so zelo pomembno shajališče gej (pop) kulture in s tem tudi velikega družbenega pomena. Res je, da imajo te zabave sloves velikega pretoka drog, predvsem plesnih ter tudi promiskuitetnega spolnega vedenja, kljub vsemu pa so pomembne za gej populacijo v smislu občutka pripadnosti skupnosti, vzdrževanja socialnih vezi, medsebojne podpore, proslavljanja drugačnosti in opozarjanja na obstoječo LGBT problematiko. Nekako dogodek spominja na parado ponosa, vendar pa so circuit zabave še vedno v prvi vrsti zabave.

Največje in najbolj znane zabave so na primer Black Party v New Yorku, Black and Blue Party v Montrealu in pa White Party v Palm Springsu, kjer se je nekako zgodil tudi prvi circuit.

Vsepovsod so te zabave nekakšna kontroverznost, nasploh v očeh okoliških prebivalcev in mestnih oblasti, večkrat so se zgodili že tudi škandali, kot so večkratni preveliki odmerki nedovoljenih drog in pa aretacije zaradi nespodobnega obnašanja in spolnega občevanja v

javnosti. Zaradi tega so oblasti tudi večkrat predlagale prepoved zabav, do katere pa ni prišlo, saj so zabave precej turistično dobičkonosne (Cimino, 2005).

Po pregledu vseh teh prostorov za lezbijke, geje, biseksualce in transspolne osebe je jasno, da so vsi prostori in dogodki zelo pomembni za skupnost. Nekateri imajo specifičen, bolj osebni, identifikacijski pomen, medtem ko so drugi mesto za varno komuniciranje in utrjevanje socialne mreže.

O pomembnosti teh prostorov nam veliko povedo izsledki raziskave »*Vsakdanje življenje gejev in lezbijk v Sloveniji*«, opravljene leta 2003 in 2004, katero v svojem delu razčlenjuje Alenka Švab (2005). Podatki namreč kažejo, da je največ gejev in lezbijk spoznalo svoje partnerje v krogu prijateljev, v LGBT klubu ali diskoteki in preko interneta. Res, da je raziskava ugotavljala le partnerska razmerja, vendar menim, da je možno ugotovitve posplošiti tudi na ostala medosebna razmerja. V svojem članku omenjena avtorica nadalje razlaga, da je za spoznavanje potencialnih partnerjev potrebna varnost, iz tega sledi, da tudi zasebnost, saj je v javnosti izkazovanje naklonjenosti med homoseksualnima osebama zreduciran na prijateljskega, ravno zaradi občutka ogroženosti (Švab, 2005: 143-144).

Javni LGBT prostori so zato potrebni in pomembni predvsem iz zgoraj navedenih razlogov. Kot prvo nudijo relativno varnost, kjer se lahko gej in lezbijka izražata v svoji polnosti, brez zavor, ki jih pogojuje heteroseksualno okolje, kot drugo pa služijo za nekakšen most med zasebnim in javnim, za občutek, da oseba ali pa celotna skupnost ni potisnjena popolnoma v temo.

Poleg teh dveh glavnih splošnih argumentov v prid LGBT prostorom, pa seveda obstaja kup specifičnih razlogov lastnih vsakemu posamezniku.

Protiargument LGBT prostorov z močjo pa je v mojih očeh samo ta, da specifični in gej značilni prostori skupnost omejujejo in označujejo samo v tem specifičnem pogledu, ne zajema pa je kot vsesplošni del celotne družbe. Pod takimi pogoji je zunanji opazovalec nagnjen k definiranju in iskanju posebnih lastnosti, ki pa največkrat ne vzdržijo posploševanja in torej ustvarja podlago za predsodke in nadalje diskriminacijo.

1.6 SOCIALNO DELO IN LGBT SKUPNOST

"Socialno delo je stroka, katere naloga je pomoč konkretnim osebam, posameznikom, skupinam in skupnostim pri reševanju socialnih problemskih situacij in družbenem

vključevanju, da bi lahko zadovoljevali osnovne potrebe primerno kulturi, v kateri živijo, in primerno običajni kakovosti življenja. (Pri opravljanju te naloge stroka spoštuje avtonomijo uporabnikov, se opira na njihove vire samopomoči in solidarnosti in usklajuje potrebe njih in njihovega družbenega okolja.) Socialno delo je hkrati tudi veda o tej strokovni dejavnosti kot tudi o neformalni pomoči in solidarnosti ter okoliščinah, v katerih se odvijajo. Socialno delo kot stroko in kot vedo usmerjajo vrednote svetovnega etosa." (Mesec, 2006).²⁴

Vsak socialni delavec se slej kot prej sreča s tematiko homoseksualnosti. Tudi če v privatnem življenju nikoli ni bil postavljen pred lezbijko, geja, biseksualca ali transpolno osebo, se mora zavedati, da se bo to najverjetneje zgodilo tekom njegovega profesionalnega delovanja. Lahko, da bo to pri delu z mladostniki v kriznem centru, lahko bo to na obravnavi nasilja v družini, ali pa bo to pri razgovoru za dodelitev starševstva. Vsakršno področje nudi možnost za to. V takšnih in drugačnih okoliščinah pa se bo socialni delavec znašel tudi v različnih strokovnih vlogah, ki bodo direktne in indirektne v odnosu do LGBT osebe. Socialni delavec bo lahko usposobljevalec, lahko bo zastopnik, zagovornik, aktivist, skratka, ravnati bo moral po osnovnih Lüssijevih načelih socialnega dela.

V osnovi socialno delo na področju LGBT skupnosti do pred kratkim ni imelo prav veliko strokovnih temeljev za delo, saj podobno kot druge (družboslovne) stroke, ni posedovalo dovolj znanja in izkušenj za delo z lezbijkami in geji. Razlog za to najdemo v vedno spreminjajočih se pogledih na homoseksualnost, saj je bila ta, kot že omenjeno, med drugim seksualna deviantnost in bolezen. V zadnjih letih pa se je socialno delo pomaknilo k razumevanju homoseksualnosti kot alternativne spolne usmerjenosti. Za pozitivno prepoznavanje LGBT in tudi ostalih socialne manjšine so v veliki meri zaslužne aktivistične borbe gejev in lezbijk ter tudi feministk v različnih časovnih obdobjih (Van Wormer, 2000: 23).

Izkušnje so tisto kar dejansko najbolj manjka socialnim delavcem v sorazmerju do LGBT populacije. Kot je omenil tudi Mallon (1998: 1) v svojem delu, so študenti socialnega dela v času svojega študija premalo poučeni o tej tematiki. Praktično večina jih nima nikakršnih izkušenj s homoseksualcem, kljub temu, da določen odstotek študentov pozna vsaj eno takšno

²⁴ Definicija socialnega dela. *V*: Socialno delo, Wikipedija, prosta enciklopedija; *dosegljivo na*: http://sl.wikipedia.org/wiki/Socialno_delo

osebo. Nekako se zdi nedopustno, da bi diplomirani socialni delavec bili praktično goli na tem področju. Ne samo to - zdi se neetično.

Seveda je stanje takšno zaradi velike resnice, ki se dotika LGBT skupnosti: je praktično (heteroseksualni populaciji) dokaj nevidna, če pa že, pa ljudje o homoseksualnih osebah pravzaprav nimajo veliko vedenja ali pa je to dostikrat napačno. Kako torej lahko strokovnjak pristopi k delu z LGBT osebo, če pa o njeni skupnosti ne ve skoraj nič?

LGBT osebe potemtakem lahko doživljajo dvostranskost socialnega dela, kot omenja Matzner (2004). Zaradi vedno večje vidnosti te populacije, se pojavljajo vedno večje nuje po razvijanju socialnih programov prilagojenim gejem, lezbijkam, biseksualcem in transspolnikom, ki imajo svoje značilne potrebe, zato se tudi vedno več socialnih delavcev srečuje s to populacijo in jim mora v prvi vrsti zagotoviti okolje, ki ne bo homofobično, bifobično ali transfobično, kar pa je težko, če vzamemo v obzir drugo plat socialnega dela in socialnih programov, to je, da dejansko največkrat spregledajo to populacijo, če pa zanje že nudijo storitve in pomoč, pa je le ta dostikrat nedosledna in diskriminatorna, strokovnjake pa ovirajo lastni predsodki.

1.6.1 Socialni delavci v Sloveniji in njihova 'naklonjenost' homoseksualnosti

V Sloveniji se socialni delavci slabo zavedajo položaja LGBT populacije in so o njen katastrofalno poučeni. Zato niti ne preseneča, da so rezultati anket Študentske organizacije univerze v Ljubljani o istospolnem starševstvu, ki so jo izvedli leta 2000 po Centrih za socialno delo v Sloveniji, bili zelo nenaklonjeni LGBT starševstvu. Vredno bi bilo omeniti, da kar 75% socialnih delavk ne podpira legalizacije istospolnega starševstva, kljub temu, da so se v nadaljevanju v 42% strinjale, da bi morali pri dodelitvi otroka upoštevati ista merila, ne glede na spolno usmerjenost staršev. Podatek, da se je samo na eno socialno delavko oziroma delavca obrnil istospolni par v zvezi s posvojitvijo otroka, si lahko logično razlagamo, da so v veliki večini mnenja in s tem odgovori na ankete plod predsodkov. Seveda pa te predsodke kar 83% anketiranih strokovnjakov zanika (Urek, 2005: 8).

Že res, da se je omenjena anketa navezovala samo na istospolno starševstvo, vendar verjetno tudi ni daleč od resnice, če to posplošimo tudi na LGBT posameznike in/ali skupine, ki pridejo v stik s socialnimi delavci tudi na drugih področjih socialnega varstva. Tako te doleti ista usoda obravnavanja – neodobravanje, netoleranca in diskriminacija na podlagi predsodkov.

Mogoče bi na tem mestu veljalo, da bi za vse strokovne delavce, ki prihajajo v stik z ljudmi ter tako tudi z LGBT osebami, predstavil nekaj nasvetov, ki jih je že M. Urek, po mojem okusu malo cinično, a zelo dobrodošlo, zapisala v svojem članku.

Tako med drugim strokovnjakom predlaga, da se homoseksualcev ni treba bati, ker ne grizejo in se od njih njihove nagnjenosti pač ne morejo nalesti, da je dobro svoje nesprejemanje njihove (odkrite) homoseksualnosti naglas priznati, da na uporabnike morebiti ne bi projicirali lastnih strahov; če torej strahove strokovnjaki imajo, pa bi bilo dobro da si sami najdejo kakšnega terapevta. Predlagano je tudi, da se profesionalci zazrejo vase in ugotovijo če so podvrženi homofobiji in najti način, kako lažje razumeti homoseksualnost: skozi razumevanje lastne seksualnosti in razvoj le te; kdaj oseba ugotovili, da je heteroseksualna, kateri dejavniki so na to vplivali, ali heteroseksualno osebo prva slaba izkušnja z nasprotnim spolom odvrne od heteroseksualnosti in obratno? Pomembno je tudi, da se uporabnika v njegovi usmerjenosti podpre, ne glede na to, iz kakšnega razloga se je ta oseba obrnila na strokovno službo ter kot najbolj generalno vodilo velja poudariti, da če profesionallec ne zna pomagati, naj vsaj ne škodi (Urek 2002: 117-118).

Sam bi dodal, da se je potrebno o homoseksualnosti pogovarjati vsakič, ko je za to priložnost. Izmenjevanje mnenj in argumentov nikoli ni slabo, morebiti se nam odpre nova pot razmišljanja. Prav tako pa je potrebno svoje znanje na področju homoseksualnosti vedno znova obnavljati, pri tem pa je priporočljivo, da se nanašamo na strokovno literaturo in ne toliko na spopularizirane medije.

1.6.2 Teorija krepitev moči, kot osnova za delo z LGBT osebami in skupnostjo

Ponoven pogled specifično na stroko socialnega dela nam za prihodnost torej ne nujno napoveduje črn scenarij. Prihodnost socialnega dela je spodbudna, saj so tudi strokovnjaki vedno bolj poučeni o homoseksualnosti, biseksualnosti in transspolnosti. Najbolj seveda k temu pripomore razvoj stroke kot take, saj določene teorije, ki so bolj ali manj specifične za socialno delo, lahko zelo dobro uporabimo na tem področju.

Najboljše okvirje za delo z lezbijkami in geji se da postaviti z znanjem systemskega socialnega dela, oziroma bolj natančno z ravnanjem po socialno-ekološkem modelu, saj se lahko tako najbolj približamo učinkoviti praksi opolnomočenja nad represijo, ki je izvajana nad to populacijo. Nemoč ter s tem ogroženo zdravje in socialna blaginja lezbijk in gejev je

tisto, kar se v generalnem pogledu zdi največji problem. Poleg tega s takšnim pristopom pridobimo vpogled v same načine socialnega delovanja LGBT populacije ter njihovih medsebojnih odnosov, bodisi kot individualne osebe ali člana skupnosti v sorazmerju do večinske, heteronormativne družbe. Dalje se s tem vzpostavi osnova za prakso socialnega dela ter pridobi znanje za načine pomoči skupnosti (Mallon, 1998:2).

Perspektiva načina dela v socialnem delu je v večini izpeljana iz biopsihosocialnega koncepta, ki človeka jemlje holistično v njegovem lastnem okolju. Upošteva interakcije, ki se v okolju odvijajo in preusmerja pozornost na sam odnos posameznika, družine, organizacije ali skupine do okolja, kot tudi odnos do samega sebe v tem okolju (Matzner, 2004).

Tudi Van Wormer (2000: 24) se opira na krepitev moči, ko pravi, da bi morali v LGBT, kot tudi v drugih manjšinskih skupnostih, strmeti k poudarjanju tistega dobrega, kar skupnost ima - znanje in veščine, ki jih poseduje. To je lahko že sama zgodovina, ki jo ima za sabo, kot tudi v konkretnem primeru gejev in lezbijk, neznačilni, kreativni družinski vzorci, fleksibilne družbene vloge, dodobra prepletena socialna mreža. Skupnost in njena moč je introvertirana, kot tudi ekstrovertirana k mainstreamu, z umetnostjo, glasbo in literaturo, na primer. To je tisto, kar skupnost prispeva navzven, v čemur poseduje moč in kar bi lahko cenili vsi, ne glede na človekovo spolno usmerjenost oziroma identiteto. V tem pogledu je torej delo socialnega delavca jasno: naučiti posameznike in skupnost, da moč imajo in kako jo lahko uporabijo.

Dobro bi bilo verjetno tudi opozoriti, da je zelo pomembno za socialnega delavca, da pozna jezik uporabnika. To seveda ni nov koncept, vendar pri LGBT populaciji se jezik hitro spreminja. Ena beseda je lahko še pred leti veljala za čisto nevtrarno, pa je danes geji ali pa celo druge skupnosti uporabljajo z določenim prizvokom. To je navadno posledica vedno večje družbene, politične in kulturne emancipacije LGBT oseb.

To poglavje in s tem ves moj prvi del naloge bi rad sklenil z mislijo o ultimativnem izzivu za socialne delavce, ki ga je Van Wormer (2000: 26) navedla v svojem delu. Pravi, da je najpomembnejši izziv, da socialni delavci uzavestijo dejstvo, da je seksualnost raznolika in spolnih usmerjenosti več. Socialnim delavcem ob tem dejstvu ne sme biti nelagodno, saj so člen med mainstreamom in marginaliziranimi skupnostmi, ki so največkrat spregledane. Izziv je, da v teh skupnostih prepoznamo moč in raznolikost, seksualno ali katero drugo.

2. PROBLEM

Marsikdo pozna vsaj kakšnega geja ali lezbijko. Marsikdo pozna tudi prostore, ki so za njih značilni, mogoče celo kar od znotraj. Vsakdo pa ima o gejih in lezbijkah tudi svojo predstavo. Negativno ali pozitivno – v veliki meri je ta odvisna od tega iz kakšnega (družinskega) okolja oseba prihaja, od tega ali je oseba imela oziroma ima stike z LGBT in ne nazadnje tudi od izobrazbe.

Najbolj pogosto mnenje povprečnega prebivalca Slovenije o gejih in lezbijkah je še vedno, se mi zdi, na videz, ampak samo na videz, sprejemljivo. Kaže se v povedih, kot so »me ne motijo, dokler ne silijo vame« ali pa »naj bodo, vendar za štirimi stenami«. To navidezno sprejemanje je v bistvu najmanj ignoranca in zanikanje obstoja. Bolj realna slika o mnenju se pokaže, ko ljudje svojo 'naklonjenost' izkazujejo anonimno, na primer v komentarjih na forumih in internetnih straneh. V teh komentarjih lahko preberemo vsa ('znanstvena') razumevanja homoseksualnosti od srednjega veka, pa do danes. Geji so v tem primeru bolni, potrebni zdravljenja, če ne celo linča, delujejo proti bogu in naravi, se vdajajo trendom itd. Preveč in boleče, da bi našteval vse. Navajanja so nujno brez trdnih argumentov, kakopak.

Ne glede na mnenja večinske populacije, pa LGBT osebe obstajajo v vsaki družbi, v vsaki državi, v vsakem mestu. In ker večina njih čuti v tej svoji drugačnosti povezanost s sebi enakimi, se med njimi dogajajo javne in zasebne socialne interakcije. Najbolj pogosto v relativno nevarnem in nedomačem, običajnem prostoru, kot je kavarna v centru mesta, ali pa tretja klopa v mestnem parku, kjer morajo največkrat te osebe svoje vedenje in teme pogovorov prilagoditi heteronormativnosti v in okoli njih. Izogibati se 'svojih' pogovorov, dotikov ali poljubov je nujno, če oseba ne želi na sebi čutiti pogledov neodobravanja - v najboljšem primeru vsaj tega. Zaradi občutka varnosti in svobode pri izražanju so (še vedno) potrebni prostori, ki so namenjeni LGBT in njim 'značilni', kljub temu, da po večini ti v različnih državah dosegajo različno veljavo, ugled, odobravanje znotraj skupnosti ali celo (i)legalnost.

Moj namen z anketami je bil prav, ob razmišljanju navedenem zgoraj, dokazovanje, da so prostori, organizacije in dogodki, ki jih pripisujemo z LGBT skupnostjo potrebni in igrajo ključno vlogo pri razvoju in uveljavljanju posameznika, kot tudi pri političnih in drugih vplivanjih. Znotraj teh je mogoče tudi najlažje ugotavljati povezanost skupnosti, lastno identificiranje z njo, poleg tega pa še kup ostalih procesov, ki sem jih omenjal skozi teoretični

del. Spraševal sem po konkretnih prostorih, organizacijah, dogodkih ter vseh ostalih oprijemljivih produktih, ki bi jih lahko označili z mavrično zastavo in po občutkih posameznikov v teh prostorih. Posredno me je zanimal tudi občutek pripadnosti in ocena odnosov znotraj skupnosti.

2.1 HIPOTEZE

Z raziskavo sem skušal predvsem pridobiti vpogled v socialno sfero LGBT oseb: kje navezujejo stike, kje poglobljajo odnose, kako se v širšem okolju in tudi v običajnih ali pa LGBT značilnih prostorih počutijo. Pri postavljanju vprašanj sem izhajal iz želje, da bi čim manj sugeriral odgovore ter da ne bi omejeval razmišljanja anketirancev.

Postavil sem si štiri hipoteze ocenjevanja in dve primerjanja:

H1: Večina LGBT oseb se po večini družijo z osebami, ki pripadajo LGBT skupnosti.

H2: LGBT osebe prvi stik največkrat navežejo preko interneta.

H3: Več kot tri četrtine LGBT oseb svoje odnose z drugimi LGBT osebami ocenjuje pozitivno.

H4: Med LGBT osebami prevladuje mnenje, da je v Sloveniji premalo prostorov za socialne interakcije LGBT oseb in da bi jih moralo biti več.

H5: Nerazkrite LGBT osebe se z drugimi LGBT osebami družijo manj od razkritih oseb.

H6: Ženske svoje počutje v LGBT značilnih prostorih ocenjujejo boljše od moških.

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE

Raziskava je kvantitativna, eksplorativna – poizvedovalna in komparativna. Narejena je na osnovi anketiranja oseb, ki teoretično in domnevno pripadajo LGBT skupnosti.

Spremenljivke raziskave so bile starost, spol, stan, okolje, spolna usmerjenost/identiteta, razkritje, druženje, 'scenskost', internetna dejavnost, aktivizem, prostori, odnosi.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Merski instrument je bila spletna anketa, sestavljena iz 18 vprašanj, med katerimi jih je bilo 17 zaprtega tipa, eden pa odprtega tipa. Sestavljena je bila na spletnem portalu surveymonkey.com in je poleg vprašanj, ki so bila zaradi omejenosti brezplačne storitve razdeljena v dva dela, vsebovala še povabilo za sodelovanje, navodila za izpolnjevanje in polje za vpis kode oziroma vzdevka anketiranca. Anketa je bila anonimne narave.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

V raziskavo je bilo vključenih 290 polnoletnih oseb iz Slovenije. Ker je bila anketa spletna in anonimna, sem izvedel le vrsto okolja v katerem živijo anketiranci, torej urbano ali ruralno. Skupno jim je bilo to, da so bili vsi uporabniki spletnega portala gayromeo.com, 386chat spletne klepetalnice (gejevske in lezbične sobe) ali spletnega Mavričnega foruma.

Vzorčenje je potekalo slučajnostno in na podlagi lastnih preferenc, saj sem anketo ustvaril na internetni strani surveymonkey.com, ter njih povezave (linke) pošiljal uporabnikom Gayromea, kjer sem jih filtrirala glede na državo (Slovenija). To sem storil tako, da sem se tudi sam registriral kot uporabnik, ustvarila profil ter s pomočjo internega iskalnika uporabnikov izbral 'naslovnike' ankete. Pri tem sem povezave delil po pravilu, da bodo deležni povabila za sodelovanje v anketi uporabniki vseh starosti. Tako, kot sem v anketi rangiral starost, sem tudi pošiljal vabila k sodelovanju: prb. 150 povabil na uporabnike v starostih od 18 do 24, od 25 do 34, od 35 do 44 ter 45 in več. V primeru spletne klepetalnice, sem vabilo pošiljal v obliki neposrednega sporočila v javnem delu klepetalnice, tako da so se

lahko uporabniki sami odločili, ali se bodo vabilu odzvali. Udeležence pri reševanju ankete, ki so uporabniki Mavričnega foruma pa sem pridobil z vnaprejšnjo registracijo in z dovoljenjem administratorja foruma. Podobno sem tudi v tem primeru vabilo objavil, tokrat v obliki forumske debate.

Osip je bil precejšen, kar sem tudi pričakoval, saj je bilo reševanje ankete zgolj dobra volja uporabnikov omenjenih spletnih strani. Poleg tega razloga, pa je verjetno nekaj osipa prispevalo tudi dejstvo, da je bila anketa dosegljiva za reševanje le omejen čas.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Kot omenjeno, sem podatke pridobil s spletnimi anketami. Podatki so se zbirali na portalu Survey Monkey, in so mi bili na voljo v splošen pregled in v načinu pregleda po anketirancih. Anketo je rešilo 316 oseb, od tega pravilno 290. Anketirance sem na reševanje vabil v času med 4. In 6. januarjem 2009 v primeru spletnega portala Gayromeo, ko sem pošiljal neposredna sporočila z vabilom in pa v primeru 386chat spletne klepetalnice, ko sem v večernih urah večkrat objavil povabilo k sodelovanju (približno desetkrat na dan, na vsakih 15 minut v večernem času). 6. januarja sem objavil vabilo tudi na Mavričnem forumu.

Reševanje spletnih anket sem onemogočil 31. Januarja 2009. Po tem času potencialni anketiranci niso več mogli rešiti ankete, saj so bile povezave do nje neveljavne.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Obdelava podatkov je bila kvantitativna, ročna. Tabele in grafe sem izdelal s pomočjo računalniškega programa Microsoft® Word in Excel.

Statistični izračuni, ki sem jih uporabila za empirični del, pa so, procentni računi, frekvenčna razporeditev, Hi – kvadrat, razlike med aritmetičnimi sredinami.

4. REZULTATI

4.1 PREGLED REZULTATOV, INTERPRETACIJA

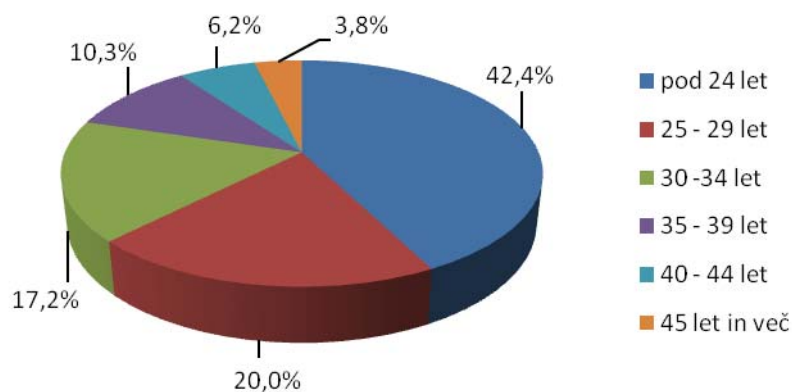
4.1.1 Starost

Anketo je rešilo 290 oseb, starejših od 18 let. Od tega je bilo 123 oseb (42,4%) mlajših od vključno 24 let, 58 oseb (20,0%) starih med 25 in 29 let, 50 oseb (17,2%) med 30 in 34 let, 30 oseb (10,3%) med 35 in 39 let, 18 oseb (6,2%) med 40 in 44 let ter 11 oseb (3,8%) starejših od vključno 45 let.

Tabela 1: starost anketirancev

	pod 24 let	25 – 29 let	30 – 34 let	35 – 39 let	40 – 44 let	45 in več let	Σ
N	123	58	50	30	18	11	290
%	42,4	20,0	17,2	10,3	6,2	3,8	100

Graf 1: starost anketirancev

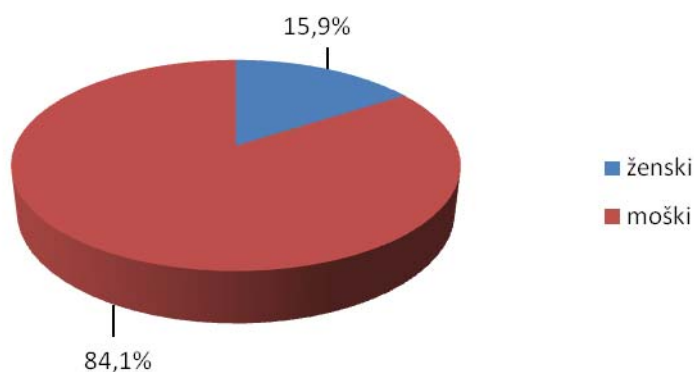
4.1.2 Spol

V raziskavo je bilo vključenih 46 žensk (15,9 %) in 244 moških (84,1%).

Tabela 2: spol anketirancev

	ženski	moški	Σ
N	46	244	290
%	15,9	84,1	100

Graf 2: spol anketirancev

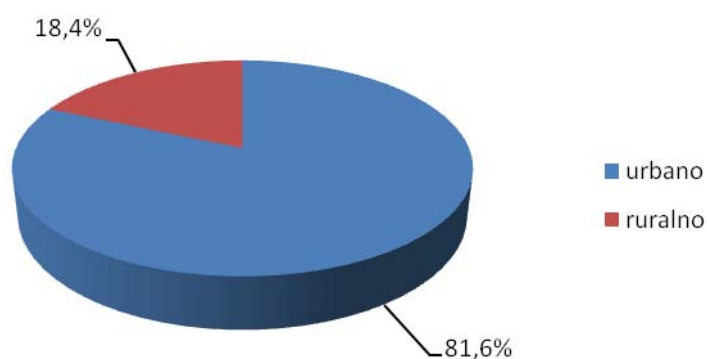
4.1.3 Okolje

Na vprašanje o vrsti okolja, v katerem živijo, so anketiranci odgovorili presenetljivo neenakomerno in sicer jih kar dobre tri četrtine, to je 235 oseb (81,6%) živi v urbanem okolju, ostalih 53 (18,4%) pa v ruralnem. 2 osebi na vprašanje nista odgovorili.

Tabela 3: okolje anketirancev

	urbano	ruralno	Σ
N	235	53	288
%	81,6	18,4	100

Graf 3: okolje anketirancev

4.1.4 Osebna oziroma spolna identiteta

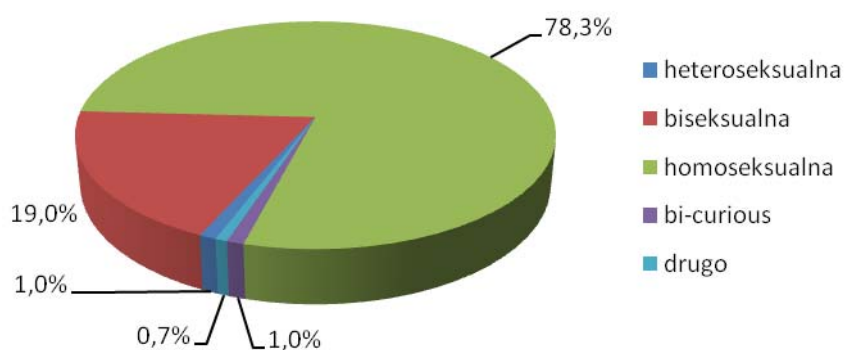
Pri oblikovanju tega vprašanja sem dobro premislil, kako ga bom postavil, da ne bi bilo trenj med pojmovanjem, saj sem v osnovi želel izvedeti kako oseba samo sebe definira, ne glede na to, ali bo definicijo skovala izhajajoč se iz osebne ali spolne identitete.

3 (1,0%) anketiranci so se opredelili kot heteroseksualne osebe, 55 (19,0%) oseb kot biseksualne, 226 (78,2%) kot homoseksualne, 3 (1,0%) kot *bi-curious*, 2 (0,7%) osebi sta odgovorili z možnostjo 'drugo' (*transgender* in *queer*), 1 oseba pa je vprašanje preskočila.

Tabela 4: Osebna/spolna identiteta anketirancev

	heteroseksualna oseba	biseksualna oseba	homoseksualna oseba	bi-curious oseba	drugo	Σ
N	3	55	226	3	2	289
%	1,0	19,0	78,2	1,0	0,7	100

Graf 4: Osebna/spolna identiteta anketirancev

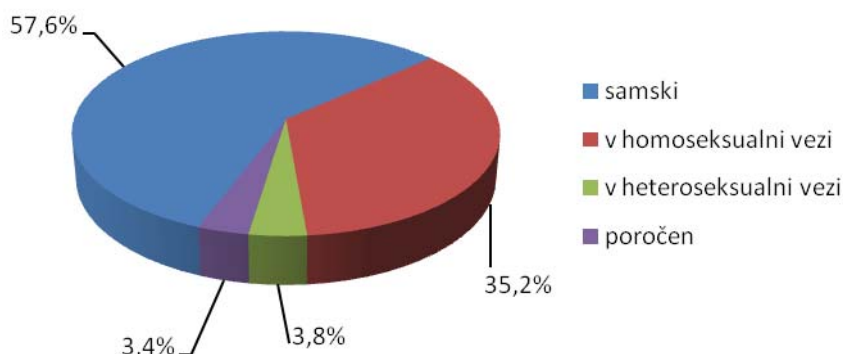
4.1.5 Stan

Zadnji od osnovnih podatkov pa me je zanimal stan. Glede na prejšnje izkušnje sem pričakoval, da bo večina oseb samskih in res so podatki pokazali, da je 167 oseb (57,6%) samskih, 102 osebi (35,2%) sta v homoseksualni zvezi, 11 (3,8%) jih je v heteroseksualni vezi, 10 (3,4%) pa je tudi poročenih.

Tabela 5: stan anketirancev

	samski/a	v homoseksualni vezi	v heteroseksualni vezi	poročen/a	Σ
N	167	102	11	10	290
%	57,6	35,2	3,8	3,4	100

Graf 5: stan anketirancev

4.1.6 Razkritje

Z bolj problemu približanimi vprašanjih, ki sem jih začel s šestim, sem se najprej želel pozanimati, ali so anketiranci svojo usmerjenost oziroma osebno ali spolno identiteto že komu razkrili, če ne, ali to nameravajo in če da, kakšen je obseg tega razkritja.

Pričakoval sem, da se je večina razkrila določenemu krogu oseb, to je najbližjim, najmanj pa sem pričakoval odgovorov oseb, ki se nikoli ne mislijo razkriti.

Svojega razkritja nikdar ne misli narediti 31 (10,7%) oseb, kar potemtakem ni opravičilo mojih pričakovanj, saj se še manjše število anketirancev, 27 (9,3%) ni razkrilo, pa to sicer

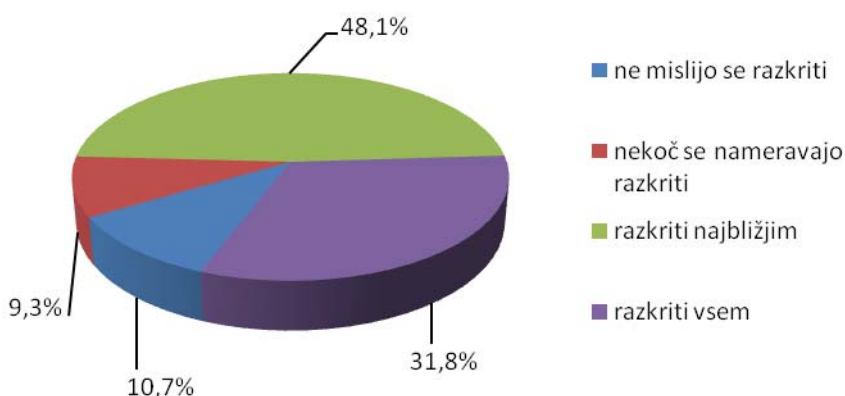
nameravajo storiti. Največ oseb, 139 (48,1%), je pričakovano razkritih svojim najbližjim, medtem ko 92 oseb (31,8%) ne skriva svoje usmerjenosti pred nikomur. Ena oseba ni podala odgovora.

Vprašanje je bilo sicer postavljeno na široko, me pa bi nadalje zanimalo, če bi bili deleži podobni, če bi spraševal po razkritju na delovnem mestu. V to dvomim, saj se mi zdi, da je delovno okolje najbolj dojemljivo za diskriminacijo nad LGBT osebami.

Tabela 6: razkritje

	ne mislijo se razkriti	nekoč se nameravajo razkriti	razkriti najbližjim	razkriti vsem	Σ
N	31	27	139	92	289
%	10,7	9,3	48,1	31,8	100

Graf 6: razkritje

4.1.7 Druženje z LGBT

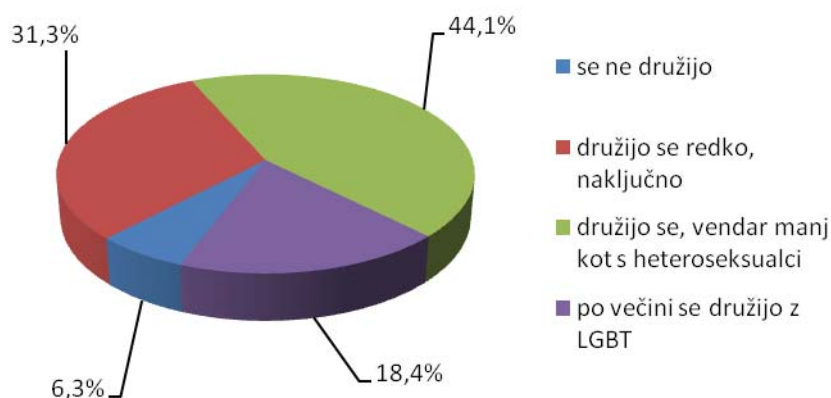
Socializiranje s sebi enakimi je zelo pomembno in zato me je zanimalo, ali se anketiranci družijo z ostalimi LGBT osebami in v kolikšni meri. Pričakoval sem, da bosta razkritje in druženje nekako premo sorazmerno povezana, kar bi v grobem pomenilo, da se nerazkriti ne družijo z ostalimi LGBT, oziroma je to zgolj naključno, na primer v primeru seksualnih stikov moških ter da se vsem razkriti nekako družijo z vsemi. Kasneje bom to preveri še s potrjevanjem delovne hipoteze.

18 oseb (6,3%) je odgovorilo, da se ne družijo z LGBT, 90 anketiranih (31,3%) to počne redko oziroma naključno, 127 oseb (44,1%) se družijo z LGBT, vendar manj kot s heteroseksualci, 53 oseb (18,4%) pa ima po večini LGBT družbo. 2 respondenta na vprašanje nista odgovorila.

Tabela 7: druženje anketirancev z LGBT

	se ne družijo	družijo se redko, naključno	družijo se, vendar manj kot s heterosek.	po večini se družijo z LGBT	Σ
N	18	90	127	53	288
%	6,3	31,3	44,1	18,4	100

Graf 7: druženje anketirancev z LGBT

4.1.8 Scenskost

'Scenskost' ali 'biti na sceni', je izraz iz gejevskega slenga, ki pomeni udeleževanje na LGBT (značilnih) dogodkih in pojavljanje na LGBT prostorih. Izraz je dokaj gibljiv in ga marsikdo razume drugače, včasih lahko zajema že obiske javnih klepetalnic na internetu, spet drugi scenskost izenačujejo šele s skorajšnjim LGBT aktivizmom; največkrat ima negativno konotacijo, saj se nekako povezuje s stereotipoma poženščenosti in promiskuitete in predvsem izpostavljenosti pozornosti.

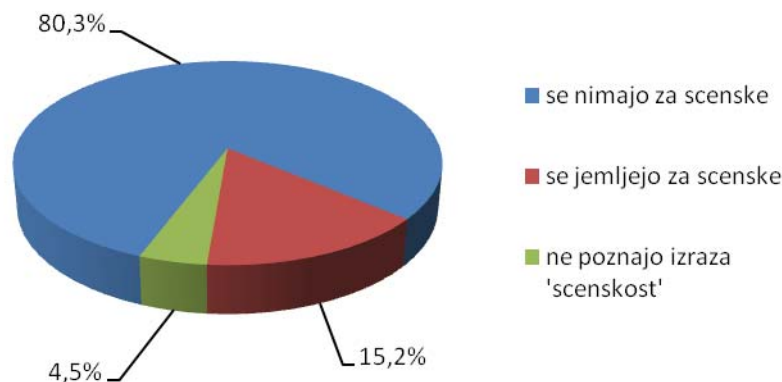
To razumevanje je bilo potrebno, da bi podatki, ki sem jih pridobil, pokazali zavračanje te nalepke. Pričakoval sem precejšen odpor glede samodefiniranja anketirancev kot scenskih oseb.

Kar 233 oseb (80,3%) se ne jemlje za scenske, medtem jih je 44 (15,2%) odgovorilo, da so scenski. 13 oseb (4,5%) izraza 'scenskost' ne pozna.

Tabela 8: scenskost anketirancev

	se nimajo za scenske	se jemljejo za scenske	ne poznajo izraza	Σ
N	233	44	13	290
%	80,3	15,2	4,5	100

Graf 8: scenskost anketirancev

4.1.9 Namen oglasa/profila/dejavnosti na internetu

Vprašanje o namenu aktivnosti na Gayromeu, Mavričnem forumu in 386chat klepetalnici sem zastavil v razmišljanju, da večina uporablja te komunikacijske pripomočke in programe z namenom komuniciranja s prijatelji in znanci, se pravi, kot nekakšen prehodni socialni prostor. Ravno zato me je presenetil podatek, da največji delež anketiranih (med drugim) išče nove prijatelje, kar pa ni nujno, da je njihov primarni namen. Lahko je samo velika možnost, da je prijateljstvo stranski produkt (na primer zavedanje, da oseba ne bo primerna za resno vezo, lahko pa se izkaže kot dober potencialni prijatelj).

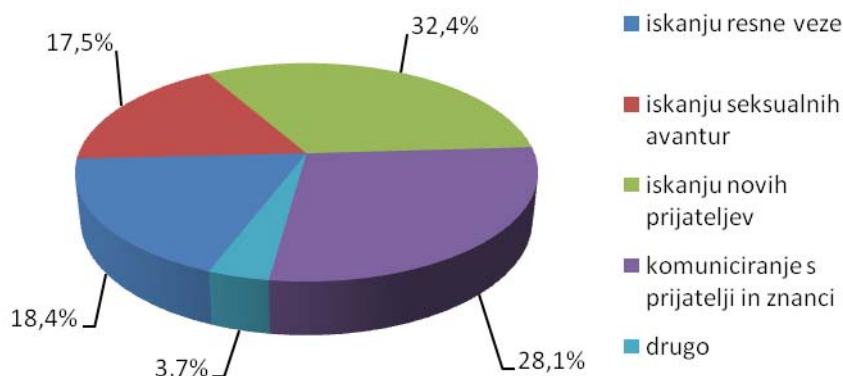
Ker samo en namen torej ne bi pravilno predstavil aktivnost anketirancev na internetu, sem ponudil možnost več odgovorov, zato sem deleže izračunal na podlagi skupnega števila odgovorov in ne na številu respondentov, realna slika števila označenih odgovorov s strani anketirancev pa je prikazana v tabeli.

100 oseb (36,2%) se je odločilo za odgovor, da s pomočjo interneta išče resno vezo, 95 oseb (34,4%) išče tudi seksualne avanture, 176 (63,8%) oseb išče nove prijatelje, 153 (55,4%) jih na ta način komunicira in vzdržuje stike s prijatelji in znanci, 20 oseb (7,2%) pa je navedlo druge razloge uporabe spletnih strani. 3 osebe na vprašanje niso odgovorile.

Tabela 9: namen oglasa/profila/dejavnosti anketirancev na internetu

	iskanje resne veze	iskanje seksualnih avantur	iskanje novih prijateljev	komun. s prijatelji in znanci	drugo	Σ
N	100	95	176	153	20	544 (od 287)
%	36,2	34,4	63,8	55,4	7,2	-

Graf 9: namen oglasa/profila/dejavnosti anketirancev na internetu (deleži odgovorov)

4.1.10 Gibanje za pravice LGBT

Pri tem vprašanju me je zanimalo, ali respondenti podpirajo gibanje za pravice LGBT, če slučajno pri tem tudi sami kakorkoli aktivno sodelujejo ali pa če aktivizma ne podpirajo.

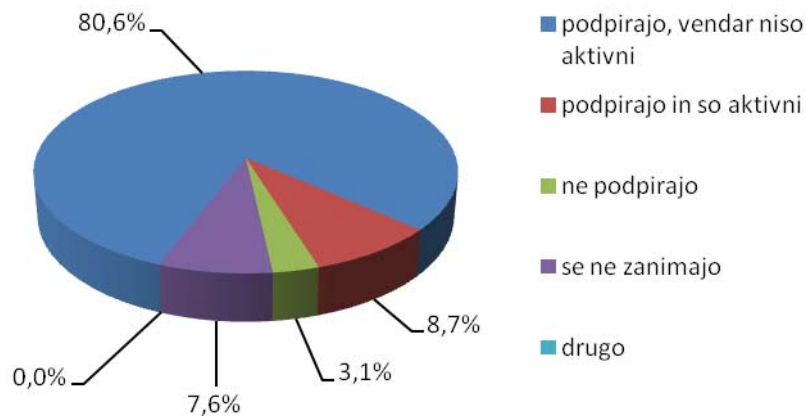
Zdelo se mi je, da bo največ odgovorov v znak podpore, čeprav pa sem mogoče pričakoval malo več aktivnih oseb.

233 oseb (80,6%) se je opredelilo kot podpornike gibanja, v katerem pa sami ne sodelujejo – takšnih, ki sodelujejo je bilo precej manj, 25 (8,7%). Aktivizma ne podpira 9 anketiranih (3,1%), 22 (7,6%) jih ta ne zanima, pod možnost 'drugo' pa ni bil zabeležen noben odgovor. 1 oseba je vprašanje preskočila.

Tabela 10: podpora gibanju za pravice LGBT

	podpirajo, vendar niso aktivni	podpirajo in so aktivni	ne podpirajo	se ne zanimajo	drugo	Σ
N	233	25	9	22	0	289
%	80,6	8,7	3,1	7,6	0,0	100

Graf 10: podpora gibanju za pravice LGBT

4.1.11 Poznavanje prostorov za socialne interakcije, ki so značilni za LGBT

To vprašanje je bilo sestavljeno preprosto z odgovoroma 'da' in 'ne', se pa navezuje na naslednje, edino odprto vprašanje.

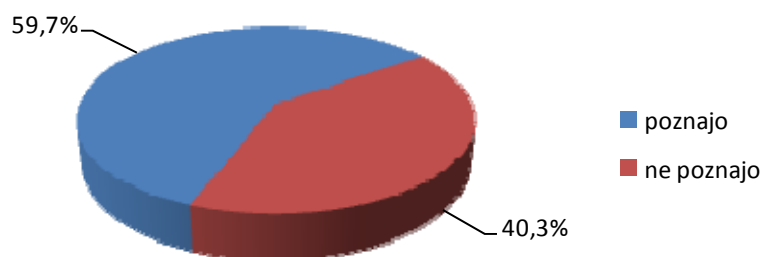
Zanimalo me je torej, če respondenti poznajo kakšne prostore za socialne interakcije v Sloveniji, ki bi jih lahko povezali z LGBT skupnostjo. 172 oseb (59,7%) je odgovorilo pritrdilno, medtem ko je 116 oseb (40,3%) odgovorilo z 'ne'. 2 osebi nista podali odgovora.

Nad odgovori na to vprašanje sem bil razočaran, čeprav sem se kasneje tolažil, da bi lahko vedel, da ne bom dobil jasne slike, koliko ljudi dejansko pozna prostore za LGBT. Takšen rezultat bi kvečjemu pričakoval pri mainstream populaciji, ne pa pri lezbijkah in gejih. Mislim, da res relativno velika večina poznajo vsaj en prostor, pa naj si bo to gej prijateljski bar, ali pa lokalno kruzinge mesto. Če bi podal predloge, bi se verjetno delež oseb, ki poznajo dejanski prostor znatno povečal. Tako pa je verjetno rezultat posledica brezvoljnosti pri reševanju, mogoče tudi preveč grobo postavljenemu vprašanju, ki ni bilo dovolj razumljivo.

Tabela 11: poznavanje LGBT prostorov

	poznajo	ne poznajo	Σ
N	172	116	288
%	59,7	40,3	100

Graf 11: poznavanje LGBT prostorov

4.1.12 Prostor za socialne interakcije, organizacije, dogodki in drugo, pripisani LGBT

Na to odprto vprašanje so anketiranci odgovarjali z vpisovanjem kakršnegakoli prostora, organizacije, dogodka, publikacije itd., ki jo sami povezujejo z LGBT populacijo.

Menim, da so se tisti respondenti, ki so odgovorili na to vprašanje res potrudili in so poznali kar nekaj LGBT prostorov, sicer predvsem v Ljubljani, medtem mest iz drugih koncev Slovenije niso veliko omenjali. Mogoče sem pričakoval tudi navajanja več prostorov, ki niso registrirana imensko, ki so bolj splošne narave, kot na primer, parki, parkirišča, internet. Le redko pa so me tudi opomnili, da so vsi prostori tudi prostori za LGBT.

Najpogostejše odgovore sem strnil v tabeli.

Tabela 12: najpogosteje navedeni prostori, organizacije, dogodki in drugo, ki so jih anketiranci povezali z LGBT

LGBT prostor, organizacija ali dogodek	število navedb	LGBT prostor, organizacija ali dogodek	število navedb
Klub K4	135	Monokel	38
DIC LEGBITRA	82	Kafetarija Lan	36
DIH	65	Inbox (Salome zabave)	33
Tiffany	51	Metelkova mesto	30
ŠKUC (Magnus, LL)	44	Spletne strani (Mav. forum, Gayromeo...)	26
Parada ponosa	44	Festival GL filma	21
Café Open	39	Out in Slovenija	16

Med ostalimi navedenimi so se vsaj dvakrat pojavili tudi revija Narobe, park Tivoli, Hvala za rože, Lingsium, Amnesty International, Gymanasivm savna, Ljudmila org., zbirka Lambda, Medianox, SiQRD. Lezbična knjižnica, Monroe, GalFon, nekateri anketiranci pa so navedli tudi, da je mesto za LGBT osebe vsepovsod.

4.1.13 Prvi stiki z LGBT osebo

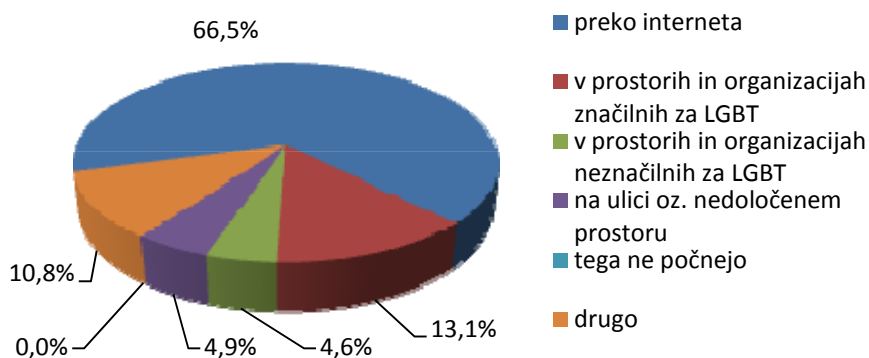
Zanimalo me je, kje anketiranci največkrat spoznavajo LGBT osebe. Pričakoval sem, da je to s pomočjo interneta, saj sem tudi sam tako prišel v stik z njimi. Ker me ponovno ne bi zadovoljil samo en odgovor, sem dovolil izbiro več prostorov za prvi kontakt.

Preko interneta se pričakovano vzpostavi največ prvih stikov in sicer je to potrdilo kar 233 respondentov (70,0%), v barih oziroma klubih ali organizacijah, značilnih za LGBT se prvič spozna z drugimi ljudmi 40 oseb (13,8%), v podobnih prostorih, vendar neznačilnih za LGBT 14 oseb (4,8%), 15 oseb (5,2%) stori prvi kontakt na ulici oziroma nedoločenem prostoru, 0 oseb ni označilo odgovora, da ne išče stikov, 33 oseb (11,4%) pa je izbralo tudi opcijo drugo, pod katero so v največji meri vpisale, da se prvi stik zgodi preko prijateljev, v šoli oziroma fakulteti in na delovnem mestu.

Tabela 13: mesto prvega stika z LGBT osebo

	preko interneta	v prostorih in org. značilnih za LGBT	v prostorih in org. neznačilnih za LGBT	v javnem, nedoločenem prostoru	ne iščejo stikov	drugo	Σ
N	203	40	14	15	0	33	305 (od 290)
%	70,0	13,8	4,8	5,2	0,0	11,4	-

Graf 12: mesto prvega stika z LGBT osebo (deleži odgovorov)

4.1.14 Vzdrževanje in poglobljanje odnosov z LGBT osebami

To vprašanje je podobno prejšnjemu, vendar so me tu zanimali prostori oz. mesta, kjer osebe poglobljajo svoje socialne stike, mreže, kje se torej največkrat družijo z drugimi LGBT osebami. Ponovno je bila možna izbira več ponujenih odgovorov.

Pričakoval sem premik z interneta na mesta, ki so specifična z LGBT, v še večji meri pa, zaradi slabe ponudbe LGBT barov in klubov ter majhnosti Slovenije, na mesta, ki niso značilna za LGBT – torej na običajna mesta, kot so vsak drugi bar, ali pa športno igrišče, kino dvorana itd.

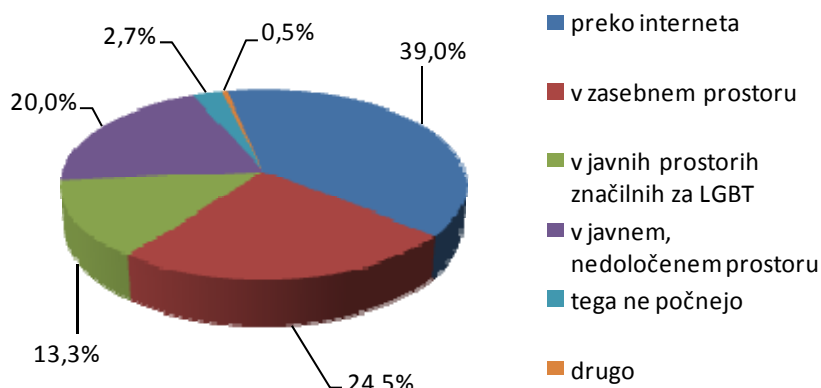
206 oseb (71,5%) največkrat pogloblja svoje odnose z LGBT preko interneta, 129 (44,8%) jih to še počne v zasebnem prostoru, 70 anketirancev (24,3%) razvija odnose v javnih prostorih značilnih za LGBT, medtem ko jih v neznačilnih, običajnih, nedoločenih prostorih to počne tudi 114 (36,6%). 14 oseb (4,9%) je označilo odgovor, da odnosov z LGBT sploh ne razvija, 3 osebe pa so izbrale možnost 'drugo'. 2 respondenta vprašanja nista izpolnila.

Rezultati so me malo razočarali, ker se premik iz virtualnosti v resničnost niti ni zgodil. Verjetno pa ta 'trend' vzdrževanja in poglobljanja socialni odnosov ni specifičen samo za LGBT skupnost, ampak je že skoraj splošno pravilo današnjega časa s hitrim tempom.

Tabela 14: mesto poglobljanja odnosov in razvijanja socialnih mrež z LGBT osebami

	preko interneta	v zasebnem prostoru	v javnih prostorih značilnih za LGBT	v javnem, nedoločenem prostoru	tega ne počnejo	drugo	Σ
N	206	129	70	114	14	3	536 (od 288)
%	71,5	44,8	24,3	36,6	4,9	1,0	-

Graf 13: mesto poglobljanja odnosov in razvijanja socialnih mrež z LGBT osebami (deleži odgovorov)

4.1.15 Počutje v LGBT značilnih prostorih

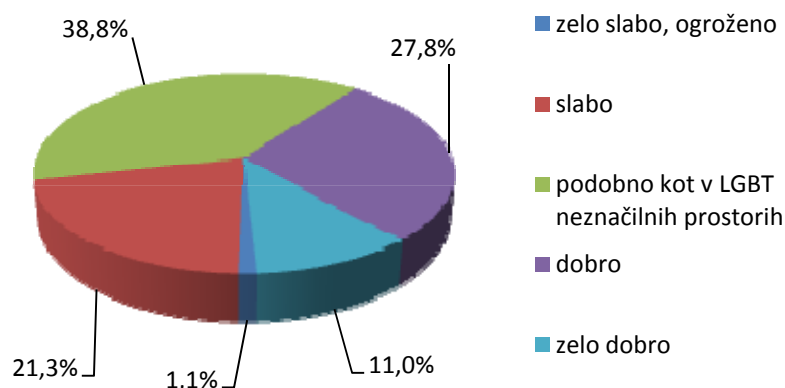
Anketiranci so odgovorili nekako v povprečju, precej manj optimistično, kot sem pričakoval. Sicer so samo 3 osebe (1,1%) odgovorile, da se v LGBT značilnih prostorih počutijo zelo slabo, ogroženo, nekaj več - 56 oseb (21,3%) se sicer ne počutijo ogroženo, vendar še vedno nelagodno. Večina, 102 (38,8%), ne zazna razlike v počutju ne glede (oziroma zgolj zato), ali so v prostoru za LGBT ali kje drugje. Bolj optimističen odgovor je podalo 73 anketirancev (27,8%), ki se v omenjenih prostorih počutijo dobro, ostalih 29 oseb (11,0%) pa se v LGBT prostorih počuti zelo dobro. 27 oseb je vprašanje preskočilo, verjetno zato, ker značilnih LGBT prostorov ne obiskujejo.

Nekako sem pričakoval, da se bo ogromna večina v LGBT značilnih prostorih počutila vsaj dobro, če že ne odlično. Konec koncev so ta mesta namenjena varnim interakcijam, zabavam, splošnemu sproščanju. Če seštejem skupaj osebe, ki niso podale negativnih odgovorov, se delež 'zadovoljnih' sicer poveča čez dobre tri četrtine, vendar še vedno mi rezultati niso všeč. Razlogov za takšne navedbe anketirancev je verjetno veliko in lahko o njih samo ugibam. Dosti verjetno vpliva diskriminacija znotraj LGBT skupnosti, kot je na primer ageizem, lahko pa so razlogi čisto drugačni, kot je na primer slaba samozavest in občutek ne pripadanja.

Tabela 15: počutje anketirancev v LGBT značilnih prostorih

	zelo slabo, ogroženo	slabo	podobno, kot v LGBT neznčilnih prostorih	dobro	zelo dobro	Σ
N	3	56	102	73	29	263
%	1,1	21,3	38,8	27,8	11,0	100

Graf 14: počutje anketirancev v LGBT značilnih prostorih

4.1.16 Možnost izražanja LGBT oseb kot takih v širšem okolju, družbi

Če sem prej spraševal po počutju na LGBT specifičnih mestih, me je nato zanimalo še, če anketiranci menijo, da se kot LGBT oseba lahko svobodno, brez občutka ogroženosti izražajo v širšem (heteroseksualnem) okolju in družbi na sploh.

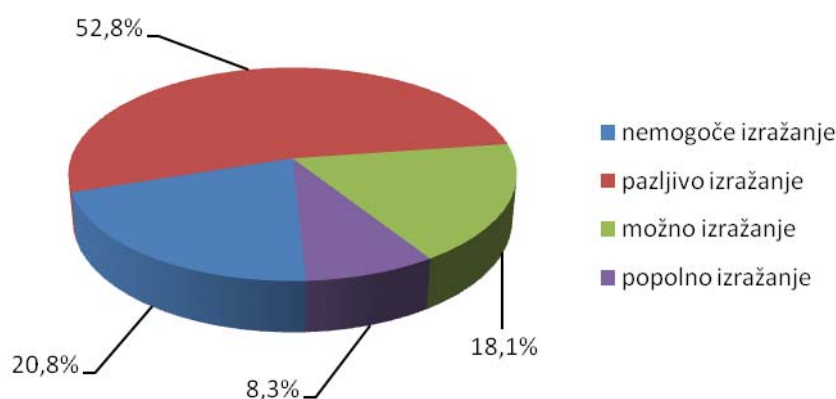
Da je v našem okolju izražanje brez občutka nelagodnosti ali ogroženosti nemogoče, je odgovorilo 60 anketirancev (20,8%), da brezskrbno izražanje ni možno meni 152 oseb (52,8%); 52 oseb (18,1%) meni, da se lahko izražajo, 24 (8,3%) pa, da je to popolnoma mogoče. 2 osebi nista odgovorili na vprašanje.

Glede tega vprašanja si vnaprej nisem ustvaril kakšnega specifičnega mnenja, me pa malo skrbi delež oseb, ki se v širšem okolju počutijo ogroženo.

Tabela 16: možnost izražanja anketirancev kot LGBT oseb v širšem okolju

	nemogoče izražanje	pazljivo izražanje	možno izražanje	popolno izražanje	Σ
N	60	152	52	24	288
%	20,8	52,8	18,1	8,3	100

Graf 15: možnost izražanja anketirancev kot LGBT oseb v širšem okolju

4.1.17 Ocena odnosov z drugimi LGBT osebami

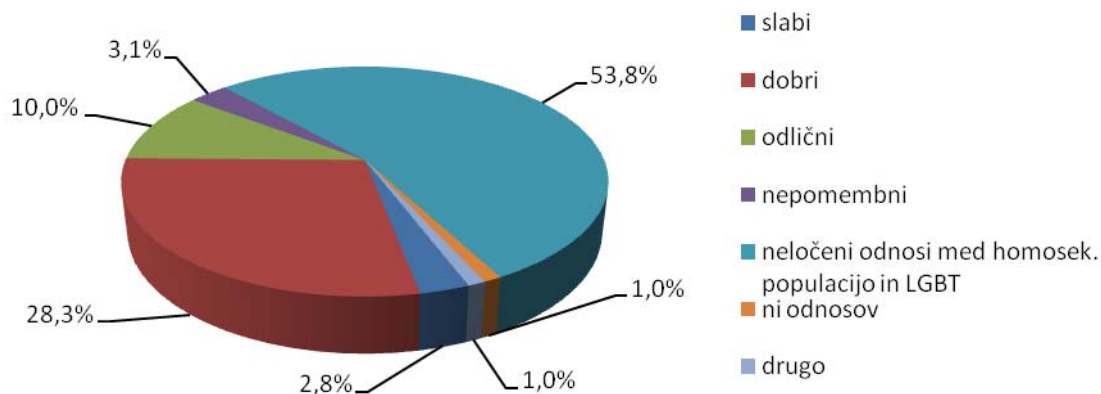
Na to vprašanje je 8 oseb (2,8%) odgovorilo, da ima slabe odnose z LGBT osebami, 82 oseb (28,3%) ima dobre odnose in 29 (10,0%) jih ima odlične odnose. 9 anketirancev (3,1%) se zdijo odnosi z LGBT nepomembni. Odnosov med heteroseksualci in LGBT ne ločuje 156 (53,8%) vprašanih, 3 (1,0%) so odgovorili da odnosov z LGBT nimajo, ostale 3 osebe (1,0%) pa so izbrale možnost 'drugo'.

Nekako pričakovano je večina anketiranih svoje odnose z LGBT označila pozitivno, me je pa presenetil visok delež vprašanih, ki so označili polje, da odnosov ne ločujejo glede na spolno usmerjenost, a hkrati me ta podatek razveseljuje, saj se tako odnosi ne razvijajo na podlagi spolne usmerjenosti ali identitete in je tako dejansko neodločilna, posledično niso izražene razlike med skupinama.

Tabela 17: Ocena odnosov anketirancev z LGBT

	slabi odnosi	dobri odnosi	odlični odnosi	nepomembni odnosi	neločeni odnosi med homosek. populacijo in LGBT	odnosov ni	drugo	Σ
N	8	82	29	9	156	3	3	290
%	2,8	28,3	10,0	3,1	53,8	1,0	1,0	100

Graf 16: Ocena odnosov anketirancev z LGBT

4.1.18 Zadostnost prostorov za socialne interakcije za LGBT populacijo v Sloveniji

Zadnje vprašanje, ki sem ga postavil, se je navezovalo na število prostorov, ki so javni in varni za socialne interakcije za LGBT osebe v Sloveniji. Zanimalo me je mnenje anketirancev o tem ali je prostorov dovolj ali pa jih morda primanjkuje.

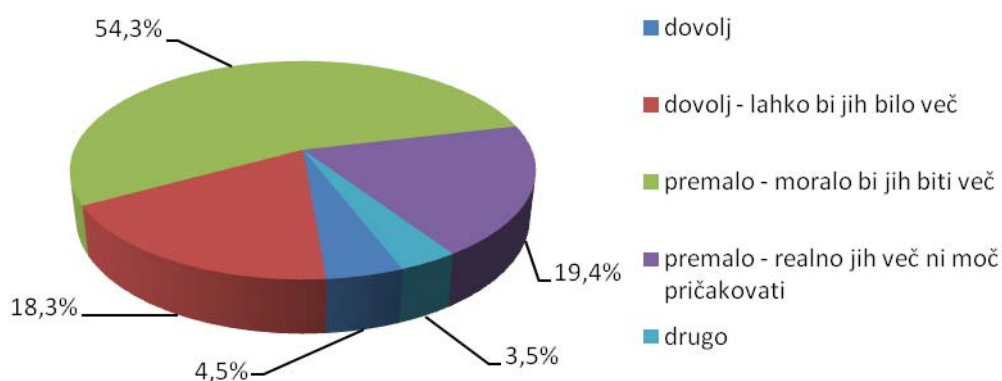
13 oseb (4,5%) je preprosto odgovorilo, da je prostorov dovolj, 53 (18,3%) jih pravi, da jih je dovolj, vendar bi jih lahko bilo več, 157 anketirancev (54,3%) se s slednjim ne strinja in pravi, da prostorov ni dovolj in bi jih moralo biti več, 56 (19,4%) jih meni, da prostorov sicer ni dovolj, vendar pa jih na dane razmere (zaradi kakršnihkoli dejavnikov) več ni realno pričakovati. Pod 'drugo' se je izrazilo 10 vprašanih (3,5%), 1 pa ni odgovoril.

Pesimistično sem se pri postavljanju vprašanja nagibal k odgovoru, da prostorov ni dovolj, vendar jih na razmere več ni moč pričakovati. Očitno sem se uštel, saj je dobra polovica anketiranih odgovorila, da prostorov ni dovolj in bi jih moralo biti več. Razmere nakazujejo dve možnosti: ali obstoječi prostori niso dovolj vidi ali še več – niso primerni za povprečnega geja, lezbijko in ostale iz skupnosti, ali pa je dejansko premalo prostorov glede na okuse. V vsakem primeru bi se dalo marsikaj postoriti. Predvsem mislim na medijsko reprezentacijo obstoječih prostorov oziroma organizacij, barov, klubov in dopolnitev storitev oziroma programa.

Tabela 18: zadostnost prostorov za socialne interakcije anketirancev kot LGBT oseb

	dovolj	dovolj – lahko bi jih bilo več	premalo – moralo bi jih biti več	premalo – realno jih več ni moč pričakovati	drugo	Σ
N	13	53	157	56	10	289
%	4,5	18,3	54,3	19,4	3,5	100

Graf 17: zadostnost prostorov za socialne interakcije anketirancev kot LGBT oseb

4.2 PREVERJANJE HIPOTEZ

H1: Večina LGBT oseb se po večini družijo z osebami, ki pripadajo LGBT skupnosti.

To hipotezo sem po pregledu podatkov zavrnil, saj je največji delež, kar 44,1 % anketiranih sicer odvrnilo, da se z LGBT osebami družijo, vendar manj, kot s heteroseksualnimi. To bi pomenilo, da se večina predvsem družijo s heteroseksualno populacijo.

H2: LGBT osebe prvi stik največkrat navežejo preko interneta.

Hipotezo brez dvoma obdržim, saj je več kot dve tretjini anketiranih (70,0%) odgovorilo, da se največkrat poslužijo interneta za prvi stik z drugimi LGBT osebami.

H3: Več kot tri četrtine LGBT oseb svoje odnose z drugimi LGBT osebami ocenjuje pozitivno.

V primeru, da nerazlikovanje med heteroseksualnimi in homoseksualnimi odnosi pomeni pozitivno oceno odnosov z LGBT, hipotezo obdržim, saj le 2% ljudi odnose ocenjuje negativno, v primeru, da pa jemljem omenjeni odgovor nevtralen, pa hipotezo zavrnem, saj bi tako svoje odnose z LGBT dejansko pozitivno ocenilo 41,1% anketiranih.

H4: Med LGBT osebami prevladuje mnenje, da je v Sloveniji premalo prostorov za socialne interakcije LGBT oseb in da bi jih moralo biti več.

Hipotezo obdržim, saj je večina, 54,3% anketiranih, odgovorila, da prostorov za LGBT v Sloveniji primanjkuje in bi jih moralo biti več.

H5: Nerazkrite LGBT osebe se z drugimi LGBT osebami družijo manj od razkritih oseb.

Najprej sem iz svojih odgovorov izluščil osebe, ki so razkrite in osebe, ki niso razkrite, ter dalje obe skupini razdelil glede na to, ali se družijo z LGBT ali ne. Frekvenčna razporeditev razkritosti je prikazana v spodnji tabeli.

Tabela 19: frekvenčna razporeditev: razkriti in nerazkriti anketiranci in njihovo druženje z LGBT

	se družijo	se ne družijo	Σ
razkriti	166 (a)	65 (b)	231
nerazkriti	15 (c)	43 (d)	58
Σ	181	108	289

Nadalje sem izračunal teoretične frekvence (f_t) na podlagi opaženih frekvenc (f_o) po formuli: [$f_{ta} = (V_v * V_s) / sv.$] Tako sem dobil teoretične frekvence, katerim sem izračunal tudi odklone, po formuli [$d = f_o - f_t$].

Da bi se znebil negativnega predznaka sem odklone kvadriral ter izračunal χ^2 .

Tabela 20: χ^2 razporeditev: razkriti in nerazkriti anketiranci in njihovo druženje z LGBT

	f_o	f_t	$f_o - f_t$	$(f_o - f_t)^2$	$(f_o - f_t)^2 / f_t$
A	166	144,67	21,33	454,97	3,14
B	65	86,33	-21,33	454,97	5,27
C	15	36,33	-21,33	454,97	12,52
D	108	21,67	21,33	454,97	20,10
Σ					41,03

$$\chi^2 = 41,03 \quad sp = 1 \quad p > 0,05$$

$$\chi^2_{p=0,05} = 3,84 < \chi^2 = 41,03$$

Izračunani χ^2 pri eni stopinji prostosti je večji od zahtevanega pri 5 odstotnem tveganju. Z manj kot 5 odstotnim tveganjem, da se motim, lahko sprejemem ničelno hipotezo in trdim, da so razlike druženja razkritih in nerazkritih anketirancev očitne in sicer se razkriti več družijo z ostalimi LGBT osebami, kot pa nerazkriti.

H6: Ženske svoje počutje v LGBT značilnih prostorih ocenjujejo boljše od moških.

Pri zadnji hipotezi sem ponovno uporabil χ^2 izračun, saj me je zanimalo, ali so razlike glede moških in žensk, kar se tiče počutja v LGBT prostorih.

Najprej sem izmed vseh anket izbral tiste, ki so jih rešile ženske, nato pa sem te ločil še na to, kako so opisale svoje počutje, in sicer: dobro, normalno, slabo. Isto sem storil za ankete, ki so jih rešili moški. Spodaj je prikazana frekvenčna razporeditev podatkov.

Tabela 21: frekvenčna razporeditev: počutje v LGBT prostorih glede na spol

	dobro	običajno	slabo	Σ
ženske	26 (a)	14 (b)	6 (c)	46
moški	76 (d)	88 (e)	55 (f)	219
Σ	102	102	61	265

V tem primeru sem ponovno izračunal teoretične frekvence na podlagi opaženih, odklone in drugo, kot je prikazano v tabeli spodaj.

Tabela 22: χ^2 razporeditev: počutje v LGBT prostorih glede na spol

	f_o	f_t	$f_o - f_t$	$(f_o - f_t)^2$	$(f_o - f_t)^2 / f_t$
A	26	17,71	8,29	68,72	3,88
B	14	17,71	- 3,71	13,76	0,78
C	6	10,59	- 4,59	21,07	1,99
D	76	84,29	- 8,29	68,72	0,82
E	88	84,29	3,71	13,76	0,16
F	55	45,45	9,55	91,2	2,00
Σ					9,63

$$\chi^2 = 9,63 \quad sp = 2 \quad p > 0,05$$

$$\chi^2_{p=0,05} = 5,99 < \chi^2 = 9,63$$

Izračunani χ^2 pri dveh stopinjah prostosti je večji od zahtevanega pri 5 odstotnem tveganju. Z manj kot 5 odstotnim tveganjem, da se motim, lahko sprejemem ničelno hipotezo in trdim, da se ženske res boljše počutijo v LGBT prostorih, kot moški.

5. RAZPRAVA

V moji raziskavi je sodelovalo precej respondentov, ki bi po moji oceni pripadalo LGBT skupnosti. Kljub temu, da sem dobil vrnjenih 290 vprašalnikov, je to zelo mali vzorec celotne populacije in ugotovitev ne smem posploševati. Še posebej je to potrebno poudariti v primeru lezbijk in biseksualnih žensk, ki jih je bilo v moji raziskavi precej malo v primerjavi z moškimi anketiranci. Prav tako so bile tudi različne starostne skupine različno reprezentirane, pri čemer je bilo najmanj anketirancev, ki so pripadli starejši polovici starostnega ranga. Podobno bi lahko rekel tudi za okolje iz katerega prihajajo vprašani, ker ni bilo enakomerno zastopano, saj je večina anketiranih oseb živi v urbanem okolju. Glede na to, da je slovenska celotna populacija nekako enakomerno razdeljena glede na urbano in ruralno okolje, bi pričakoval, da bo tudi moj vzorec pokazal to sliko, sploh zdaj, ko so internet in ostale tehnologije dosegljive praktična na vsakem koncu države. Na koncu splošnih vprašanj sem se poleg definiranja osebne oziroma spolne identitete pozanimal še o stanju anketiranih. Ker je bilo več kot polovica vprašanih samskih in 'komaj' dobra tretjina v homoseksualni vezi, bi lahko pomislil, da torej tista večina samskih ljudi klišejsko uporablja internetne komunikacijske programe ravno zaradi stana samskosti in z namenom, da bi se to spremenilo. Vendar takšno mišljenje, vsaj na podlagi moje raziskave ne vzdrži, saj sem kasneje dokazal, da večina oseb internetni oglas, profil oziroma svojo dejavnost (obiske klepetalnic...) uporablja z namenom iskanja prijateljev in ne partnerjev. Seveda moram upoštevati dejstvo, da je to lahko sekundarni namen, medtem ko je iskanje partnerja še vedno lahko primarni.

Pri pregledu rezultatov so se mi pojavile misli, da se LGBT osebe ne morejo počutiti domače v širši javnosti ali pa LGBT značilnih prostorih oziroma organizacijah in dogodkih. Preprosto zato, ker jih ni dovolj, niti niso dovolj kvalitetni ali varni in pa, ker družba še vedno ne sprejema homoseksualnosti in drugih drugačnosti. To se kaže pri gejih kot izogibanje razkritja (besednega in z dejanji oziroma obiski LGBT prostorov), celo stikov s sebi enakimi, kot se je izkazalo z raziskavo. Zanimivo sicer je, da veliko ljudi pozna vsaj eden prostor, ki ga bi povezali z geji in lezbijkami, pa vendar jih ne obiskujejo v veliki meri. Ali je to morda zaradi napredovanja v razumevanju homoseksualnost v smislu, da je vsepovsod prostor za LGBT? Ali samo storitve in dejavnosti niso privlačne?

Kakorkoli, posegov z namenom reševanja problematike ne bi smelo manjkati. Odpirajo se možnosti, da socialni delavci pokažejo svojo strokovnost, svojo moč, ki jo lahko podelijo, svojo trdnost, s katero se lahko postavijo za in ob depriviligirane. Aktivizem ne nazadnje podpira velika večina anketiranih. Zakaj jih ne bi povezali skupaj in morda iz pasivnosti pripravili do aktivnosti? Mogoče za ustanovitev kakšne skupine, ki bi pripomogla k nastajanju novih, varnih prostorov, ki si jih geji, lezbijke, biseksualci in transspolne osebe očitno želijo. Nadaljnji rezultati raziskave me niso navdušili. Še najmanj s podatki o spoznavanju novih ljudi, prvih stikih in kasnejše poglobljanje socialni mrež, ki so pokazali manjše zanimanje za to dejavnost, kot sem pričakoval. Enostavno se zdi, da globalna, 'supermobilna' družba jemlje še tistih nekaj odnosov, ki bi se potencialno lahko razvili. Nekakšno ogrožanje konkretnih socialnih stikov, torej. V kolikšni meri pa je v ozadju tega tudi strah in občutek ogroženosti ne morem oceniti, kljub malemu deležu oseb, ki so navedle, da se v javnosti počutijo ogrožene. Mogoče k (ne)razvijanju odnosov prispeva svoj del tudi velika seksualna svoboda na eni strani in pa pomanjkanje socialne, zdravstvene in druge zaščite za istospolne partnerje in družine na drugi.

Počutje, po katerem sem spraševal, sem sicer navezal na prostore, v katerih se osebe gibljejo, vendar sem si drznil, da to oceno posplošim na zadovoljstvo nasploh v našem javni sferi družbe. Mislim, da povezave sicer dejansko ne smem prikazovati tako omejene, vendar pa je največ anketirancev le označilo odgovor 'ne drugače, kot v heteroseksualnih prostorih', kar bi pomenilo, da se v obeh počutijo enako dobro ali slabo; in če so ostali odgovori pokazali nagibanje k pozitivnemu počutju, potem lahko rečem, da je počutje splošno dobro, ne glede 'heteroseksualnost' ali 'homoseksualnost' prostora. Vse to pa je potrebno seveda razmejiti od počutja varnosti v širšem okolju, saj je raziskava pokazala, da večina meni, da se brezskrbno, vsaj v povezavi z njihovo homo ali biseksualnostjo pač ne morejo izražati v javnosti. Da pa s to ugotovitvijo ne bi izničil tiste prej, moram poudariti, da ta občutek nelagodja LGBT osebe največkrat vzamejo v zakup, jo nekako predelajo in se kljub obstoju te lahko v širšem okolju počutijo dobro.

Rad bi izvedel več. Lahko bi. Pa se mi je že tako zdelo, da sem postavil preveč vprašanj. Pri samo enem odprtemu, kjer bi lahko vsi izrazili mnenje, ne nujno navezujoč se na vprašanje, so raje preskočili pisanje. Zakaj? Je tako težko navesti nekaj organizacij in dogodkov, barov in kruzinger mest? Ne verjamem, da res tako malo vedo o kulturi svoje skupnosti.

Najbolj znan javni prostor, ki so ga anketiranci povezali sami s svojo skupino, je Klub K4, sledili sta dve organizaciji, ki se ukvarjata z homoseksualno problematiko, DIC Legebitra in pa DIH, sledil pa je Klub Tiffany. Vsi štirje naštetih delujejo v Ljubljani.

Upoštevajoč celotno raziskavo menim, da sem lahko zadovoljen, da mi je toliko oseb vrnilo odgovore, kljub temu pa ne verjamem, da je bil vzorec reprezentativen. Dvomim, da bi pri tej populaciji sploh kdaj lahko bil.

6. SKLEPI

- Večina gejev in lezbijk, ki so polnoletni se je že razkrila, vsaj najbližjim, kar nekako kaže na vedno večjo lagodnost z lastno osebno/spolno identiteto in umik od (lastnega) razumevanja homoseksualnosti, kot nekaj nenormalnega, nenaravnega.
- Socializiranje z drugimi LGBT predstavniki ni nujno in ne velja za vsakega, sploh pa lahko v veliki meri pomeni samo stike preko vrsto komunikacijskih programov, ki se jih geji in lezbijke preko interneta v veliki meri poslužujejo; če pa že vršijo stike iz oči v oči pa to najraje počno v običajnih prostorih v okolju.
- Podobno tudi občutek lastne samozavesti ali pa samo varnosti zunaj, v javnem prostoru spet ni na tako visokem nivoju, saj se geji in lezbijke redko lahko izražajo v javnosti brez občutkov nelagodja ali celo ogroženosti. Vseeno pa navdušuje večinski pozitivizem.
- 'Scenskost' je izraz, ki se ga večina LGBT oseb izogiba, najverjetneje zato, ker ga sami povezujejo z določenimi negativnimi lastnostmi, kot so izpostavljanje, promiskuiteta, nesposobnost monogamnosti ipd.
- Glede na to, da večina podpira gibanje za pravice LGBT in da si večina želi več prostorov za socialne interakcije, bi lahko rekel, da občutek pripadnosti skupnosti le ni tako mitološki.
- Svetovni splet je najbolj pogost pripomoček in hkrati prostor za navezovanje stikov in razvijanje ter poglobljanje medosebnih odnosov, čeprav se velik del razvijanja mreže nato dogaja v javnih, nedoločenih, LGBT neznačilnih prostorih, vendar še vedno, po mojem mnenju, v premajhnem deležu.
- Počutje v LGBT prostorih je podobno in ne drugačno od počutja v 'običajnih' prostorih. Splošno počutje je pozitivno ocenjeno.
- V širšem okolju se LGBT oseba ne more popolnoma lagodno izražati, vsaj ne v primerih, ko se izpostavi njihova homoseksualnost oziroma biseksualnost.
- Lezbijke in geji odnosov s sebi enakimi ne obravnavajo drugače, kot odnosov, ki jih imajo z heteroseksualno populacijo.

- Posplošim lahko, da je v Sloveniji premalo javnih prostorov, organizacij in dogodkov, ki nudijo možnosti za (varne) socialne interakcije za LGBT, hkrati pa se pojavlja tudi želja, če ne celo potreba, po še več takih prostorih.

7. PREDLOGI

Kljub temu, da sem že skozi zadnjih nekaj poglavij razglabljal o tem, kar si mislim, da bi bilo mogoče postoriti na področju, ki zadeva gejevsko in lezbično skupnost, ni nikoli dovolj ponavljanja pozitivnih misli.

Najprej predlagam, da (bodoči) socialni delavci končno razčistijo s svojimi morebitnimi predsodki, ki bi jih že zdavnaj ne bi smelo biti in pomislijo, kaj je njihova vloga v razmerju do marginaliziranih, diskriminiranih, osovražanih, če želite. Nadalje, mogoče v bolj poljudni obliki podobno sporočam vse Slovencem: geji so tukaj in navadite se. In verjamem, da so že vsi siti skrivanja, neumnih vprašanj, zahrbtnosti in odkrite homofobije in nasilja. Naj paradirajo, ker to počnete tudi vi, heteroseksualci, naj dobijo poroke, ker to imate tudi vi, naj dedujejo po partnerju, ker to lahko tudi vi. In to niso posebne pravice, 'samo' osnovne!

Predlagam, da se v izobraževalne sisteme, sploh v osnovne šole, uvede več učenja resničnega, socialnega sveta, spodbujanja in cenjenja raznolikosti ter drugačnosti.

Predlagam, da se uredi še več prostorov, kjer bi lahko geji poglobljali svoje odnose in razvijali socialne mreže, mogoče celo uredili končno kakšen dober zabavno informacijski portal za LGBT, ali pa kar za vse, ker ni potrebno ločevati.

Lezbijkam, gejem, biseksualcem in transspolnim osebam pa, upam da ne preveč pokroviteljsko predlagam, da naj se borijo za tisto kar so, kar jim pripada in kar hočejo. Naj se uprejo vsakršni diskriminaciji in homofobiji.

8. LITERATURA IN VIRI

1. Anisman – Reiner, Victoria. 2009. *Alfred Kinsey and the Kinsey Scale: Sexual Orientation and the Grey Area Between Gay and Straight*. Zbrano [29. maj 2009] z: http://gaygenderissues.suite101.com/article.cfm/alfred_kinsey_and_the_kinsey_scale
2. Augostinos, Martha in Walker, Iain. 1996. *Social cognition*. London: SAGE Publications.
3. Bernstein, Mary. 2002. *Identities and Politics: Toward a Historical Understanding of the Lesbian and Gay Movement*. *Social Science History* 26:3. V: *LGBT Social Movements*. Wikipedia, the free encyclopedia. Dosegljivo na: http://en.wikipedia.org/wiki/Gay_activism
4. Blatnik, Tonja. 2008. *Interseksualnost – ko spola nista le dva*. Revija KULa, l. 1, št. 1, str. 56-59. Dosegljivo na: http://www.kula.si/CasopisKula/teksti/prva_stevilka/pdf_verzije/blatnik_interseksualnost.pdf
5. Cimino, Kenneth. 2005. *Circuit Parties*. GLBTQ: An encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender and Queer Culture. Zbrano [16. marec 2009] z http://www.glbtq.com/social-sciences/circuit_parties.html
6. Denša, Aleksandra. 2004. *Socialni delavci-ke in njihov odnos do ljudi, ki živijo v istospolni skupnosti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
7. Dragoš, Srečo in Leskošek, Vesna. 2003. *Družbena neenakost in socialni kapital*. Ljubljana: Mirovni inštitut. Dosegljivo na: http://www2.arnes.si/~ljmiri1s/slo_html/publikacije/pdf/MI_politike_druzbena_neenakost.pdf

8. Eaklor, Vicki L. 2008. *Gay Rights Movement, U.S.* GLBTQ: An encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender and Queer Culture. Zbrano [28. Januarja 2009] z http://www.glbtq.com/social-sciences/gay_rights_movement.html
9. Giddens, Anthony. 1995. *Sociology*. Cambridge: Polity Press.
10. Herek, Gregory M. 1992. *The social context of hate crimes: notes on cultural heterosexism*. V: Herek, Gregory M. in Berrill, Kevin T. 1992. *Hate crimes: confronting violence against lesbians and gay men*. London: Sage publications.
11. Hogg, M.A. in Vaughan, G.M. 1998. *Social Psychology*. London: Prentice Hall Europe
12. Jeršič, Nataša. 2003. *Razmislek o značilnostih homoseksualnosti v Ljubljanskem prostoru z vidika družabnosti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
13. Johnson, Matthew D. 2004. Homosexuality. GLBTQ: An encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender and Queer Culture. Zbrano [10. marec 2009] z <http://www.glbtq.com/social-sciences/homosexuality,5.html>
14. Johnson, Matthew D. in Summers, Claude J. 2005. *Gay and Lesbian Bars*. GLBTQ: An encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender and Queer Culture. Zbrano [19. februarja 2009] z http://www.glbtq.com/social-sciences/gay_lesbian_bars,5.html
15. Kinsey, Alfred C. 1998. *Sexual behavior in the human male*. Indianapolis, IN: Indiana University Press.
16. Košec, Ana; Kolundrović, Saša. 2006. *(Ne)strpnost do istospolno usmerjenih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
17. Kuhar, Roman. 2008. *Med normalnostjo in domala normalnostjo*. V: Sullivan, Andrew. *Domala normalen*. Str. 177 – 196. Dosegljivo na: <http://www.zalozbakrtina.si/images/cf62e0a646c904f0b5906bee8b47beaa.pdf>

18. Kuhar, Roman. 2001. *Mi, drugi. Oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete*. Ljubljana: ŠKUC.
19. Lešnik, Bogdan. 1991. *Raba morale*. V: Plant, Richard: *Rožnati trikotnik: nacistična vojna proti homoseksualcem*. Ljubljana: Krt
20. LeVay, Simon. 1996. *Queer Science: The Use and Abuse of Research into Homosexuality*. Zbrano [2 februar 2009] z <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/style/longterm/books/chap1/queerscience.htm>
21. Mallon, Gerald P. 1998. *Foundations of social work practice with lesbian and gay persons*. Philadelphia, PA: Haworth Press. Dosegljivo na: <http://books.google.com/books?id=7VdKGRuUiEMC&printsec=frontcover&dq=social+work+practise+with+lesbian&hl=sl#PPP1,M1>
22. Matzner, Andrew. 2004. *Social work*. GLBTQ: An encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Trangernder and Queer Culture. Zbrano [29. Januar 2009] z http://www.glbtc.com/social-sciences/social_work.html
23. McLelland, Mark. 2005. *Computers, the Internet, and New Media*. GLBTQ: An encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Trangernder and Queer Culture. Zbrano [18 marec 2009] z <http://www.glbtc.com/social-sciences/computers,3.html>
24. Mesec, Blaž. 2006. *Očarani z močjo*. Socialno delo, l. 45, št. 3-4, str. 235 -247.
25. MMC RTV SLO. 23. junij 2008. *Več napadov po Paradi ponosa*. Zbrano [11 april 2009] z: <http://www.rtv slo.si/slovenija/vec-napadov-po-paradi-ponosa/89602>
26. O'Brien, Jodi. 2001. *Heterosexism and homophobia*. Internacional encyclopedia of the social and behavioral sciences. Oxford: Elsevier science LTD.

27. Plant, Richard. 1991. *Rožnati trikotnik : nacistična vojna proti homoseksualcem*. Ljubljana: Krt.
28. Plummer, Ken. 1995. Izrekanje imena – Uvedba lezbičnih in gejevskih študij. ČKZ, 1. XXIII, št. 177. Ljubljana: ŠOU.
29. Potočnik, Jonata. 2004. *Homoseksualnost – zmote in predsodki*. Diplomsko delo. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
30. Robinson, Kerry H. 2007. Queering gender: Heteronormativity in early childhood education. Dosegljivo na: http://www.earlychildhoodaustralia.org.au/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=425
31. Rus, Velko S. 1994. *Socialna psihologija: teorija, empirija, eksperiment, uporaba 1*. Ljubljana: Davean d.o.o.
32. Schriver, Joe M. 2001. *Human behavior and the social environment: shifting paradigms in essential knowledge for social work practice*. Boston: Allyn and Bacon.
33. Silverstein, Charles in Picano, Felice. 2008. *Radosti gejevskega seksa*. Ljubljana: ŠKUC
34. Slavinec, Ana. 2007. *Lokalizirane virtualne skupnosti kot tretji prostori: primer Obala.NET*. Raziskovalna naloga. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dosegljivo na: <http://obala.net/news/ana.slavec-lvs3prostori.pdf>
35. Soukup, Charles. 2006. *Computer-mediated communication as a third place: building Oldenberg's great good places on the world wide web*. New Media & society 8(3), 421-440. Dosegljivo na: <http://nms.sagepub.com/cgi/content/abstract/8/3/421>

36. Steinkuehler, C. in Williams, D. 2006. *Where everybody knows your (screen) name: Online games as "third places."* Journal of Computer-Mediated Communication, 11(4), article 1. Dosegljivo na: <http://jcmc.indiana.edu/vol11/issue4/steinkuehler.html>
37. Stryker, Susan. 2004. *Transgender. GLBTQ: An encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender and Queer Culture.* Zbrano [16 maj 2009] z: <http://www.glbtc.com/social-sciences/transgender,2.html>
38. Sullivan, Andrew. *Domala normalen: argument o homoseksualnosti.* Ljubljana: Založba Krtina
39. Švab, Alenka. 2005. *Sprejeti med prijatelji, zavrjnjeni v družbi – istospolna partnerstva v Sloveniji.* Družboslovne razprave, št. XXI, l. 49/50, str. 139-153. Dosegljivo na: http://www.druzboslovnerazprave.org/media/pdf/clanki/DR49_50-svab.pdf
40. Tratnik, Suzana; Segan S., Nataša. 1995. *Zbornik o lezbičnem gibanju na slovenskem 1984-95.* Ljubljana: ŠKUC.
41. Troha, Andrej. 2004. *Vpliv družbenega konteksta na istospolna razmerja.* Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
42. Urek, Mojca. 2002. *Vodič za preživetje skozi socialnovarstvene službe in službe duševnega zdravja za lezbijke in geje.* Socialno delo, l. 41, št. 2, str. 113-118.
43. Urek, Mojca. 2005. *Lezbične in gejevske družine v Sloveniji: implikacije za socialno delo.* V: *Družboslovne razprave*, l. 21. Št. 49/50, str. 155-174. Dosegljivo na: http://www.druzboslovnerazprave.org/media/pdf/clanki/DR49_50-urek.pdf
44. Van Wormer, Katherine S. 2000. *Social work with lesbians, gays, and bisexuals : a strengths perspective.* Boston, MA : Allyn & Bacon.

45. Van Wormer, Katherine S.; Besthorn, Fred H.; Keefe, Thomas. 2007. *Human Behavior and the Social Environment, macro level*. New York: Oxford University Press, Inc. Dosegljivo na: <http://books.google.com/books?hl=sl&lr=&id=hsMigOI03-QC&oi=fnd&pg=PA3&dq=katherine+van+wormer+human+behavior+and+the+social+environment&ots=U-zyzZVZnX&sig=liXuayrKDOQL-hz3tQ9xcxzp3Ow#PPP1,M1>
46. Vec, Tomaž. 2007. *Teoriji socialne identitete in samokategorizacije*. Psihološka obzorja, l. 16, str. 75-89. Dosegljivo na: <http://psy.ff.uni-lj.si/iGuests/Obzorja/Vsebina1/Vol16-1/vec.pdf>
47. Velikonja, Nataša. 2004. Dvajset let gejevskega in lezbičnega gibanja. Ljubljana: Collegium Graphicum. Dosegljivo na: http://www.ljudmila.org/lesbo/raziskave/20let_kronologija.pdf
48. Wikholm, Andrew. 1999. *Biography: Karl Heinrich Ulrichs*. Zbrano [10. Marca 2009] z: <http://www.gayhistory.com/rev2/events/ulrichs.htm>
49. Zavrl, Andrej. 2009. *O črki Q: Al' prav se reče gej/lezbijka ali queer?* Revija Narobe, l. III, št. 9, str. 22-23.

50. Internetne strani:

- a. <http://www.narobe.si/>
- b. <http://www.drustvo-legebitra.si/>
- c. <http://www.skuc.org/>
- d. <http://www.dih.si/>
- e. <http://www.lingsium.org/>

9. PRILOGE

9.1 PRILOGA1: POVABILO K REŠEVANJU SPLETNE ANKETE

»ŽIVIJO!

SEM ŠTUDENT UNIVERZE V LJUBLJANI IN ZA POTREBE RAZISKOVALNE NALOGE POTREBUJE NEKAJ ODGOVOROV, KI SE NAVEZUJEJO NA LEZBIJKE, GEJE, BISEKSUALCE IN TRANSPOLNIKE (LGBT) TER NJIHOVO DRUŽBENO DELOVANJE.

V MOJI SPLETNI ANKETI, KI JE POPOLNOMA ANONIMNA IN VARNA, PROSIM, ODGOVORITE SAMO NA 18 VPRAŠANJ (SAMO KLIKANJE), KAR VAM BO VZELO MANJ KOT 10 MINUT ČASA!

ČE SE BOSTE ODLOČILI ZA REŠEVANJE, TO PROSIM STORITE Z RESNOSTJO, KER SI Z NEPRAVILNO REŠENIMI ANKETAMI NE BOM MOGEL PRAV NIČ POMAGATI, KVEČJEMU MI BODO ŠE DODATNO JEMALE ČAS!

BODITE POZORNI, SAJ JE ANKETA V DVEH DELIH IN ZATO MORATE REŠITI OBA, DA BI BILI REZULTATI RELAVANTNI.

KAKO REŠITI ANKETO? PREPROSTO! Kopiraj in prilepi spodnja naslova v address bar v brskalniku, pritisni enter in že si na anketni strani! Potem samo še izbereš kodo/vzdevek/psevdonim in parkrat klikneš – in to je to!

LINK 1. DELA ANKETE:

http://www.surveymonkey.com/s.aspx?sm=3eK0d4qK1gYhe8oT5_2f5J_2fA_3d_3d

LINK 2. DELA ANKETE:

http://www.surveymonkey.com/s.aspx?sm=Q0MEK1G_2f2cyLCWG1hHINtg_3d_3d

ZA SODELOVANJE SE VAM RES LEPO ZAHVALJUJEM!«

9.2 PRILOGA 2: ANKETNI VPRAŠALNIK

»Zaradi omejenega dostopa brezplačnega računa, ki sem ga ustvaril za sestavo tega vprašalnika, sem moral anketo razdeliti v dva dela! Zato vas prosim, da rešite oba dela (skupaj 18 vprašanj + koda/vzdevek), saj drugače vaši odgovori ne bodo veljavni! Upam, da ne zahtevam preveč! Za vaš čas (manj kot 10 minut - garantirano) in odgovore vam bom resnično hvaležen!

Izberite si kodo oziroma vzdevek, ki bo zastopala vaš vnos odgovorov! Brez le tega, ankete ne boste morali zaključiti!!!

1. Starost

- a) pod 24
- b) 25 - 29
- c) 30 - 34
- d) 35 - 39
- e) 40 - 44
- f) 45 in več

2. Spol

- a) ženski
- b) moški

3. Okolje, v katerem živite

- a) urbano
- b) ruralno

4. Sem:

- a) heteroseksualna oseba
- b) biseksualna oseba
- v) homoseksualna oseba
- d) bi-curious
- e) Drugo (prosim, dopolni)

5. Stan

- a) samski
- b) v homoseksualni vezi
- c) v heteroseksualni vezi

- d) poročen
6. Ali ste spolno usmerjenost/identiteto že komu razkrili?
- a) ne, niti ne mislim
 - b) ne, še zbiram pogum
 - c) da, samo najbližjim
 - d) da, vsem s katerimi imam socialne vezi
7. Se družite z osebami, ki niso heteroseksualne in potemtakem pripadajo LGBT skupnosti?
- a) ne
 - b) da, naključno, redko
 - c) da, dosti, vendar manj kot s heteroseksualnimi
 - d) da, po večini z LGBT osebami
8. Ali se štejete za "scensko" osebo (...kakorkoli razumete ta termin)?
- a) ne
 - b) da
 - c) ne poznam pomena izraza
9. Vaš oglas/profil (ali dejavnost, v primeru klepetalnic) na internetu služi: /možnih več odgovorov/
- a) iskanju resne veze
 - b) iskanju seksualnih avantur
 - c) iskanju novih prijateljev
 - d) za komuniciranje s prijatelji in znanci
 - e) Drugo (prosim, dopolni)
10. Aktivizem/gibanje za pravice LGBT skupnosti...
- a) podpiram, vendar nisem aktiven pri tem
 - b) podpiram in sem aktiven pri tem
 - c) ne podpiram
 - d) me ne zanima
 - e) ne poznam pomena teh dveh izrazov
11. Ali poznate kakšne prostore/organizacije/evente za socialne interakcije v Sloveniji, ki bi jih povezali z LGBT skupnostjo?
- a) da
 - b) ne

12. Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z "DA", prosim naštejete čim več teh prostorov/organizacij/eventov (razmišljajte široko in, prosim, izhajajte iz lastnih izkušenj in interpretacije)

13. Kje največkrat spoznate/ste spoznali kakšno LGBT osebo? (Prvi kontakt)

- a) preko interneta (portali, klepetalnice)
- b) v barih/klubih/organizacijah... 'značilnih' za LGBT
- c) v barih/klubih/organizacijah... nespecifičnih za LGBT
- d) na ulici oz. na nedoločenem prostoru
- e) nikjer
- f) Drugo (prosim, dopolni)

14. Kje največkrat vzdržujete in poglobljate (socialne) odnose in mrežo z LGBT osebami?

/možnih več odgovorov/

- a) preko interneta (portali, klepetalnice...)
- b) v zasebnem prostoru
- c) v javnih prostorih 'značilnih' za LGBT
- d) v javnih nedoločenih prostorih
- e) tega ne počnem
- f) Drugo (prosim, dopolni)

15. Če obiskujete bolj ali manj LGBT specifične prostore, kako se v njih počutite?

- a) zelo slabo, ogroženo
- b) ne najbolje
- c) ne drugače, kot v kateremkoli drugem 'heteroseksualnem' prostoru
- d) dobro
- e) zelo dobro

16. Menite, da se kot LGBT oseba lahko izražate v širšem (heteroseksualnem) okolju brez občutka nekakšne ogroženosti/tesnobe, ki je v povezavi z vašo spolno usmerjenostjo/identiteto?

- a) ne, to je nemogoče
- b) ne, čisto brezskrbno ne
- c) da, zakaj pa ne?
- e) da, popolnoma

17. Vaše odnose z LGBT osebami ocenjujete kot:

- a) slabe

- b) dobre
- c) odlične
- d) nepomembne
- e) odnosov ne rangiram; ne ločujem hetero - homo odnosov
- f) jih nimam
- g) Drugo (prosim, dopolni)

18. Se vam zdi, da je v Sloveniji dovolj (javnih) prostorov za varno socialno komuniciranje, interakcije in odnose za vas, kot LGBT osebo?

- a) da
- b) da, vendar bi jih lahko bilo več
- c) ne, moralo bi jih biti več
- d) ne, vendar menim, da jih realno več ni mogoče pričakovati
- e) Drugo (prosim, dopolni)

9.3 PRILOGA 3: MREŽA ODGOVOROV NA ANKETNI VPRAŠALNIK

a) mreža odgovorov na zaprta vprašanja

oseba	VPR. 1	VPR. 2	VPR. 3	VPR. 4	VPR. 5	VPR. 6	VPR. 7	VPR. 8	VPR. 9	VPR. 10	VPR. 11	VPR. 13	VPR. 14	VPR. 15	VPR. 16	VPR. 17	VPR. 18
1	A	B	A	C	A	C	C	A	C	A	A	A	AD	C	B	B	B
2	A	B	B	C	A	D	A	A	A	A	A	A	D	-	B	B	B
3	B	B	A	C	A	C	C	A	CD	A	A	A	ABD	C	B	E	D
4	D	B	A	C	A	C	C	B	C	A	B	A	A	B	C	B	D
5	A	B	A	B	A	A	B	C	C	D	B	A	A	C	B	B	B
6	B	A	C	A	C	B	A	A	AC	A	B	A	ABD	B	A	E	E
7	A	B	A	B	A	C	C	A	AC	A	A	A	AD	B	A	E	D
8	A	B	A	C	A	C	B	A	AD	D	A	A	A	B	B	B	B
9	B	B	A	C	A	C	C	A	ABCD	C	B	A	ABD	B	B	E	A
10	A	B	A	C	A	D	A	A	A	A	B	A	E	-	A	A	C
11	B	B	A	C	A	D	C	A	ABCD	A	A	A	AC	D	B	B	C
12	A	B	A	C	B	D	C	A	CD	B	A	A	AD	C	A	B	C
13	F	B	A	C	A	D	C	A	AB	A	B	AD	A	C	B	E	C
14	A	B	B	B	A	C	B	A	B	D	A	A	ABD	C	C	D	B
15	A	B	B	B	A	C	B	A	C	A	B	A	B	-	C	E	A
16	A	B	A	C	A	C	B	A	CD	D	A	A	A	B	C	B	A
17	A	B	A	C	A	C	B	A	AD	AB	B	A	AB	C	B	E	D
18	A	B	B	C	A	D	D	C	AD	A	B	F	AB	-	D	E	E
19	A	B	A	B	A	B	B	C	C	A	B	A	AB	C	D	B	E
20	A	B	A	B	A	A	A	C	B	D	B	A	A	B	A	E	D
21	B	B	A	C	A	C	C	A	BC	A	A	A	B	C	C	E	C
22	A	B	A	B	A	C	D	A	ACD	A	B	A	ABD	D	A	C	C
23	A	B	A	B	C	A	C	A	AC	A	B	A	AD	B	A	E	C
24	A	B	A	C	B	C	D	B	BCD	A	A	A	-	E	B	B	B
25	A	B	A	C	A	A	D	A	B	D	B	A	E	C	C	B	E
26	D	B	A	C	B	D	C	A	B	A	A	B	AB	B	B	A	C
27	C	B	B	C	B	C	C	A	CD	A	A	A	A	B	A	B	D
28	A	B	A	C	B	C	A	A	C	D	B	A	ABD	-	B	B	D
29	B	B	A	C	A	D	D	B	ABCD	A	A	B	ABC	D	B	E	C
30	B	B	A	C	A	C	A	A	D	D	B	D	A	B	B	E	C
31	D	B	A	C	B	A	B	A	C	A	A	A	A	D	C	B	C
32	A	B	A	C	A	D	D	A	CD	A	A	A	AD	D	B	C	C
33	A	B	A	C	B	D	B	B	D	A	A	C	A	C	C	E	B
34	B	B	A	C	A	A	B	A	ACD	A	A	B	A	D	B	B	C
35	A	B	A	C	A	C	C	A	AC	A	A	A	AD	B	A	E	BE
36	B	B	A	C	A	C	C	A	ABCD	A	A	A	B	B	A	D	C
37	A	B	A	C	A	D	C	B	C	A	B	CF	ABD	E	C	E	B

38	A	B	A	B	B	D	D	A	CD	A	A	B	ABCD	D	C	E	C
39	A	B	-	C	A	B	D	A	C	A	B	A	D	D	B	A	C
40	A	B	B	C	A	C	A	A	D	A	B	A	A	D	C	E	C
41	B	B	B	C	A	D	C	A	ACD	A	A	A	A	C	B	B	D
42	A	B	A	B	A	B	A	C	C	A	B	A	A	C	C	C	C
43	A	B	B	D	C	B	A	A	B	A	A	A	A	C	A	E	B
44	B	B	A	B	A	C	C	A	ACD	A	B	BF	AD	D	B	B	C
45	A	B	A	C	B	C	C	A	D	A	B	A	ABD	D	A	E	C
46	A	B	A	C	A	B	B	A	CB	A	B	A	AB	B	A	B	C
47	B	B	A	C	A	C	D	A	CD	A	A	A	C	D	A	C	C
48	A	B	A	C	A	C	C	B	AC	A	A	A	AB	C	B	E	D
49	A	B	A	B	A	A	A	A	B	A	B	A	A	C	B	E	C
50	A	B	B	C	A	A	B	A	ABD	A	B	A	A	B	B	E	D
51	A	B	A	C	A	C	C	C	ABCD	B	B	DF	ABCD	E	A	C	C
52	A	B	A	C	B	D	B	A	D	A	A	A	ABD	B	B	E	D
53	A	B	A	C	A	D	D	A	CD	A	A	B	BCD	D	C	E	B
54	B	B	A	C	B	C	D	B	B	A	A	A	ABCD	D	B	B	C
55	A	B	A	C	A	D	C	B	AC	A	B	ABF	F	E	C	C	B
56	C	B	A	C	B	D	C	B	ABCD	A	A	A	ABD	C	C	C	B
57	B	B	A	C	B	D	C	A	D	D	B	A	B	D	D	E	D
58	A	B	B	C	A	C	C	A	ACD	A	A	B	AC	C	B	E	C
59	A	A	A	C	A	B	B	A	D	A	A	F	D	C	B	B	D
60	A	B	A	C	A	A	B	B	AB	A	B	A	A	B	B	B	C
61	A	B	B	C	A	B	B	A	A	A	B	A	A	D	B	E	C
62	A	B	B	C	A	C	C	A	AC	A	A	A	AD	C	B	-	C
63	A	B	A	C	B	D	B	A	ACDF	B	A	AF	ABCD	E	D	AG	C
64	A	B	A	C	A	D	C	A	E	A	A	F	B	C	A	E	C
65	A	B	A	C	A	D	D	A	D	D	A	A	ABD	C	C	C	B
66	A	B	A	C	B	C	D	A	AC	A	B	A	AC	D	B	B	B
67	A	B	B	C	A	C	B	A	A	A	B	A	A	-	A	E	C
68	A	A	A	C	A	D	B	B	AB	A	A	A	A	-	B	F	C
69	A	B	A	C	A	C	D	A	ACD	A	B	A	AD	C	B	B	C
70	A	B	B	C	A	C	C	A	AC	A	B	AF	AB	C	B	E	C
71	A	B	A	C	A	D	D	A	ABCD	A	A	A	ABC	E	C	E	C
72	D	B	A	B	D	A	B	A	B	A	A	A	A	-	A	F	B
73	A	A	B	C	A	B	C	A	ABCD	A	B	A	ABCD	C	B	E	D
74	B	B	A	C	A	C	D	A	ABCD	A	A	A	AB	C	C	D	D
75	B	B	A	C	A	C	D	B	ABC	A	B	B	CD	D	B	E	B
76	A	B	A	C	A	D	D	C	C	A	B	A	D	E	D	C	B
77	A	B	A	C	B	C	C	B	CD	A	A	A	ABD	E	D	C	C
78	E	B	A	C	B	A	B	A	C	A	B	A	A	B	A	E	C
79	A	B	A	B	C	D	C	B	CE	A	B	A	AB	A	D	E	C
80	A	B	B	C	A	B	B	A	AB	C	A	A	AB	A	B	E	A
81	A	B	A	C	A	D	C	A	A	A	A	B	E	C	C	B	C
82	A	B	B	B	C	A	B	A	B	A	B	A	A	C	A	E	C
83	C	B	A	B	C	D	C	A	CD	A	B	A	AD	C	B	E	D
84	A	B	A	C	B	D	B	A	B	D	B	A	ABC	E	D	E	C
85	B	B	A	C	B	C	B	A	E	A	A	C	D	A	B	A	A
86	A	B	A	C	A	B	B	A	ACD	A	B	A	AB	-	B	C	D
87	A	B	A	C	B	C	C	A	BCD	A	B	A	AB	-	C	B	C
88	A	B	A	C	A	D	B	A	ABCD	A	B	D	AB	C	A	E	C
89	B	B	A	C	A	C	C	A	ABC	A	A	A	AD	D	B	E	B
90	B	B	A	C	B	C	C	A	D	A	A	D	D	B	B	E	C
91	A	B	A	B	A	C	B	A	ABC	A	B	A	A	B	A	E	D
92	A	B	A	C	A	D	C	A	AC	A	A	A	BD	E	A	E	C
93	D	B	A	C	A	C	B	A	ABC	A	B	A	ABD	B	B	B	D
94	E	B	A	A	A	C	B	A	C	-	A	A	AD	-	B	B	-
95	D	B	A	B	B	C	B	A	CD	A	B	A	ABCD	E	B	E	C
96	E	B	A	C	A	D	C	A	BCD	A	A	A	ABD	D	C	E	A
97	D	B	A	C	B	C	D	A	D	A	A	A	ABD	C	B	C	C
98	E	B	A	C	B	D	-	B	B	B	B	B	C	E	C	C	C
99	E	B	A	C	B	D	C	A	BCD	A	A	A	A	D	B	B	C
100	D	B	A	C	B	D	C	A	B	A	A	A	A	-	B	E	C
101	D	B	A	B	D	C	A	B	CD	C	B	A	A	D	C	B	B
102	F	B	A	C	A	D	C	B	ABCD	A	A	B	ABCD	D	A	E	C
103	E	B	A	C	B	D	C	A	BD	A	A	C	ABC	C	B	E	B
104	D	B	A	C	B	C	C	B	BCD	A	A	A	ABD	C	B	E	C
105	F	B	A	B	A	A	B	A	C	A	A	A	A	C	C	E	C
106	C	B	B	C	B	B	B	A	D	A	B	F	B	C	A	B	C
107	F	B	A	A	A	C	B	A	D	A	B	A	A	D	B	B	C
108	E	B	A	C	B	C	B	A	BC	A	B	A	BC	D	A	B	C
109	E	B	B	A	D	D	C	A	CD	A	A	D	AD	D	-	C	C
110	D	B	A	C	B	C	C	A	CD	A	A	A	ABCD	D	B	C	B
111	F	B	A	B	A	C	C	A	ABC	A	B	D	B	C	B	E	E
112	E	B	A	C	B	C	B	B	BCE	A	B	A	A	C	D	E	C
113	F	B	A	C	B	C	B	A	B	A	A	A	A	C	A	E	C
114	D	B	A	C	B	C	C	A	ABC	D	B	A	BD	C	B	E	C
115	D	B	A	C	A	A	B	A	ACD	A	B	A	AC	C	B	B	C
116	D	B	A	C	A	D	D	B	ABCD	A	A	A	ABCD	C	B	B	C
117	E	B	A	C	B	C	D	B	BC	A	B	A	BD	C	B	E	B

118	E	B	A	C	D	C	D	B	BCD	A	A	B	ABCD	D	B	E	B
119	D	B	A	B	A	C	D	A	C	B	B	A	C	C	B	E	C
120	D	B	A	C	A	D	C	A	ABCD	A	A	A	A	C	B	E	C
121	D	B	A	C	A	C	D	A	BCD	A	B	B	ABC	D	B	B	C
122	E	B	B	B	A	A	C	A	B	A	B	A	A	B	A	B	D
123	E	B	A	C	B	C	B	A	B	A	B	A	AB	C	B	E	C
124	E	B	A	C	B	D	D	B	CBE	B	A	A	ABC	E	B	B	C
125	D	B	B	C	A	C	C	A	CD	A	A	AF	B	C	B	E	D
126	E	B	A	C	B	D	B	A	D	A	B	C	AD	B	D	E	C
127	E	B	A	C	B	C	C	A	C	A	B	A	ABC	C	B	D	C
128	D	B	A	C	B	D	D	B	BCD	B	A	B	ABC	D	B	E	D
129	D	B	A	B	D	A	B	A	BC	A	B	A	AB	C	A	E	C
130	D	B	A	C	A	D	B	A	AD	C	A	C	B	C	D	E	E
131	C	B	A	C	A	D	D	A	ACDE	C	A	BF	ABCF	D	D	E	E
132	B	B	A	B	B	D	B	A	D	A	B	A	A	-	C	E	C
133	C	B	A	C	A	C	C	A	C	A	B	F	D	C	B	E	D
134	C	B	B	C	A	C	C	A	A	C	A	D	D	C	A	E	D
135	C	B	A	C	B	B	C	B	D	A	B	A	ABC	B	B	B	C
136	C	B	A	C	A	C	C	A	A	A	A	A	D	D	B	E	C
137	C	B	A	C	A	D	B	A	A	A	D	A	A	AC	B	B	A
138	C	B	A	C	A	A	A	A	B	D	B	A	A	C	A	E	D
139	C	B	B	C	A	B	C	A	A	C	B	A	AB	B	A	B	D
140	B	B	A	C	A	D	C	C	ABCD	A	A	A	ABD	B	B	B	A
141	B	B	A	C	B	C	B	A	D	D	B	B	E	B	B	D	A
142	B	B	A	C	B	D	C	A	D	A	B	A	B	C	D	C	C
143	B	B	A	C	A	D	C	A	A	B	A	A	A	B	A	B	B
144	C	B	A	C	B	C	C	A	CD	D	B	A	CD	C	C	B	C
145	C	BA	C	B	B	D	C	A	CD	A	A	A	CD	E	B	E	C
146	A	B	A	C	B	C	B	A	D	A	B	A	A	B	A	E	D
147	E	B	-	C	A	D	C	A	AC	B	A	B	ABC	E	A	B	C
148	D	B	A	B	C	C	C	A	C	A	B	A	E	-	B	E	C
149	C	B	A	C	A	C	C	A	CD	A	A	A	A	C	B	B	D
150	B	B	B	C	A	C	C	A	ACD	A	B	A	AB	C	B	E	B
151	C	B	A	C	B	C	D	A	BD	A	A	BF	BC	E	C	B	C
152	C	B	A	C	A	C	C	A	A	B	A	A	A	B	B	B	C
153	B	B	A	C	B	B	C	A	D	A	A	AF	D	C	B	E	B
154	B	B	A	C	B	D	B	A	BC	A	B	A	E	-	-	E	E
155	C	B	A	C	A	C	C	A	E	A	A	B	BC	D	C	E	B
156	C	B	A	B	A	C	C	A	B	A	A	B	D	B	B	E	C
157	C	B	A	C	A	D	C	B	ABCD	B	A	E	ABCD	D	A	B	B
158	C	B	A	B	A	C	C	A	ABCD	A	B	C	A	C	C	E	D
159	C	B	A	C	A	D	D	B	ABCD	A	A	B	ABCD	E	C	C	C
160	C	B	A	C	B	C	B	A	BC	A	B	D	ABD	B	B	E	C
161	C	B	B	B	B	D	B	A	ABC	A	A	B	AC	B	B	E	C
162	C	B	A	C	B	D	C	A	B	A	A	A	BD	C	B	E	C
163	B	B	A	C	A	B	B	A	ABC	A	A	A	A	C	A	E	D
164	C	B	A	C	A	D	D	A	ABCD	A	A	F	ABD	D	B	E	C
165	C	A	A	C	A	D	D	A	CD	A	A	B	BCD	A	D	E	D
166	C	B	A	C	A	C	A	A	A	A	B	A	A	B	A	B	C
167	C	B	A	C	A	C	C	A	ABCD	D	A	A	B	D	B	B	C
168	C	B	A	C	A	D	B	A	A	D	B	A	A	C	B	D	C
169	C	B	A	C	A	C	C	A	D	A	A	A	AB	B	B	E	D
170	D	B	A	C	B	C	D	A	BCD	A	B	A	ABCD	D	A	C	C
171	C	B	A	B	A	A	A	A	BC	A	B	A	A	C	B	E	C
172	C	B	A	D	D	A	B	A	BC	A	B	C	A	C	D	E	C
173	C	B	A	B	C	A	B	A	E	A	A	A	A	D	B	B	C
174	C	B	B	B	D	A	B	A	B	D	B	A	A	-	A	E	D
175	B	B	A	C	B	C	C	A	CD	A	A	A	B	C	B	B	C
176	C	B	A	B	C	B	C	A	E	B	A	C	AC	C	C	B	B
177	C	B	A	C	A	C	D	A	ABC	A	A	A	AD	B	C	E	C
178	B	B	A	B	C	A	B	A	C	A	B	D	E	C	B	E	C
179	B	B	B	C	A	A	A	A	D	A	B	A	A	B	B	F	D
180	C	B	A	C	B	D	D	A	B	B	A	D	B	D	D	E	C
181	C	B	A	C	A	C	C	A	ABCD	A	A	B	B	C	B	E	C
182	C	B	A	C	A	D	C	A	ABCD	A	-	A	ABD	B	B	E	C
183	B	B	A	C	B	C	A	A	CD	A	B	A	AB	-	B	E	D
184	A	B	A	C	B	C	B	A	B	A	A	A	A	B	B	B	A
185	B	B	A	B	A	A	B	A	BCD	A	B	A	A	C	B	E	D
186	D	B	A	C	B	D	C	A	B	D	A	C	D	D	C	E	D
187	B	B	B	C	B	C	C	B	BC	A	A	B	AD	D	C	E	C
188	B	B	A	C	B	C	B	A	AC	A	B	D	AD	C	C	E	A
189	A	B	A	C	A	C	D	A	ACD	A	A	A	ABD	B	B	B	D
190	A	B	A	C	A	C	A	A	ACD	A	B	A	BD	C	B	E	B
191	E	B	B	C	B	D	C	A	B	A	B	F	ABD	C	D	E	B
192	F	B	A	B	D	A	B	A	B	A	A	A	A	-	A	E	D
193	F	B	A	C	B	D	C	A	CD	A	A	C	ABCD	D	D	B	C
194	F	B	A	C	B	C	D	A	B	A	A	A	AB	D	B	B	C
195	A	B	A	C	A	B	B	A	ABC	A	B	A	A	-	C	B	C
196	A	B	A	C	A	D	D	A	AC	A	B	B	AC	D	B	B	C
197	B	B	A	C	A	D	D	A	ACD	A	A	A	A	E	C	E	C

198	A	B	A	C	A	B	D	A	AC	A	B	A	A	B	B	A	B
199	C	B	B	C	A	C	B	A	E	A	B	A	B	B	A	E	E
200	B	B	A	C	B	C	C	A	AC	A	B	A	AB	E	B	C	C
201	C	B	B	C	A	D	C	A	A	A	A	D	ABD	D	B	E	C
202	C	B	A	C	B	D	C	A	B	D	B	A	A	D	C	B	F
203	A	A	B	C	A	D	B	B	ACD	B	A	A	A	D	B	B	C
204	A	A	A	B	C	A	A	A	B	A	B	A	E	-	A	E	C
205	A	A	B	C	A	C	C	A	C	B	B	A	B	C	B	B	C
206	A	B	B	C	A	C	C	A	ABC	A	B	A	AD	B	A	B	C
207	B	A	A	C	B	C	C	B	C	A	A	B	CD	E	A	C	B
208	C	A	A	C	A	C	B	A	E	A	B	F	E	D	B	E	D
209	A	A	A	B	A	D	D	A	CD	B	A	B	C	C	C	E	C
210	A	B	A	C	A	C	B	B	ABC	A	B	B	AD	D	B	B	C
211	A	B	A	C	B	D	D	A	D	A	A	A	ABCD	D	B	B	C
212	A	B	A	C	A	C	C	A	D	A	A	A	A	C	A	E	C
213	A	A	A	C	B	C	D	A	CD	A	A	B	ABC	D	B	C	C
214	B	A	A	C	A	C	B	A	CD	A	A	B	BC	E	D	B	C
215	A	A	A	C	B	D	D	B	D	B	A	B	ABC	D	C	E	C
216	A	B	A	C	A	C	C	A	D	A	B	A	B	C	B	E	C
217	A	A	B	C	A	C	B	A	ACD	A	A	A	AD	E	B	B	C
218	B	A	A	C	A	D	C	A	C	B	A	A	AC	E	D	B	C
219	A	B	A	C	A	D	C	A	CDE	B	B	A	A	C	B	B	C
220	B	A	A	B	B	C	D	C	D	A	A	A	AD	E	B	E	B
221	B	B	A	B	A	A	C	B	C	A	B	A	AD	-	A	E	D
222	A	B	A	B	B	C	B	A	C	A	B	C	B	C	C	E	C
223	A	A	B	B	B	D	D	A	DE	C	A	A	B	D	B	E	C
224	A	A	B	C	A	C	C	A	CD	A	B	A	ACD	E	B	E	C
225	B	B	A	C	B	C	B	B	CD	A	A	A	B	C	B	E	B
226	A	A	A	C	A	C	B	A	C	A	A	B	AC	C	B	C	C
227	A	A	A	C	A	B	B	A	CD	A	A	A	A	C	A	E	C
228	C	A	A	C	A	C	C	A	ABCD	A	B	AF	ABD	B	C	B	C
229	D	B	A	C	B	C	B	A	D	A	A	F	ABD	-	B	E	D
230	C	B	A	C	B	D	C	A	D	A	A	A	CD	D	C	B	B
231	D	A	B	C	B	C	D	A	D	A	A	B	C	D	A	B	C
232	A	A	A	B	A	A	B	A	CD	A	B	A	A	C	C	E	C
233	B	A	B	B	B	D	B	A	D	A	A	AF	BE	B	B	C	D
234	B	A	A	C	B	D	C	A	D	A	A	B	D	D	B	E	B
235	B	A	B	B	D	C	C	C	C	A	A	F	A	C	B	E	C
236	A	B	A	B	A	B	B	A	ACD	A	A	A	AD	B	A	E	D
237	A	B	A	C	B	B	C	A	D	A	B	A	A	-	A	B	D
238	C	B	A	C	A	A	C	A	BCD	A	A	A	AD	B	B	E	D
239	A	B	A	C	A	C	B	A	C	A	A	A	A	C	B	E	C
240	A	B	B	C	A	C	B	A	AC	A	B	A	A	-	A	D	C
241	A	B	A	C	B	C	C	A	CD	A	B	A	AB	C	B	D	C
242	A	B	A	C	A	B	B	A	D	A	A	A	AB	B	B	E	D
243	A	A	B	C	B	C	C	A	CD	A	A	A	ACD	C	A	E	C
244	A	A	A	C	A	B	D	B	CD	A	A	A	ACD	B	B	E	C
245	D	A	B	-	D	B	B	A	E	A	A	F	BD	B	B	B	C
246	B	A	A	C	B	D	B	A	E	A	A	AF	AB	D	B	B	D
247	B	A	A	C	B	-	C	B	C	A	A	E	ABCD	E	D	B	C
248	A	B	B	E	A	A	D	B	D	B	A	A	ABC	D	B	C	CE
249	A	A	A	E	B	C	C	A	CD	A	A	A	BCD	D	B	B	B
250	B	B	B	C	A	C	C	A	ABD	A	A	A	AD	C	B	B	C
251	C	B	A	C	B	D	C	A	CD	A	B	A	A	C	B	E	B
252	B	B	A	C	B	C	B	A	D	A	A	C	BD	D	B	E	A
253	D	B	A	C	A	C	C	A	A	A	A	A	A	C	B	E	B
254	F	A	A	C	A	D	C	A	ACD	B	A	A	AD	C	B	E	C
255	B	A	A	B	B	C	C	A	D	A	A	F	BC	D	C	E	B
256	A	B	A	C	A	D	D	A	B	A	A	A	ACD	C	A	C	C
257	A	A	B	B	B	C	B	A	ACD	A	B	A	ACD	D	B	E	C
258	A	B	A	B	A	B	B	A	ABC	A	A	A	A	C	B	C	C
259	B	B	A	C	A	D	B	A	-	A	A	A	D	C	D	E	C
260	B	A	B	B	B	C	C	A	CD	A	B	A	ABD	D	B	E	C
261	B	B	A	C	A	C	C	A	-	C	A	B	E	B	B	E	C
262	A	B	A	C	B	C	C	B	C	A	A	B	D	C	B	B	C
263	A	B	A	C	A	C	C	A	ACD	A	A	A	ABC	B	C	E	D
264	A	B	A	C	A	B	A	A	C	A	B	A	AD	C	A	E	D
265	A	B	A	C	A	C	C	A	C	D	A	A	A	B	C	E	A
266	B	B	A	C	B	D	C	A	D	B	A	D	ACD	D	D	E	C
267	A	A	A	B	B	C	D	A	CDE	A	A	BF	ABCD	C	B	B	B
268	F	B	A	C	B	C	C	A	BD	A	A	A	AB	-	A	E	C
269	C	B	A	C	B	D	B	A	CD	A	A	D	ABD	D	B	E	C
270	A	B	A	C	B	C	C	A	ACD	A	B	A	AD	B	A	E	E
271	A	B	A	C	A	C	C	A	C	A	A	A	A	D	B	E	C
272	B	B	A	C	A	C	D	A	ABCD	A	A	A	AB	C	B	D	D
273	A	B	B	C	A	C	B	A	E	B	-	A	B	-	B	E	C
274	A	B	B	C	A	A	B	A	BC	A	B	A	A	-	B	C	C
275	A	A	A	C	B	C	C	A	E	A	A	A	ABD	D	B	E	A
276	A	B	B	C	A	B	A	A	D	A	A	A	A	B	A	B	D
277	A	A	A	C	A	C	C	A	ACD	A	A	E	AD	C	C	E	C

278	A	A	A	C	A	D	C	C	CD	A	A	A	AC	D	B	B	B
279	A	A	A	B	A	C	C	C	D	A	A	A	-	E	C	C	D
280	A	B	A	C	B	D	C	B	D	A	A	A	BCD	E	B	C	C
281	B	B	B	B	A	C	B	A	CD	A	A	C	D	C	A	E	C
282	A	A	A	C	A	C	C	A	D	A	A	A	D	C	C	E	B
283	D	B	A	C	B	D	D	A	C	A	A	A	BC	D	C	E	B
284	A	B	B	C	A	D	D	B	CDE	B	A	A	B	D	B	B	C
285	A	A	A	C	A	C	A	C	C	A	A	F	E	D	B	B	B
286	A	B	A	D	A	C	C	A	ABCD	A	A	A	ABD	C	C	E	D
287	A	A	B	B	C	C	C	A	D	A	A	B	AB	E	B	G	B
288	C	A	A	C	B	D	C	A	D	B	A	F	B	D	B	G	D
289	D	B	A	B	B	C	B	A	-	A	A	A	E	C	B	E	B
290	B	A	A	C	A	C	B	A	D	A	A	B	C	D	D	E	B

Odgovori pod 'drugo':

oseba	opis pod drugo	oseb	opis pod drugo	oseba	opis pod drugo
2	13=preko prijateljev	18	13=preko prijateljev, 18= ne vem	19	18=ne vem
25	18=jih ne potrebujemo	35	18=izboljšati kakov. obstoječih	37	13=v stanovanju
44	13=preko prijateljev	51	13=v službi	55	13=preko prijateljev, 14=povsod
59	13=šola/fakulteta	63	9=zabava, 13=vse našeto, 17= težko posplošiti	64	9=zabava, 13=preko prijateljev
70	13=preko prijateljev	79	9=informacije	85	9=radovednost dolgčas
106	13=preko prijateljev	111	18=nestrinjanje z ločevanjem	112	9=radovednost
125	13=preko prijateljev	130	18=nestrinjanje z ločevanjem	131	9=dolgčas, 13=preko prijateljev, 14=zabava
133	13=preko prijateljev	151	13=preko prijateljev, zabav	153	13=preko prijateljev
154	18=ne vem	155	9=radovednost	157	13=vse našeto
164	13=preko prijateljev	173	9=radovednost	176	9=klepet
191	13=kruzing	199	9=zabava, 18=me ne zanima	202	18=me ne zanima
208	9=dolgčas, 13=preko prijateljev	219	9=dolgčas	213	9=opravljanje
228	13=preko prijateljev	229	13=oglas v revijah	233	13=šola
235	13=služba	245	9=ne vem, 13=služba	246	9=izmenjavanje mnenj, 13=naključno
247	13=šola	248	4=transgender, 18=več v ruralnem okolju	249	4=queer
255	13=preko prijateljev	267	9=sprostitev, 13=na drugih dogodkih	270	18=ne vem
273	9=drugo	275	9=zabava in sprostitvev	277	13=vseposv, odvisno
284	9=dolgčas	287	17=različno	288	13=preko prijateljev, 17=različno

Odgovori na 12., odprto vprašanje:

oseba	vprašanje 13	oseba	vprašanje 13	oseba	vprašanje 13
1	K4, ŠKUC, LEGEBITRA, ŠOU, LAN, OPEN, LJUDMILA, SIQRD	2	K4, MEDIAPARK, LAN, ŠKUC, VSEPOVSOD	7	K4, GAYROMEO, GAYDAR, MAV. FORUM, MONOKEL, DRUGO
14	LAN, INBOX, K4, TIVOLI	16	K4, OUT IN SLO, DIH	21	K4, DIH, LEGEBITRA, ŠKUC
24	K4, MONOKEL, TIFFANY, LEGEBITRA, ŠKUC	27	MAV. FORUM, GAYROMEO, GAYDAR, PRIDE, CHATROOMS, FGLF, LEGEBITRA, K4, TIFFANY	29	METELKOVA, K4, LEGEBITRA
31	K4, TIFFANY	32	K4, LEGEBITRA, DIH, GALFON	34	K4
35	PRIDE, ŠKUC, LEGEBITRA, K4	36	K4, METELKOVA, LEGEBITRA, ŠKUC, OPEN, NAROB, GAYROMEO, PRIDE, FGLF	38	DIH, LEGEBITRA, OPEN, LAN, K4, INBOX
43	K4, INBOX, METELKOVA	47	MAV. FORUM, LEGEBITRA, DIH	48	INBOX, K4

52	ŠOUP, UP FMS, SMOTO CLUB	54	DIH	56	METELKOVA, K4
58	K4, PRIDE	62	K4, INBOX, LEGEBITRA	63	K4
64	METELKOVA, TIFFANY, K4, GYMNASIVM	65	KLUBI, BARI, LGBT ZABAVE	68	LAN, K4, INBOX
71	ŠKUC, K4, INBOX, OPEN, LAN, LGBT SLO	72	K4	74	LEGEBITRA, OUT IN SLO, DIH, MAV. FORUM
77	K4, INBOX	80	K4	81	METELKOVA, ŠKUC
85	K4	89	LEGEBITRA, TIFFANY, K4, INBOX, OZANILA, LAN, LINGSIUM	90	LEGEBITRA, DIH
92	PRIDE	94	K4	96	METELKOVA, GYMNASIVM
97	K4	99	LEGEBITRA, DIH, FGLF	100	K4, GYMNASIVM, ŠKUC, LAN, FGLF
102	LAN, GYMNASIVM, K4, INBOX, ŠKUC, METELKOVA, PRIDE	103	DIH, OUT IN SLO, K4	104	OPEN, K4, INBOX, DIH, FGLF, PRIDE
105	K4, LOKALI	109	K4, GYMNASIVM	110	K4, TIFFANY, INBOX, LAN, PRIDE
113	DIH	116	K4, PRIDE, METELKOVA	118	K4, TIFFANY, MONOKEL, GYMNASIVM, INBOX, OPEN, LAN, ŠKUC, LEGEBITRA, DIH, FGLF
120	TIFFANY, MONOKEL, K4	124	ŠKUC, LEGEBITRA, DIH, LINGSIUM, FGLF, SFGT, OUT IN SLO, TIFFANY, MONOKEL, K4, KAFKA, OPEN, TIVOLI, STRUNJAN PLAŽA, GYMNASIVM, SIQRD, PRIDE, GAYROMEO, GAYDAR, REVJIJE	125	ŠOPU, DIH
128	LEGEBITRA, DIH, METELKOVA, K4	130	K4, GYMNASIVM, PRIDE	131	K4
134	K4, TIFFANY, MAV. FORUM, PRIDE	136	LEGEBITRA, K4, TIFFANY, LAN	137	K4, TIFFANY, SIQRD, INBOX
140	LEGEBITRA, DIH, ŠKUC, LEZ. KNJIŽ., METELKOVA, K4, OPEN, LAN	143	K4, INBOX	145	PRIDE, LEGEBITRA, K4, MONOKEL, TIFFANY, OUT IN SLO
147	ŠKUC, MONOKEL, TIFFANY, DIH, METELKOVA, K4,	149	K4, INBOX, OPEN, LAN, HVALA ZA ROŽE	151	K4, INBOX, TIFFANY, HVALA ZA ROŽE
152	LAN, INBOX, K4, TIFFANY	153	K4, INBOX	155	K4, MONOKEL, TIFFANY, NAROBE, LEGEBITRA, LAN, PRIDE
156	MCKC KP, TIFFANY, METELKOVA, K4, GYMNASIVM	157	METELKOVA, GYMNASIVM	160	K4, ŠKUC, METELKOVA, INBOX
161	K4, ŠKUC, GYMNASIVM, TIFFANY, REVOLVER	162	TIFFANY, K4, PRIDE, FGLF, GALFON	163	K4, LEGEBITRA
164	K4, INBOX, METELKOVA, LEGEBITRA, FGLF	165	TIFFANY, INBOX, K4, FGLF	167	K4
169	K4, LEGEBITRA, GYMNASIVM, MAV. FORUM	173	METELKOVA	175	K4, PRIDE, INBOX
176	K4, TIFFANY, MONOKEL, LAN, OPEN, LEGEBITRA, PRIDE, MEDIANOX	177	K4, METELKOVA, DIH, INBOX, GYMNASIVM	180	LEGEBITRA, DIH, NAROBE, PRIDE, LEZ. KNJIŽ.
181	K4, TIFFANY, LAN	184	LEGEBITRA, ŠKUC, OUT IN SLO, K4, PRIDE	186	VSE
187	K4, LAN, DIH, LEGEBITRA, METELKOVA	189	K4, TIFFANY	192	K4, METELKOVA
193	K4, TIFFANY, LAN,	197	ŠKUC, OPEN, K4	201	LEGEBITRA, K4,

	ŠKUC, INBOX, HVALA ZA ROŽE				ŠKUC, TIFFANY
203	MONOKEL, K4, OPEN	209	LEGEBITRA, METELKOVA, ŠKUC OPEN, TIFFANY MONOKEL	211	DIH, LEGEBITRAM K4, MAV. FORUM
212	LEGEBITRA, K4	213	LEGEBITRA, PRIDE, MAV. FORUM, K4, MONROE	214	K4, MONOKEL, TIFFANY, OPEN, ŠKUC, LEGEBITRA, OUT IN SLO
215	LEGEBITRA, DIH, LINGSIUM, ŠKUC, K4, TIFFANY, MONOKEL, LASTNA SOBA, FGLF, PRIDE, ŽIVA KNJIŽ.	217	K4, OPEN, PRIDE, DIH	218	LEGEBITRA, DIH, ŠKUC, MAV. FORUM, OPEN, LAN, MONOKEL, TIFFANY, K4
220	K4, LAN, LEGEBITRA, MONOKEL, TIFFANY, ŠKUC, LEZ. KNJIŽ., OPEN, MAV. FORUM	223	DIH, LEGEBITRA, K4, METELKOVA, TIFFANY, MONOKEL, INTERNET, MAV. FORUM, LAN, OPEN, INBOX	225	LEGEBITRA, DIH, METELKOVA, K4, PRIDE
226	LEGEBITRA, K4, MONOKEL, OPEN, PRIDE, FGLF	227	METELKOVA, DIH, PRIDE, K4, INBOX, LEGEBITRA	229	DIH, MIR. INŠTITUT, PRIDE, SLO. GEJEVSKE STRANI, ŠKUC, ZBIRKA, LAMBDA, MAV. FORUM, LEGEBITRA, NAROBÉ, K4, TIFFANY, MONOKEL, MEDIANOX, GYMANSIVM, TIVOLI
230	DIH, K4, LEGEBITRA	233	DIH, LEGEBITRA, OPEN, LAN, K4, FGLF	234	MONOKEL, LAN, LEGEBITRA, DIH, PRIDE
235	PRIDE, K4	236	MAV. FORUM, K4, METELKOVA, AMNESTY INT., BLOG GLAVCA, LEGEBITRA	238	DIH, MAV. FORUM, K4, LEGEBITRA
239	LEGEBITRA, DIH, GEJ TABORI, K4, INTERNET	242	DIH, LEGEBITRA, OUT IN SLO.,	243	LABRIS, MONOKEL, TIFFANY, METELKOVA, K4, MONROE, LAN, LEGEBITRA, MAGNUS, DIH, OUT IN SLO., MAV. PIKNIK, PRIDE
244	LEGEBITRA	245	OPEN, LAN, K4, MAV. PIKNIK, DIH, LEGEBITRA, NAROBÉ, PRIDE	246	PRIDE, K4, DIH, OPEN, INBOX
247	DIH, LEGEBITRA, ŠKUC, LAN, OPEN, K4, MAV. FORUM	248	LEGEBITRA, DIH, OUT IN SLO., MAV. FORUM, GAJA KAFE – LABRIS, OPEN, LAN, PRIDE, NAROBÉ, TIFFANY, MONOKEL, K4, FGLF, MKC KP, FORUMI	249	METELKOVA, TIFFANY, MONOKEL, K4, LAN, OPEN, INBOY, MAV. DOGODKI, FORUMI, PRIDE, DIH, OUT IN SLO., LEGEBITRA
250	LEGEBITRA, ŠKUC, DIH, PRIDE	252	K4, LEGEBITRA, ŠKUC, TIFFANY, DIH, MAV. FORUM, OZANILA, LAN, OPEN	253	DIH, OUT IN SLO., TIFFANY, LEGEBITRA, MONOKEL
254	K4, TIFFANY, MONOKEL	255	TIFFANY, MONOKEL, OPEN, K4, LEGEBITRA, DIH, FGLF, LEGEBITRA TABORI, ŠKUC, VEČER GL LIT.	256	LEGEBITRA, DIH
258	LEGEBITRA, K4	259	LEGEBITRA, ŠKUC, K4, METELKOVA, OUT IN SLO., DIH	262	LEGEBITRA, DIH, LAN, OPEN, K4, PRIDE
261	VSE	262	LEGEBITRA, DIH, LAN, OPEN, K4, INBOX	263	K4, ŠKUC
265	LEGEBITRA, DIH	266	BLOG GLAVCA,	267	LEGEBITRA,

			DIH, K4, FGLF, MAV. FORUM, ŠKUC		MONOKEL, TIFFANY, OPEN, LAN, PRIDE, K4
268	K4, TIFFANY, LJUDMILA ORG., PRIDE, FGLF	269	LEGEBITRA, DIH, PRIDE, PROTESTNO PITJE RADENSKE, FGLF, K4, MONOKEL, GYMANASIVM	271	K4
272	DIH, LEGEBITRA, OUT IN SLO.	275	LEGEBITRA, DIH, PRIDE	276	DIH, LEGEBITRA, PRIDE, K4
277	OPEN, MONOKEL, TIFFANY, METELKOVA, LEGEBITRA	278	DIH, LEGEBITRA, K4, OPEN, LAN, NAROBE	279	K4, OPEN, MONOKEL, LEGEBITRA, PRIDE
280	OPEN, LAN, TIFFANY, MONOKEL, K4, ŠKUC, DIH, LEGEBITRA, LEZ. KNJIŽ.	281	LEGEBITRA, DIH, K4, TIFFANY, LAN, MONOKEL, ŠKUC	282	MONOKEL, TIFFANY, OPEN, K4
283	K4, TIFFANY, INBOX, ŠKUC, LEGEBITRA, DIH, OUT IN SLO., MAV. FORUM, PRIDE, FGLF	284	LEGEBITRA, K4, DIH, LINGSIUM, AMNESTY INT., OPEN, LAN, ŠKUC, FGLF, PRIDE, TIFFANY, MONOKEL, OUT IN SLO, OUTGAMES, MR. GAY SLO, LAMBDA, NAROBE, MESTO ŽENSK, GL LIT. VEČERI, HVALA ZA ROŽE, INBOX	285	MONOKEL, ŠKUC, K4
286	DIH, LEGEBITRA, ŠKUC, MAGNUS	287	DIH, LEGEBITRA, K4, GL LIT. VEČERI, FORUM, PRIDE	288	DIH, LEGEBITRA, MAV. FORUM, MONOKEL, TIFFANY, K4, ŠKUC, MESTO ŽENSK, FGLF, PRIDE
289	LEGEBITRA, K4, DIH, NAROBE, MAV. FORUM, BLOG GLAVCA	290	DIH, LEZ. KNJIŽ., K4, OPEN, ŠIŠKA IN TIVOLI		

9.4 PRILOGA 4: IZJAVA O AVTORSTVU

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani/a _____

vpisan/a na Fakulteto za socialno delo v štud. letu _____ kot redni/a, izredni/a
študent/ka izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom

napisal/a samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorja _____

Datum:

Podpis: